ΙΛΙΣΟΣ

Σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος:

ΠΛΗΘΩΝ Ο ΓΕΜΙΣΤΟΣ

Καὶ οἱ «Κρυφοὶ Μάγοι» τοῦ Μυστρᾶ

Ἔτος 5ον ⊘ Μάρτιος 1960 ⊘ Τεῦχος 17ον

Ἔτος 5ον Μάρτιος 1960 Τεῦχος 17ον

Ι Λ Ι Σ Ο Σ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6, (Πλατεῖα Κλαυθμῶνος), 6ος ὄροφος, δωμ. 13

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνδρομαὶ ἔτους 1960:

Συνήθης συνδρομὴ δρχ. 40
ἢ Συνδρομὴ φιλίας δραχ. 50
Ἐξωτερικοῦ Δολλ. 2

Ἐ μ β ά σ μ α τ α

Μόνον δι' ἐπιταγῆς:
Κωστῆν Μελισσαρόπουλον
Δραγατσανίου 6
ΑΘΗΝΑΣ

Ὑπεύθυνος συμφωνως τῷ ἀρθ. 6 § 1 Α. Ν. 1092)38 : Κ. Ν. Μελισσαρόπουλος, Δραγατσανίου 6, Ἀθῆναι

ΙΛΙΣΟΣ

Ἔτος 5ον = ΜΑΡΤΙΟΣ 1960 = Τεῦχος 17ον

5ον ΕΤΟΣ

Μὲ τὸ ἀνὰ χεῖρας τεῦχος, ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» εἰσέρχεται εἰς τὸ 5ον ἔτος τῆς ἐκδόσεώς του.

Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη προσέφερε στοὺς φίλους του κυριολεκτικὴ ψυχαγωγία μὲ τὴν διαλεγμένη ὕλη του, ἡ ὁποία ἐξυπηρετεῖ τοὺς βασικούς του σκοπούς: διὰ μέσου τῆς ἐρεύνης, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς τέχνης, τὴν καλλιέργεια τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, τῆς ἀδελφωσύνης, τῆς ἀνωτέρας ἐν γένει πνευματικότητος.

Εὐχαριστεῖ ὅλους τοὺς φίλους του, μὲ τὴν βοήθεια τῶν ὁποίων διήνυσε σταθερὰ τὰ 4 ἔτη τῆς πορείας του.

Τοὺς ὑπενθυμίζει δὲ τὸ καθῆκον τῆς περαιτέρω βελτιώσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἡ ὁποία ἐξαρτᾶται:

α) ἀπὸ τὴν προπληρωμήν, τὸ ταχύτερον δυνατὸν καὶ ἄνευ ὑπομνήσεων, ποὺ κοστίζουν εἰς χρόνον καὶ χρῆμα, τῶν συνδρομῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους.

β) ἀπὸ τὴν διάδοσιν τοῦ περιοδικοῦ εἰς εὐρυτέρους κύκλους ἀνθρώπων μὲ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα. Τὸ παρὸν τεῦχος, μὲ τὴν περιληπτικὴ ὑπενθύμισι τῶν περιεχομένων τῶν 4 ἐτῶν, εἶναι κατάλληλον ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἀπόκτησιν νέων συνδρομητῶν.

Ἐξοφλήσατε, σᾶς παρακαλοῦμεν τὴν συνδρομήν σας, ἐντὸς τοῦ Μαρτίου. Καὶ εἰ δυνατὸν ἐγγράψετε ἕνα φίλον σας ὡς συνδρομητήν. Θὰ συντελέσετε ἔτσι, τὸ 5ον ἔτος νὰ ἀποβῆ τὸ καλύτερον ὅλων τῶν προηγουμένων.

Τὰ Περιεχόμενα τῶν 4 ἐτῶν

Τεῦχος 6ον

Τεῦχος 7ον

Τεῦχος 8ον

1958

Τεῦχος 9ον

Τεῦχος 10ον

Τεῦχος 11ον

Τεῦχος 12ον

1959

Τεῦχος 13ον

Τεῦχος 14ον

Τεῦχος 15ον

Τεῦχος 16ον

Ἀ φ ι έ ρ ω μ α

τοῦ «Ἰλισοῦ»

Σελίδες 6 — 15

Γιὰ τὴν Εἰρήνη

καὶ τὴν Ἀγάπη

ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
'Ακαδημαϊκοῦ

Σὲ κάτι φταίω...

Δὲν εἶναι λάθος μου ἂν τὴν 'Ατλαντίδα
ἡ γῆ κι' ἡ θάλασσα τὴν καταπίνει,
Δὲν εἶναι — κι' ἂς τὸ λὲν—δική μου εὐθύνη
ἂν χάνει κάθε σωτηρίας ἐλπίδα

στοὺς πάγους ὁ Τιτανικός. Δὲν εἶδα
νὰ σειέται μὲ τὸ χέρι μου ἡ Μεσσήνη.
Μὰ μήτε ἡ Πομπηΐα δὲ μὲ βαρύνει.
Δὲ φταίω ἂν δοκιμάζεται ἡ Φλωρίδα.

Μὰ ναί, θὰ φταίω κ' ἐγώ. Μὲ κάποιο βλέμμα
θὰ λύπησα ἕναν ἄγνωστο... Κι' ἂν αἷμα
δὲν ἔχυσα, σὲ κάτι θἄχω φταίξει.

Ὤ, δὲ χωρίζονται στὴ φύση οἱ εὐθῦνες...
Σὲ κάτι ἂν φταίω—ναί, φταίω καὶ ποὺ θὰ βρέξει
καὶ ποὺ χτυποῦν συναγερμοῦ σειρῆνες...

Κάρυστος, 4 Αὐγούστου 1940
(«Ὁ Κύκλος τῶν Σοννέτων», ΙΗ')

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Τὸ μέγα μήνυμα

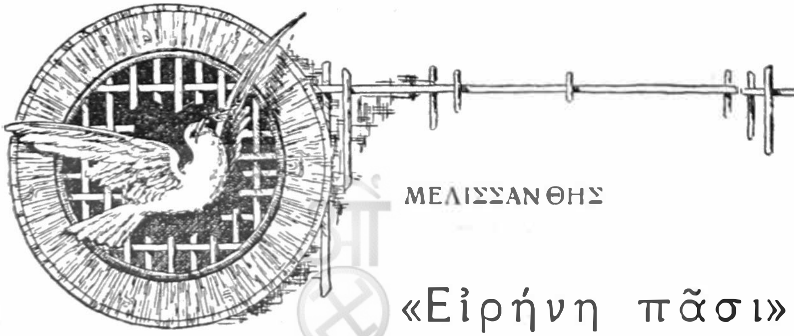
Τῆς Πολιτείας τὰ στόματα ὡς τἀστέρια
τὸ μήνυμα τὸ μέγα διαλαλοῦν·
στῆς Πολιτείας δαφνόκλαδα τὰ χέρια,
καμπάνες καὶ κανόνια ἐμᾶς καλοῦν.

Θερίστε τἄνθια ἀπὸ τὰ καλοκαίρια,
κ' ἄνθια καὶ οἱ μοῖρες γύρω της γελοῦν,
στὶς ἐκκλησιὲς ἀνάφτε τἀγιοκέρια,
τὰ μάτια της ὤ! πῶς φεγγοβολοῦν!

Τὴν καρτερεῖ ἕνας θρόνος νὰ καθήση,
στὴν ἔρμη 'Ανατολή, στὴ μαύρη Δύση
νὰ ξανανθίσουν τῶν ἐθνῶν οἱ κρίνοι.

Γυρίζει ἀτάραχη, εἶναι, λές, ἡ 'Ελένη,
φτάνει ἀπ' τὴ γῆ τὴν ξεθεμελιωμένη,
τῶν 'Ηπείρων εἶναι τὸ βιός. 'Η Εἰρήνη.

(«Τὰ Δεκατετράστιχα», 14)

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗΣ

«Εἰρήνη πᾶσι»

Στοὺς οὐρανούς, ποὺ σ' ἔχουν ἐξορίσει
—μακρυὰ ἀπὸ τὴν καταραμένη γῆ—
τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ μίση,
ὑψώνουμε τὰ χέρια νοσταλγοί.

Καὶ κατεβαίνεις τὰ γαλήνια βράδυα
στ' ἀκύμαντα βυθίζοντας νερὰ
καὶ φέγγεις στῆς κακίας μας τὰ σκοτάδια·
Ἁγίου Πνεύματος περιστερά.

Τριγύρω μας χερουβικὰ εὐωδιάζουν
τὰ κρίνα μυστικοῦ Εὐαγγελισμοῦ
καὶ ὅλοι οἱ λαοὶ καὶ τὰ ἔθνη ἀναγαλλιάζουν
στὸ μήνυμα τοῦ ἅγιου σου ἐρχομοῦ.

Κι' ἀπάνου ἀπὸ τὰ κόκκινα ὄνειρά μας
ὁ πέπλος σου ἀνεμίζει γαλανός.
Καὶ πνέει αὔρα δροσιᾶς στὰ μέτωπά μας
ποὺ φλέγει τοῦ πολέμου ὁ πυρετός.

Τὰ δειλινά, ὦ Εἰρήνη, μὲς στοὺς κάμπους
σὲ βλέπουν μόνο οἱ δίκαιοι κι' οἱ ἁπλοῖ
μέσα σὲ χρυσοσύννεφων θριάμβους
σ' ὁραματίζονται κι' ὅλοι οἱ ἐκλεκτοί.

Ν' ἀργοδιαβαίνεις, τ' ἅγια μεσημέρια
κάτω ἀπ' τὶς ἀσημόφωτες ἐληὲς
νὰ ὑψώνονται ἱκεσίας περιστέρια
στὰ πόδια σου οἱ δεήσεις σιωπηλές.

Στὴν κίνηση σὲ βλέπουν τοῦ σπορέα
σὰν ρίχνει τὸ σιτάρι μὲς στὴ γῆ
καὶ μοιάζει τὸ ἅγιο χέρι τοῦ ἱερέα
«Εἰρήνη ὑμῖν» ὅταν μᾶς εὐλογεῖ.

Κάμε τὸ φῶς τοῦ ἐλέους σου ν' ἀνατείλει
μέσα ἀπὸ τὶς σφαγὲς καὶ τοὺς καπνοὺς
τὸ θαῦμα ἑνὸς καινούργιου αἰώνιου Ἀπρίλη
Κι' ἀνθίσει ἀπ' τῶν κοκκάλων τοὺς σωρούς.

Ρίξε τὰ τείχη ποὺ ἡ διχόνοια ὑψώνει
Κάμε οἱ τυφλοὶ φραγμοὶ νὰ γκρεμιστοῦν.
Φαρμακωμένες ὄχεντρες καὶ οἱ φθόνοι
κάτω ἀπ' τὴ φτέρνα σου νὰ συνθλιφτοῦν.

Νὰ μποῦν στὶς θῆκες τῆς ὀργῆς τὰ ξίφη
καὶ τ' ἅρματα ἄχρηστα νὰ πεταχτοῦν
τῶν ὄρνιων νὰ σκορπίσουν τ' ἄγρια στίφη
ποὺ δεῖπνα πλούσια, τώρα, τὰ καλοῦν.

Κι' ἐμπρὸς στὸ φῶς σου τοῦ ὄλεθρου οἱ τιτᾶνες
κεραυνωμένοι πιὰ νὰ σωριαστοῦν
νὰ παίζουνε χαρμόσυνα οἱ παιᾶνες
στὴν οἰκουμένη θούρια ν' ἀκουστοῦν.

Στῆσε στὴ γῆ παντοτεινὸ βασίλειο
νὰ ὑψώνονται τῶν ὕμνων τὰ «ὡσαννὰ»
στὸν ἀβασίλευτο τῆς δόξας σου ἥλιο
καὶ τὰ ἔργα νὰ ὡριμάζουν τὰ τρανά.

Εἰρήνη στοὺς λαούς... Εἰρήνη πᾶσι...
ἀνάψετε ὅλοι ἀνάστασης κεριά.
Φῶς ἱλαρὸ νὰ λάμψει μὲς στὴν πλάση
κι' ἥλιος ἀγάπης μέσα στὴν καρδιά.

Σὲ μιὰ παγκόσμιαν ὅλοι ἀδελφωσύνη
τῆς νέας θρησκείας προσέλθετε οἱ πιστοί.
«Δόξα ἐν ὑψίστοις κι' ἐπὶ γῆς Εἰρήνη...»
τῆς Βασιλείας σου εἴμαστε οἱ κλητοί.

(«Προφητεῖες»)

Γ. ΑΘΑΝΑ
'Ακαδημαϊκοῦ

Αἰώνια Εἰρήνη

Ξύπνιος καὶ βλέπω ὀνείρατα κ' εἰνέ τα ὡραῖα, ὡραῖα! !
Τυλίξτε στὸ κοντάρι της τὴ γαλανὴ Σημαία,
Μοῦ φράζει καὶ μακρύτερα νὰ βλέπω δὲ μ' ἀφήνει
Στὰ αἰώνια βάθη, ἀνέσπερη ποὺ ἀνάτειλεν εἰρήνη!..,

Φλογέρες φκιάστε, σύντροφοι, τῶν τουφεκιῶν τὴς κάνες
Στὰ αἱματοπότιστα βουνὰ νὰ ξαναρθοῦν οἱ Πᾶνες.
Φκιάστε τὴς λόγχες ὅλοι σας ῥόκες καὶ σκαλιστήρια
Γνέμα ζητοῦνε οἱ ἀργαλειοὶ κι' ἀνθοὺς τὰ παραθύρια.

Χῶστε, ναυτάκια, πέντε ὀργυὲς στὸν ἄμμο τὴν τορπίλλα
Καὶ φέρνετέ μας τὰ χρυσᾶ τῶν 'Εσπερίδων μῆλα.
'Αετοί μας, ἀπ' τὸ εἰρηνικὸ φωνάξτε ἀεροπλᾶνο.
«Δὲ βλέπουμε πειὰ σύνορα στὴ μαύρη γῆ ἀπάνω!»

Ὦ ἡμέρα μου ἀβασίλευτη! ὦ ἀμάραντη ἄνοιξή μου!
Τρελλὴ ἀπὸ ἀγάπη κι' ἀπὸ φῶς σὲ πίστεψε ἡ ψυχή μου
Κι' ἀπάνω στὰ συντρίμματα καὶ στὰ κομμένα μέλη
Σὲ τραγουδᾶ ὅπως τὸ πουλὶ τὸν ἥλιο ποῦ ἀνατέλλει!

(«Καιρὸς πολέμου»)

Συγκρούσεις τοῦ αἰῶνος μας

Ὁ δρόμος τῆς Εἰρήνης, τῆς Ὀμορφιᾶς, καὶ τῆς Ἀλήθειας

Τοῦ Rohit Mehta
γεν. γραμματέως Θ.Ε. Ἰνδίας

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΣ ἀνοίγοντας τὶς ἐφημερίδες διαβάζομε περὶ συγκρούσεων σὲ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου — συγκρούσεων πολιτικῶν, οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν. Ἂν καὶ ὁ δεύτερος πόλεμος ἔληξε πρὸ 14 ἐτῶν, τέτοια εἶναι ἡ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀναταραχὴ στὸν κόσμο, ὥστε ἔχομε ὅλοι μας ἐξοικειωθῆ μὲ τὸν «ψυχρὸ πόλεμο», τὸν πόλεμο τῆς ἐντάσεως, ἄλλοτε ὀξείας καὶ ἄλλοτε χαλαρᾶς, ἀλλὰ πάντοτε ἀτέλειωτης. Ὁποιοσδήποτε μελετᾶ τὴν κατάστασι μπορεῖ νὰ πῆ ὅτι ἐπέρχονται τρομερὲς πολιτικὲς μεταβολές.

Πραγματικὰ διακρίνονται στὸν κόσμο τῆς σήμερον ἀξιοσημείωτες ἐξελίξεις. Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχή, ὅπου τὰ Ἡνωμένα ἔθνη ἐπετέλεσαν μερικὰ σημαντικὰ ἀποτελέσματα πρὸς ὡρισμένες κατευθύνσεις, εἶναι ὅμως πρᾶγμα λυπηρόν, ποὺ πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμε, ὅτι δὲν ἐσημείωσαν τὴν ἴδια ἐπιτυχία πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, μάλιστα πρὸς ὡρισμένες φαίνεται ὅτι ἀπέτυχαν φρικτά. Ὑπάρχει σχετικῶς μιὰ ἱστορία, ποὺ ἀξίζει νὰ ἐπαναληφθῆ, διότι δείχνει τὴν κλίσι τῆς σκέψεως ἀκόμη καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ μεγάλο σῶμα: Ἕνα ἀπὸ τὰ νεώτερα μέλη τοῦ Ὀργανισμοῦ ἐρωτᾶ κάποιο παλαιότερο: «Τί ὀφείλω νὰ κάμω ἐὰν ὑπάρξη σύγκρουσις μεταξὺ δύο ἐθνῶν ἢ χωρῶν;». Ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξε: «Πολὺ εὔκολο, λησμόνησε τὴν μικρὴ χώρα». Νέα ἐρώτησις: «Καὶ τί θὰ πρέπει νὰ κάμω ἐὰν ἡ σύγκρουσις εἶναι μεταξὺ δύο μεγάλων δυνάμεων;». Ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξε: «Πάλι πολὺ εὔκολο, λησμόνησε τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη». Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Ἰσχὺς φαίνεται νὰ ἐξακολουθῆ ἀκόμη νὰ κυβερνᾶ τὸν κόσμο.

Στὴ χώρα μας ἀντιμετωπίζομε

συνεχῶς ὀξυνομένη οἰκονομικὴ σύγκρουσι. Πάρα πολλὴ φτώχεια καὶ πάρα πολλὴ ἀνάγκη ἔχουν μεγαλώσει τὸ χάσμα μεταξὺ πλούσιου καὶ φτωχοῦ. Γενικὰ ὁ κόσμος φαίνεται μοιρασμένος σὲ χορτάτες καὶ πεινασμένες χῶρες. Ἕνα μέρος τοῦ κόσμου εἶναι οἰκονομικὰ ἐλεύθερο, τὸ ἄλλο εἶναι σκλαβωμένο καὶ ἀπὸ τούτη τὴν οἰκονομικὴ ἀναταραχὴ ξεπηδάει ἡ κοινωνικὴ σύγκρουσις. Ἐξ ἄλλου ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ λευκῶν καὶ τῶν ἐγχρώμων. Ἡ φυλετικὴ σύγκρουσις στὴν Ἀφρικὴ δὲν τιμᾶ τὸν πολιτισμό μας.

Καίτοι δὲν φαίνεται νὰ μᾶς ἐπηρεάζουν ἄμεσα συγκρούσεις ποὺ ἐξελίσσονται σὲ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου, ἐὰν ἐμβαθύνωμε θὰ βροῦμε ὅτι ἡ ρίζα ὅλων τῶν συγκρούσεων βρίσκεται στὴν ψυχολογικὴ σύγκρουσι ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, σ' ὅλο τὸν κόσμο. Ἐὰν ρίξωμε μιὰ ματιὰ στὶς ἐφημερίδες καὶ ὕστερα γύρω μας — ἂν ὄχι καὶ μέσα μας — τί θὰ δοῦμε; Νεανικὴ ἐγκληματικότητα, νευρικὴ κατάπτωσι, κάθε εἴδους διανοητικὲς καὶ σωματικὲς ἀταξίες — τέτοια θὰ δοῦμε παντοῦ. Γιατί ὅμως σὲ τοῦτο τὸν αἰῶνα τῆς ἐκπληκτικῆς ἐπιστημονικῆς προόδου ν' ἀντιμετωπίζη ὁ ἄνθρωπος τέτοιες βαθύρριζες συγκρούσεις; Οἱ προηγούμενες γενεὲς οὔτε νὰ ὀνειρευτοῦν θὰ μποροῦσαν τὰ ἀντικείμενα φυσικῶν ἀνέσεων ποὺ διαθέτομε σήμερα — καὶ ἂν τοὺς παρουσίαζαν ἕνα κόσμο μὲ τέτοιες ἀνέσεις θὰ τὸν ἐθεωροῦσαν παράδεισο.

Θὰ ἤθελα νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχή σας σὲ δύο θεμελιώδεις παράγοντες. Ἀποτελεῖ ἀλλόκοτο πρᾶγμα, ἀφ' ἑνὸς ν' ἀπολαμβάνη ὁ ἄνθρωπος ἐλευθερία πολιτική, οἰκονομικὴ καὶ κοινωνική, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κατατρύχεται ἀπὸ τρομακτικὴ αἴσθησι ἀβεβαιότητος. Καὶ ὅπου ὑπάρχει ἀβεβαιότης, τὴν παρακολουθεῖ ὁ φόβος. Παράλληλα βαδίζουν ἡ ἀβεβαιότης καὶ ὁ φόβος, ἀλλὰ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἀληθινὴ ἐλευθερία δὲν ὑπάρχει φόβος.

Μιὰ ἐπισκόπησις τοῦ παρόντος κόσμου μᾶς δίδει τὴν ἐντύπωσι, πὼς τὸ ἄτομον ἀπειλεῖται παντοῦ μὲ καταστροφή. Συχνὰ δακτυλοδεικτοῦμε τὸν κομμουνισμό, νομίζοντας πὼς ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶναι ἐλεύθεροι, ἀλλὰ ἡ ὁμαδοποίησις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος συντελεῖται παντοῦ μὲ πολὺ λεπτὸ τρόπο. Τὸ ὑποσυνείδητον πνεῦμα σας ἐπηρεάζεται συνεχῶς διὰ τῶν διαφημίσεων τῶν ἐφημερίδων, τοῦ ραδιοφώνου, τῆς τηλεοράσεως, τοῦ κινηματογράφου — καὶ κατ' οὐσίαν μπορεῖ νὰ λεχθῆ ὅτι τὸ πνεῦμα σας βομβαρδίζεται τόσο συνεχῶς, ὥστε δὲν ἔχετε καιρὸ νὰ σκεφθῆτε γιὰ λογαριασμό σας. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα λοιπὸν διαμορφώνεται σὲ καλούπια. Καὶ παρ' ὅλον ὅτι ἀπολαμβάνομε τόσες φυσικὲς ἀνέσεις, συντριβόμεθα ἀπὸ τὸν φόβο. Ἀντιμετωπίζομε αὐτὸ τὸ παράδοξο: εἰς πεῖσμα ὅλων τῶν παραγόντων εὐημερίας καὶ ἀνέσεως, νὰ μὴν ὑπάρχη εὐτυχία καὶ νὰ ζοῦμε σὲ ἀβεβαιότητα. Γιατί;

Διαπιστοῦται στὸν παρόντα πολιτισμό μας μιὰ τρομακτικὴ ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος — εἶναι, πραγματικά, ἕνας πνευματοκίνη-

τος πολιτισμός. Παράπλευρα, αὐξάνουν καὶ οἱ βλέψεις τοῦ ἀνθρώπου, οἱ ἀνάγκες του. Ἀλλὰ ἐπιδιώκουμε πάντοτε κάτι περισσότερο ἀπὸ τὸν γείτονά μας καὶ συχνὰ αἰσθανόμεθα δυστυχεῖς, ἀκριβῶς ὅταν εἶναι εὐτυχὴς ὁ γείτονάς μας. Δὲν μποροῦμε νὰ ἔχωμε αἴσθημα ἀσφαλείας ἐὰν δὲν εἴμεθα στὸ αὐτὸ ἐπίπεδο μὲ τὸν γείτονα — στρογγυλὸ τραπεζιτικὸ λογαριασμό, σπίτια, αὐτοκίνητα, ραδιόφωνα καὶ ἄλλα χίλια δυὸ πράγματα. Ἔτσι συνθέτουμε μιὰ κοινωνία κτητικότητος, ὅπου ὁ καθένας τείνει ν' ἀποκτήση κάτι δικό του καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ σταθερὴ σύγκρουσις. Στὴν ἀγορά, ὅπως καὶ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, ὑπάρχει δυσπιστία. Δὲν μπορῶ ν' ἀνεχθῶ τὴν ἰδέα νὰ εἶμαι τίποτα, γι' αὐτὸ πασχίζω νὰ γίνω μέλος μιᾶς κοινωνίας ἰσχυρᾶς κτητικότητος, κόμματος, λέσχης, ὥστε νὰ φαίνωμαι ὅτι εἶμαι κάποιος.

Ἕνας ἄλλος παράγων συντελεστικὸς τῶν συγκρούσεων εἶναι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀνεγνώρισε πῶς τὸ πνεῦμα εἶναι μὲν ἱκανὸ γιὰ πολλὰ πράγματα, ὑπάρχουν ὅμως καὶ μερικὰ ἄλλα, ὅπου εἶναι ἀνίσχυρο. Ἕνα παράδειγμα μὲ τὸ χρῆμα, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κάμωμε πάρα πολλὰ πράγματα, ἀλλὰ εἶναι ἀνίκανο νὰ μᾶς ἀγοράση ἀγάπη, συμπάθεια καὶ ἄλλες ἱερὲς γιὰ τὴν καρδιὰ ἰδιότητες. Τὸ ἴδιο καὶ τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ἔχει περιορισμούς. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα μπορεῖ νὰ κινηθῆ μονάχα στὸ ποσοτικὸ ἐπίπεδο, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀναμιχθῆ στὸ ποιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς. Τὸ πνεῦμα ἐπετέλεσε τόσες ἀξιοθαύμαστες ἐπιτεύξεις, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ φέρη τὴν εὐτυχία. Αὐτὸ εἶναι αὐταπάτη. Ἡ κρίσις, ἡ ὁποία μᾶς μαστίζει εἶναι πνευματική. Νομίζομε πὼς ἡ εὐτυχία συνίσταται στὴν ἀπόκτησι πραγμάτων, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ὅταν ἀποκτήσωμε ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ποὺ ποθοῦμε, θ' ἀνακαλύψωμε πὼς δὲν εἴμεθα εὐτυχεῖς. Ἡ εὐτυχία εἶναι ἄπιαστη, εἶναι ὁ ποιοτικὸς παράγων τῆς συνειδήσεως ἑκάστου, ἐνῶ τὸ πνεῦμα δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ μᾶς δώση τὴν ποιοτικὴ ἀξία τῶν πραγμάτων. Καὶ ἡ ποιότης ὑπερέχει τῆς ποσότητος.

Ἐὰν ἡ κρίσις τῆς ἐποχῆς μας εἶναι πνευματική, θὰ πρέπει νὰ φέρωμε στὴ ζωή μας ἕναν πνευματικὸ προσανατολισμό. Ἀλλὰ τί ἐννοοῦμε λέγοντας «πνευματικό»; Τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο πρέπει ν' ἀναζητηθῆ κάπου ἀλλοῦ ἔξω— εἶναι μήπως σὲ κάποια μακρυνὴ περιοχή; Εἶναι τμῆμα τῆς ζωῆς τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο, χωρὶς νὰ κεῖται κατ' ἀνάγκην στὸν διαλογισμό, σ' ἕνα ναὸ ἢ νὰ ἐκδηλώνεται διὰ μέσου ἑνὸς διδασκάλου ἢ μιᾶς τελετουργίας. Ἂς μὴν αὐταπατώμεθα, ὅτι χρειάζεται νὰ πᾶμε κάπου ἀλλοῦ, μακρυὰ ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ εἴμεθα γιὰ νὰ βροῦμε τὸ πνευματικό, ἐφόσον εἶναι ἐ δ ῶ καὶ τώ ρ α. Ἡ πνευματικότης εὑρίσκεται ὄχι στὸ τί κάνουμε, ἀλλὰ στὸ πῶς ἐνεργοῦμε. Ἐὰν ἡ πνευματικότης συνίστατο σ' αὐτὸ ποὺ κάνει κανείς, τότε θὰ ἦταν εὔκολο νὰ ποῦμε ὅτι πηγαίνοντας στὴν τάδε τοποθεσία ἢ συμπεριφερόμενος

κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, δείχνοντας εὐγένεια κλπ. μπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς πνευματικός. Ἐνῶ ἡ πνευματικότης εἶναι μιὰ ζωντανὴ ἰδιότης, σὰν τὴν ὀμορφιὰ ἢ τὸ ἄρωμα ἑνὸς λουλουδιοῦ. Εἶναι κάτι ἄπιαστο, ἑπομένως ξεφεύγει κάθε ὁρισμό. Συλλαμβάνεται μόνον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὸ ἐπιθυμοῦν ὁλόψυχα. Δυστυχῶς δέ, συνηθίζομε νὰ εἴμεθα πάντοτε σ' ἐπαφὴ μὲ τὴ νεκρὴ ἄποψι καὶ ἡ ζωντανὴ μᾶς διαφεύγει.

Καταστρώνουμε τόσα σχέδια ποὺ νομίζομε ὅτι θὰ μᾶς φέρουν τὴν εὐτυχία, ἀλλὰ στὴ στιγμὴ τῆς καρποφορίας τῶν σχεδίων αὐτῶν ἀνακαλύπτομε ὅτι ἡ εὐτυχία μᾶς ξέφυγε — διότι εἶναι ἄπιαστη. Αὐτὸ τὸ ἀσύλληπτον μπορεῖ νὰ τὸ ἰδοῦμε σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Στὸ φυσικὸ πεδίον, εὑρίσκεται στὰ ἀθῶα μάτια ἑνὸς παιδιοῦ: Πῶς θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ ἐκφράσουμε; Εἶναι τόσο ἀσύλληπτο. Στὸ θυμικὸν πεδίον, κεῖται στὴν Καλωσύνη, ἀλλὰ ἡ Καλωσύνη σὲ τί κεῖται; Εὑρίσκεται στὴ διαγωγή, στὴ συμπεριφορὰ ἢ τοὺς καλοὺς τρόπους; Μπορεῖ νὰ πῆτε ὅτι εἶναι ἡ βάσις τῆς ὀρθῆς σχέσεως, ἀλλὰ κι' αὐτὸ εἶναι ἀσύλληπτο. Στὸ νοητικὸ πεδίον, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι κεῖται στὴν Ἀλήθεια. Ἀλλὰ ἡ Ἀλήθεια τί εἶναι; Σημαίνει νὰ λέμε αὐτὰ ποὺ θεωροῦμε ἀληθινά, νὰ εἴμεθα ἔντιμοι, ἢ νὰ πράττουμε κάτι ποὺ τὸ θεωροῦμε ὀρθό; Εἶναι ὅλα αὐτὰ καὶ κάτι ἐπὶ πλέον, ὥστε πάλι καταλήγουμε στὸ ἀσύλληπτο. Ὥστε ἡ Ὀμορφιά, ἡ Καλωσύνη καὶ ἡ Ἀλήθεια περιέχουν αὐτὴ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀσυλλήπτου, ποὺ εἶναι σὲ ὅλες κοινὴ στὰ τρία πεδία, καὶ ποὺ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ καθορίσῃ. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ὅμως, ἐνοχλεῖται ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀσύλληπτον, διότι θέλει πάντοτε νὰ κατέχῃ, ἐνῶ μὲ τὸ ἀσύλληπτον τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν τῶν παραγόντων τοῦ διαφεύγει ὁ στόχος καὶ αἰσθάνεται διάψευσιν.

Ἡ Ζωή, ἡ Ὀμορφιά, ἡ Ἀλήθεια, ἡ Καλωσύνη εἶναι στοιχεῖα δυναμικά, σὲ κατάστασι συνεχοῦς κινήσεως, ὥστε τὴν στιγμὴ ποὺ θέλετε νὰ τὰ κατέχετε, μετακινοῦνται καὶ σᾶς ξεφεύγουν. Πνευματικότης εἶναι ἡ ἐνημερότης αὐτῆς τῆς ἰδιότητος, ἡ ὁποία κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ χάνῃ αὐτὸ ποὺ ἐπιδιώκει νὰ συλλάβῃ. Πνευματικότης εἶναι ἡ κατανόησις τῆς γοητείας αὐτῶν τῶν ἀσυλλήπτων ἀπόψεων καὶ τῶν πράξεων, ποὺ ἀπὸ αὐτὲς ἀπορρέουν, ποὺ εἶναι πάντοτε ὡραῖες, διότι ἡ Ἀλήθεια, ἡ Ὀμορφιὰ καὶ ἡ Καλωσύνη θὰ εὑρίσκωνται μέσα ἐκεῖ. Ἀπαιτεῖ ἕνα πνεῦμα εὐαίσθητο, ὄχι μελαγχολικό, ποὺ νὰ εἶναι ἐνήμερο τοῦ ἀσυλλήπτου. Ἀναλύεται τὸ νεκρό, τὸ ζωντανὸ δὲν ἀναλύεται. Ἡ ρέουσα ἰδιότης ἑνὸς ποταμοῦ δὲν μπορεῖ νὰ συλληφθῇ σ' ἕνα δοχεῖο, μόνο ὡρισμένη ποσότητα νεροῦ μπορεῖτε νὰ πιάσετε. Κρίνομε καὶ κατακρίνομε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον διὰ τοῦ πνεύματος, ἀπὸ τὴν στιγμὴ δὲ ποὺ κρίνομε κάτι ζωντανὸ ἀνακύπτει ἀκατανοησία καὶ σύγκρουσις. Ἐὰν κατανοούσαμε τὸ ἀσύλληπτο τῆς ζωῆς, δὲν θὰ ὑπῆρχαν συγκρούσεις, οὔτε ἐκμετάλλευσις. Θὰ μεταχειριζώμεθα τὸν καθένα καὶ τὸ

καθετὶ μὲ σεβασμό. Μὲ δύναμι καὶ τρυφερότητα — δύναμι ποὺ προστατεύει καὶ ἀμύνεται, τρυφερότητα ποὺ κατανοεῖ καὶ σέβεται. Σήμερα ὅμως θεωροῦμε τὴν τρυφερότητα ὡς ἐκδήλωσι δειλίας, συναισθηματισμοῦ καὶ συγκινήσεως, τὴν δὲ δύναμι τὴν ἐκλαμβάνομε ὡς ἀδιαλλαξία, σκληρότητα καὶ ἐκμετάλλευσι.

Πρέπει νὰ κατανοήσουμε ὅτι οἱ συγκρούσεις τῆς ἐποχῆς μας πλάθονται ἀπὸ τὸν νοῦ καὶ μόνον διὰ μέσου τῆς ὀρθῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ νοῦ θὰ λυθοῦν οἱ συγκρούσεις. Φυσικὰ θὰ χρειασθῆ ἕνας νοῦς εὐαίσθητος καὶ ὄχι αἰχμάλωτος στ᾿ αὐλάκια τῆς συνηθείας καὶ τῆς προκαταλήψεως, ἕνας νοῦς ἱκανὸς νὰ εἶναι σταθερὰ ἐνήμερος στὶς ἀσύλληπτες ἀπόψεις τῆς ζωῆς. Στὸ ἄτομον ποὺ θὰ ἔχῃ τέτοιο εὐαίσθητο νοῦ, ὅλες οἱ πράξεις θὰ εἶναι ὡραῖες, διότι θὰ ἐκδηλώνουν τὴν ἐσωτερικὴ ὀμορφιὰ τῆς ὑπάρξεώς του, καὶ θὰ εἶναι σὰν τὸ λουλοῦδι ποὺ ξεχύνει στὸν κόσμο τὸ ἄρωμα μιᾶς πραγματικὰ πνευματικῆς ζωῆς. Ἕνα τέτοιο ἄτομο δὲν ἔχει συγκρούσεις, ἀλλὰ καὶ στὴν παρουσία του θὰ λύωνται καὶ οἱ συγκρούσεις τῶν λοιπῶν. Στὸ ἄρωμα τῆς ὡραίας πνευματικῆς προσωπικότητος θὰ εἶναι ἔκδηλο τὸ Καλό, τὸ Ἀληθινὸ καὶ τὸ Ὡραῖο σὲ ὅλες τὶς σκέψεις του, τὶς σχέσεις του καὶ τὶς πράξεις του. Ἕνα τέτοιο πρόσωπο θὰ τελῆ παντοτεινὰ σὲ εἰρήνη μὲ τὸν καθέναν καὶ μὲ τὸ καθετί, διότι δὲν θὰ κρίνη καὶ δὲν θὰ κατακρίνη, ἀλλὰ θὰ δείχνη πάντοτε ἔξυπνη ἀνοχὴ καὶ κατανόησι, ἐνήμερος τῆς ἀληθινῆς φύσεως ὅλων τῶν γύρω του.

*

Γνωρίζω ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς κυβερνᾶται ἀπὸ Ἄπειρη Διάνοια. Ἐχρειάζετο Ἄπειρη Διάνοια γιὰ νὰ πλασθῆ καὶ χρειάζεται Ἄπειρη Διάνοια γιὰ νὰ διατηρῆται στὴν πορεία του. Τὸ καθετὶ ποὺ μᾶς περιβάλλει, τὸ καθετὶ ποὺ ὑπάρχει, ἀποδεικνύουν ὅτι ὑπάρχει ὄπισθεν μιὰ Ἄπειρη Νομοθεσία. Οὐδεὶς δύναται νὰ τὴν διαψεύσῃ. Καὶ ἡ λειτουργία της εἶναι μαθηματικῆς ἀκριβείας.

Θωμᾶς Ἔδδισον

Πρόβλημα σκοταδιοῦ δὲν ὑφίσταται γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἀτενίζει τὰ ἄστρα. Χωρὶς ἀμφιβολία τὸ σκοτάδι ὑπάρχει, θεμελιῶδες, διαπεραστικὸ καὶ ἀκατανίκητο, πλὴν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ σημεῖα, σὰν τὰ κεφαλάκια τῆς καρφίτσας, ὅπου σπινθηροβολοῦνε τὰ ἄστρα. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι γιατὶ ὑπάρχει τόσο σκοτάδι, ἀλλὰ τί εἶναι τὸ φῶς ἐκεῖνο, ποὺ τὸ διαπερνᾶ τόσον ἀξιόλογα καὶ γιατί ἔχομε μάτια νὰ ἀντικρύζουμε τὸ φῶς καὶ καρδιὲς νὰ εὐφραίνωνται στὸ ἀντίκρυσμά του.

Γ. Σανταγυάνα

ΖΑΧ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἀπολογία στὰ ζῶα

Σὰν ἀλαργεύουν ἀπὸ μὲ γεμᾶτοι τρόμο οἱ γάτοι
θαρρώντας ποὺ ἀπαντήθηκαν μὲ φοβερὸ διαβάτη
ἂς ἦταν, Θέ μου, δυνατὸ νὰ βγοῦνε ἀπ' τὴν ἀπάτη.

Ὁ ἴσκιος ποὺ τρέχει νὰ χαθεῖ παράμερα τοῦ δρόμου
μέσ' στὰ βαθειὰ μεσάνυχτα ποὺ πάω στὸ φτωχικό μου
νὰ τὄξερε τί ἀνάξιος ὁποῦμαι τέτοιου τρόμου!

Μὲ τῶν προγόνων τους θὰ ζοῦν τὰ θολωμένα φρένα
καὶ τρέμουνε τὸν ἄνθρωπο τὰ ζῶα τ' ἀγαπημένα
ἴσως κι' ἐγώ, σκληρὸ παιδί, νὰ τἆχα ἀδικημένα,

Μὰ τώρα ποὺ ἔχω μέσα μου ἐλέους κι' ἀγάπης βρύση
πολλῶν ψυχῶν τὰ κρίματα μποροῦσε νὰ τὰ σβήσει
στῆς γάτας τὸ γουναρικὸ τὸ χάδι μου ἂν γλυστρήσει.

Στὴ μοναξιά μας τὴν ἱερὴ καὶ τὴ βαθειὰ ἡσυχία
ὅταν ἐκείνη ἀργοπατεῖ στὰ μάταια τὰ βιβλία
δὲν εἶναι ἡ σιωπή μας νοῦς, ὁ λόγος ἀνοησία;

Βουβὴ ἡ ἀφή, μὰ νόημα κι' ὑπομονὴ γεμάτη
χαϊδεύοντας τὴ ράχη του γυρτή, ἀπαλή, χνουδάτη
μιλεῖ τοῦ ζώου γιὰ τὴν φριχτὴν ἀνθρώπινη ἀπάτη.

Ἂς ἦταν ἡ ἀσημότερη κι' ἡ πιὸ κυνηγημένη
στὸ κρύο! τὴ νύχτα! ἀπὸ στενὸ σοκάκι μαζεμένη
ἀπὸ τὶς δοῦλες καὶ τὶς γριὲς ἀναθεματισμένη.

Ἀπὸ τὸ πετροβόλημα παιδιῶν φοβερισμένη
γιὰ ζεστασιά! γιὰ μίλημα! γιὰ χάδι πεινασμένη
αὐτὴ ποὺ θἆτανε γραφτὸ νὰ κάμω εὐτυχισμένη!

(«Τὰ θεῖα δῶρα»)

ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ Ο ΕΛΕΑΤΗΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΛ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ΕΙΝΑΙ ἡ κυριαρχοῦσα φυσιογνωμία τῆς Ἐλεατικῆς Σχολῆς. Μαθητὴς τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς, τοῦ Ξενοφάνους, ἔδωσε τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ σφραγῖδα εἰς τὸ φιλοσοφικὸν περιεχόμενον τῆς Σχολῆς ταύτης.

Γέννημα τῆς Ἐλέας, τῆς περιφήμου ἐν Λευκανίᾳ τῆς Κάτω Ἰταλίας ἑλληνικῆς ἀποικίας, τέκνον τοῦ 6ου πρὸς τὸν 5ον αἰῶνα (540 — 470), ἐπροτίμησε τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τὴν πολιτικήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἠμποροῦσεν, ἂν ἤθελε, νὰ ἐπιδοθῇ. Ἀποφασιστικὴν πρὸς τοῦτο ὤθησιν ἔλαβε παρὰ τῶν Πυθαγορείων κύκλων μὲ τοὺς ὁποίους εὑρίσκετο ἐν ἐπαφῇ. Παρ' αὐτῶν ἔλαβεν, ὡς λέγεται, προτροπὴν εἰς «ἡσυχίαν», δηλαδὴ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Ὁ ἀκμάζων τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν Πυθαγορισμὸς μεγάλην ἤσκησεν ἐπ' αὐτοῦ ἐπίσης ἐπίδρασιν ὡς πρὸς τὴν βιωτικὴν καὶ τὰς φιλοσοφικὰς αὐτοῦ ἰδέας. Παροιμιώδης ὑπῆρξεν ἡ ἀρετὴ τοῦ φιλοσόφου τούτου, ὥστε ἡ ἔκφρασις Παρμενίδειος βίος νὰ καταστῇ συνώνυμος πρὸς τὸν ἐνάρετον βίον. Διὰ τὰ κοινὰ τῆς πατρίδος του ἐνδιεφέρθη ἀπὸ περιωπῆς. Φέρεται δὲ καὶ ὡς νομοθέτης αὐτῆς.

Ὁ ἐνάρετος οὗτος φιλόσοφος, καθὼς φαίνεται, ἐδέχετο καὶ ἐμπνεύσεις ἐξ ὑπερτέρων πνευματικῶν σφαιρῶν. Τοῦτο ἀφίνει νὰ νοηθῇ καὶ εἰς τὸ ποιητικόν του ἔργον, τὸ «περὶ Φύσεως», ὅπου τοποθετεῖ ὡς ὁδηγόν του τὴν «Δαίμονα», ἡ ὁποία τοῦ ἀποκαλύπτει τὰς ἀληθείας τῆς φύσεως.

Ἀτυχῶς, ἐκ τοῦ ἔργου του τούτου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξέθετε τὰς φιλοσοφικάς του ἰδέας, στίχοι μόνον διεσώθησαν. Ὡς ἐκ τούτου, εἶναι δυσχερὴς ἡ ἀνασύστασις τῆς ὅλης φιλοσοφίας του.

Ἐκ τῶν στίχων τοῦ ἔργου του ποὺ περιῆλθον μέχρις ἡμῶν καταφαίνεται ἡ προσπάθεια τοῦ φιλοσόφου νὰ ξεχωρίση τὰς μορφὰς τῆς Φύσεως ἀπὸ τὰ αἴτια τῆς Δημιουργίας και νὰ τονίση ὅτι αἱ μορ-

φαί εἶναι κάτι τὸ πρόσκαιρον, ἐνῶ τὸ διαρκῶς ὑπάρχον εἶναι αἱ 'Αρχαί. Τὸ «ὄντως ὄν», ὡς τὰς καθώριζεν.

Τὸ περὶ «Φύσεως» ἔργον αὐτοῦ, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν διασωθέντων στίχων, διηρεῖτο εἰς δύο μέρη: εἰς τὸ «πρὸς ἀλήθειαν» καὶ εἰς τὸ «πρὸς δόξαν». Τούτων προηγεῖτο τὸ προοίμιον, ὅπερ διεσώθη ἐν μέρει, ὑπέροχον εἰς μεγάλας καὶ ὑψηλὰς ἰδέας.

* * *

Καθὼς ἐκ τῶν διασωθέντων στίχων τοῦ ἔργου τοῦ φιλοσόφου δύναται νὰ συναχθῇ, εἰς τὸ «πρὸς δόξαν» μέρος, δηλαδὴ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅπου πραγματεύεται περὶ τῆς κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως, θέτει δύο κοσμοποιοὺς 'Αρχὰς ἐπεχούσας τὴν θέσιν στοιχείων ἀντιθέτων, ὁμοίων τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος. Τὸ ἄρρεν στοιχεῖον ἀποκαλεῖ «ὄν», περὶ τοῦ ὁποίου γράφει ἀρκετὰ εἰς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ἔργου του, εἰς τὸ «πρὸς ἀλήθειαν», ὡς θὰ ἴδωμεν, τὸ δὲ θῆλυ καλεῖ «μὴ ὄν», δηλαδὴ τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο ποὺ δὲν εἶναι ὄν, ποὺ εἶναι διάφορον τοῦ ὄντος, ποὺ ἔχει ἰδιότητας διαφόρους τοῦ ἄλλου στοιχείου, τοῦ ὄντος. Εἰς τὸ ὂν ἀποδίδει τὰς ἰδιότητας τοῦ ἀραιοῦ, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ πυρός, εἰς δὲ τὸ μὴ ὂν δίδει ἰδιότητας ἀντιθέτους, τὰς ἰδιότητας τοῦ πυκνοῦ καὶ τοῦ σκοτεινοῦ. Τὸ πρῶτον θεωρεῖ ὡς στοιχεῖον ἐνεργόν, τὸ δὲ δεύτερον ὡς πάσχον. 'Εκ τοῦ γάμου δὲ τῶν δύο τούτων στοιχείων, τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος, τὰ ὁποῖα φέρει πρὸς ἄλληλα ὁ Ἔρως, προέρχονται τὰ ὄντα, δηλαδὴ αἱ μορφαὶ πᾶσαι τῆς Φύσεως. Αἱ μορφαὶ εἶναι ἐκεῖναι ποὺ ὑπόκεινται εἰς φθορὰν ὡς μορφαί, ἐνῶ αἱ συνιστῶσαι ταύτας 'Αρχαί, τὰ στοιχεῖα, εἶναι καὶ παραμένουν ἄφθαρτα καὶ αἰώνια.

Περὶ τῶν 'Αρχῶν τούτων, τῶν κοσμοποιῶν, ἐπραγματεύετο λεπτομερῶς, καθὼς φαίνεται, εἰς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ἔργου του, εἰς τὸ «πρὸς ἀλήθειαν». Οἱ διασωθέντες ὅμως στίχοι ἀφορῶσι μόνον τὴν μίαν τῶν 'Αρχῶν τούτων. Τὴν παρ' αὐτοῦ κληθεῖσαν «ὄν», τὴν ἄρρενα 'Αρχήν. Τὴν 'Αρχὴν ταύτην περιγράφει ὡς ἀγέννητον καὶ ἄναρχον, ἀφ' ἑαυτῆς προερχομένην, διότι, ὡς λέγει, δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ ὂν νὰ προῆλθεν ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας, πρὸς δὲ ὡς 'Αρχὴν αἰωνίαν καὶ ἄπαυστον. «'Αγέννητον ἐὸν καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, οὖλον μονογενές τε καὶ ἀτρεμὲς ἠδ' ἀτέλεστον». Καὶ ὡς μὴ οὖσαν διαιρετήν, ἀλλὰ ἀδιαίρετον, δηλαδὴ συνεχῆ. «Οὐδὲ διαιρετόν ἐστι, ἐπεὶ πᾶν ἔστιν, ὅμοιον». Καὶ «ξυνεχὲς πᾶν ἐστιν».

'Εκ τῆς περιγραφῆς ταύτης τῆς συνεχοῦς 'Αρχῆς τῆς Φύσεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν «πρὸς δόξαν» ἐκτεθέντων, σαφῶς καταφαίνεται ἡ ἐπί-

δρασις τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου τούτου ἡ Πυθαγόρειος κοσμοθεωρία. Ὁμοίαν ἐπίδρασιν πρὸς τὴν εἰς τοὺς ἀτομικοὺς φιλοσόφους, τὸν Λεύκιππον καὶ Δημόκριτον, ἀσκηθεῖσαν, ὡς καὶ πρὸς τὸν Ἐμπεδοκλέα.

Ἡ παρουσιαζομένη διαφορὰ μεταξὺ τῶν Πυθαγορείων καὶ τῶν φιλοσόφων τούτων ἔγκειται μόνον εἰς τὴν διάφορον ὁρολογίαν. Οἱ Πυθαγόρειοι τὰς δύο κοσμοποιοὺς καὶ κοσμικὰς οὐσίας, τὰς ὁποίας ἐθεώρουν αὐθυπάρκτους καὶ αὐτενεργούς, ἀπεκάλουν Μονάδα καὶ Δυάδα, ἐνῶ ὁ Παρμενίδης μεταχειρίζεται τοὺς ὅρους «ὂν» καὶ «μὴ ὄν», ὁ Ἐμπεδοκλῆς «φιλότητα καὶ νεῖκος» διὰ τὴν πρώτην καὶ «ριζώματα πάντων» διὰ τὴν δευτέραν. Οἱ δὲ ἀτομικοὶ φιλόσοφοι ἀπεκάλουν «ἄτομα» τὴν Δυάδα καὶ τὴν Μονάδα «κενόν».

Ἡ μόνη, ὡς εἴπομεν, διαφορὰ ὑφίσταιαι εἰς τοὺς χρησιμοποιουμένους ὅρους, ἐνῶ ὡς πρὸς τὴν περιγραφὴν τῶν ἰδιοτήτων τῶν δύο τούτων Ἀρχῶν αἱ ἀντιλήψεις πάντων τῶν προρρηθέντων εἶναι σχεδὸν αἱ ἴδιαι.

***

Ἄξια προσοχῆς καὶ σπουδῆς ἅμα εἶναι τὰ ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ ρηθέντος «περὶ Φύσεως» ἔργου τοῦ Παρμενίδου διαλαμβανόμενα: Εὑρίσκετο, ὡς γράφει, ἐπὶ ἅρματος συρομένου ὑπὸ ἵππων, τὸ δὲ ἅρμα ὡδηγοῦσαν Κόραι τοῦ Ἡλίου. Τὸ ἅρμα προήρχετο ἀπὸ τὰς χώρας τῆς Νυκτὸς καὶ κατηυθύνετο πρὸς τὰ δώματα τῆς Ἡμέρας. Εἰς τὰ ὅρια τὰ χωρίζοντα τὰς δύο ταύτας περιοχὰς ὑπῆρχε πύλη, τῆς ὁποίας τὰς κλεῖδας ἐκράτει ἡ Δίκη. Τῇ μεσολαβήσει τῶν Κορῶν τοῦ Ἡλίου ἡ Δίκη ἤνοιξε τὴν πύλην καὶ τὸ ἅρμα εἰσῆλθεν εἰς τὰς χώρας τοῦ φωτός. Ἐκεῖ τὸν ὑποδέχεται πνεῦμα θεϊκόν, ἡ «Δαίμων», ἡ ὁποία τοῦ ὑπαγορεύει τοὺς στίχους τοῦ ἔργου του.

Διὰ τὴν ἀλληγορίαν ταύτην δίδεται συνήθως ἡ ἐξήγησις ὅτι ὁ Παρμενίδης τὴν χρησιμοποιεῖ θέλων νὰ προσδώσῃ εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν στίχων του κῦρος καὶ νὰ ἐμφανίσῃ αὐτὸ ὡς θείαν παράδοσιν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπορεῖ νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν ἐγνωσμένην μετριοφροσύνην τοῦ ἐναρέτου Ἐλεάτου. Ἀλλοῦ, ἑπομένως, θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἡ ἑρμηνεία τῆς ἀλληγορίας. Ἴσως εἰς τὰς δεχομένας παρ' αὐτοῦ ἐμπνεύσεις. Ἴσως αὕτη νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατὸν ὁ θνητὸς νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐν τῇ Φύσει πραγματικότητα. Πρέπει νὰ χειραγωγηθῇ πρὸς τοῦτο ὑπὸ δυνάμεων φωτεινῶν. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι εἶναι δι' αὐτὸ ἄξιος, πλήρως ἐξηγνισμένος, ὥστε νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ τὸ ποθούμενον ὑπὸ τῆς θείας δικαιοσύνης, τῆς Δίκης, ὡς δικαίωμα αὐτοῦ φυσικόν.

Αὕτη θὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὴν θύραν πρὸς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας διὰ νὰ δεχθῇ τὰς ἀποκαλύψεις τῆς Δαίμονος. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἄλλωστε καὶ τὸ παρὰ τῶν Πυθαγορείων φρονούμενον, ὅτι σοφὸς δὲν δύναται ν' ἀποβῇ παρὰ μόνον ὁ ἁγνὸς καὶ δίκαιος, ὁ φύσει πορευόμενος ἄνθρωπος.

Ἴσως ὅμως ἡ ἐξήγησις τῆς ἀλληγορίας νὰ δύναται ν' ἀναζητηθῇ καὶ εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι, ὅταν ἐξαγνισθῇ κατὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν νόησιν, ὁ θνητὸς ἄνθρωπος κτᾶται ὡς δικαίωμα φυσικόν, ἀναγνωριζόμενον αὐτῷ ὑπὸ τῆς θείας δικαιοσύνης, τῆς Δίκης, τὸν φωτισμὸν αὐτοῦ ὑπὸ ἐντόνου πνευματικοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον ἐδῶ εἰκονίζουν αἱ Ἡλιάδες Κόραι. Τῇ βοηθείᾳ δὲ τῆς Δαίμονος, ἥτις παριστᾷ ἐνίσχυσιν ὑπερτέραν, προάγεται εἰς ἀνωτέραν κατάστασιν πνευματικήν. Εἰς φωτεινὴν καὶ θείαν κατάστασιν.

* * *

Ἐκ τῶν ὡς ἀνωτέρω συντόμως ἐκτεθέντων, καταφαίνεται πόσον πνευματόδοξοι ὑπῆρξαν αἱ ἰδέαι τοῦ σεμνοῦ Ἐλεάτου φιλοσόφου, οὗτινος ὁ βίος ἦτο καθ' ὅλα συνεπὴς πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας ἐπρέσβευε.

*

Ἐπικαλοῦμαι γιὰ κάθε ἄνθρωπο, ὅποια καὶ νἆναι ἡ πίστις του, σεβασμὸ πρὸς τὴν ἐλευθερία τῆς συνειδήσεώς του. Ζητῶ γιὰ κάθε ἄνθρωπο, ὅποια καὶ νἆναι ἡ λατρεία του, τὸ πολιτικῶς ἀνενόχλητον γιὰ τὰ ζητήματα τῆς πίστεώς του. Ἀπαιτῶ γιὰ κάθε ἄνθρωπο, ὅποιες καὶ νἆναι οἱ γνῶμες του, τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράζεται μὲ σκέψι ἔντιμη, δίχως νὰ διακυβεύωνται ἡ κοινωνική του θέσις καὶ δίχως νὰ διαταράσσεται ἡ οἰκογενειακή του γαλήνη.

Ἄννυ Μπέζαντ

Ἀγάπη καὶ Ἐξουσία

Διάλεξις στὴν Διεθνῆ Ἔκθεσι Βρυξελλῶν

Τοῦ Ἰάπωνος καθηγητοῦ φιλοσοφίας
T. D. Suzuki

ΠΟΤΕ, στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ὑπῆρξε μιὰ τόσο κατεπείγουσα ἀνάγκη πνευματικῶν καθοδηγητῶν καὶ μιᾶς αὐξήσεως τῶν ἀξιῶν, ὅσο στὶς ἡμέρες μας. Ἔχομε ἐπιτύχει ἀναρίθμητα καταπληκτικὰ πράγματα, τόσο στὸν αἰῶνα μας ὅσο καὶ στὸν περασμένο αἰῶνα, ποὺ συντελοῦν στὸ νὰ αὐξάνη ἡ ἀνθρώπινη ἄνεσι. Καὶ ὅμως, πρᾶγμα παράξενο, φαίνεται νἄχωμε ξεχάσει ὅτι ἡ ἄνεσί μας αὐτὴ θἄπρεπε νὰ ἐξαρτηθῆ κυρίως ἀπὸ τὴν πνευματική μας σοφία καὶ τὴν πειθαρχία μας. Αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι διόλου δὲν ἀντιλαμβανόμαστε τὸ γεγονός, ὅτι ὁ κόσμος κατὰ τὸ παρόν, εἶναι γεμᾶτος μὲ ἕναν ἀέρα μολυσμένον ἀπὸ μῖσος καὶ βία, ἀπὸ φόβο καὶ δολιότητα. Ἀληθινά, φαινόμαστε ἀπορροφημένοι στὸ νὰ κατεργαζώμαστε μὲ θέρμη τὴν ἀμοιβαία καταστροφή μας, ὄχι μονάχα τὴν ἀτομική, μὰ ἐπίσης καὶ σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τὶς διεθνεῖς καὶ φυλετικὲς σχέσεις.

Ἀπ' ὅλες τὶς πνευματικὲς ἀξίες ποὺ μποροῦμε νὰ συλλάβωμε καὶ νὰ εὐχηθοῦμε γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυσί τους μεταξύ μας, καμμιὰ δὲν εἶναι τόσο ἀναγκαία καὶ ἐπιτακτικὴ ὅσο ἡ Ἀγάπη! Ἡ Ἀγάπη εἶν' ἐκείνη ποὺ δημιουργεῖ τὴ ζωή. Ἡ ζωὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἐπαρκέση στὸν ἑαυτό της χωρὶς τὴν Ἀγάπη. Ἡ σταθερή μου πεποίθησι εἶναι ὅτι ἡ πνιγερὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ μίσους καὶ τοῦ φόβου ἀναπτύχθηκε γιατὶ ἔχομε καταργήσει τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης, τῆς καλωσύνης καὶ τῆς παγκόσμιας ἀδελφότητος, ποὺ σημαίνει ὅτι ἡ πνιγερὴ αὐτὴ ἀτμόσφαιρα προκύπτει ἀπὸ τὴν μὴ κατανόησι τῆς ἀλήθειας, πὼς ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότητα εἶναι ἕνα δίχτυ εὐρείας καὶ πολύπλοκης ἀλληλεξαρτήσεως.

Ἡ ἠθικὴ ἀντίληψι τοῦ ἀτομικισμοῦ μὲ τὰ σημαντικά της πορίσματα, εἶναι, ἀσφαλῶς, πολὺ ὡραία· ἀλλὰ πρέπει νὰ θυμώμαστε ὅτι τὸ ἄτομο εἶναι μή—ὑπάρχον ὅταν ἀπομονώνεται ἀπὸ τ' ἄλλα ἄτομα καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴν ὁμάδα στὴν ὁποίαν ἀνήκει, εἴτε βιολογικὴ εἶναι τούτη, εἴτε πολιτικὴ ἢ καὶ κοσμολογική. Γιὰ νὰ μιλήσωμε μαθηματικά, ὁ ἀριθμὸς Ἕνα δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ παραμείνη ἀπομονωμένος, δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἂν δὲν ἔχει σχέσι μὲ ἄλλους ἀριθμοὺς ποὺ εἶναι ἄπειροι. Ἡ ὕπαρξι ἑνὸς ἀπομονωμένου ἀριθμοῦ δὲν μπορεῖ νὰ γίνη ἀντιληπτή. Ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ ὕπαρξι κάθε ἀτό-

μου, εἴτε τοῦτο ἔχει συνείδησι τοῦ γεγονότος, εἴτε ὄχι, ἔχει κάποια ὀφειλὴ σὲ μιὰ διακλάδωση ἀπείρως ἐκτεταμένη πραγματικῶν σχέσεων, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ὄχι μονάχα τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸ κάθε τι ποὺ ὑπάρχει. Ὁ κόσμος εἶναι μιὰ μεγάλη οἰκογένεια καὶ ὅλοι ἐμεῖς εἴμαστε τὰ μέλη της.

Δὲν ξέρω τί σχέσι μπορεῖ νἄχῃ ἡ Γεωγραφία μὲ τὴ διάπλαση τῆς ἀνθρώπινης σκέψεως· εἶναι πάντως γεγονὸς ὅτι στὴν Ἄπω Ἀνατολὴ εἶχε ἀναπτυχθεῖ ἕνα σύστημα σκέψεως, στὸν ἕβδομο αἰῶνα, γνωστὸ ἀπ' τὴ σχολὴ Kegon τῆς Φιλοσοφίας. Βασίζεται τοῦτο στὴν ἰδέα τῆς ἀμοιβαίας συγχωνεύσεως, διεισδύσεως, ἀλληλοσχέσεως, ἢ ἀμοιβαίου ξεφράγματος. Ὅταν ὀρθὰ κατανοοῦμε τὴ φιλοσοφία αὐτὴ τῆς ἀλληλοσχέσεως, ἀρχίζει νὰ πραγματοποιεῖται ἡ Ἀγάπη, γιατί ἀγαπᾶν εἶναι τὸ ν' ἀναγνωρίζωμε τοὺς ἄλλους καὶ νὰ τοὺς ἐκτιμοῦμε σ' ὅλες τὶς περιστάσεις τῆς ζωῆς. Τὸ νὰ κάνωμε στοὺς ἄλλους ὅ,τι θὰ θέλαμε νὰ κάνουν σὲ μᾶς, εἶναι τὸ κλειδὶ τῆς ἀγάπης, καὶ αὐτὸ πηγάζει μὲ φυσικότητα στὴν ἐκπλήρωσι τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων. Ἡ ἰδέα τῆς συμβιώσεως καὶ ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως ἀποκλείει κάθε ἔννοια ἐξουσίας γιατὶ ἡ ἐξουσία εἶναι κάτι ποὺ ἔρχεται μὲ τὴ βία πρὸς τὰ μέσα στὴ δόμησι τῶν ἐσωτερικῶν σχέσεων. Ἡ χρῆσι τῆς ἐξουσίας γίνεται πάντα μὲ μιὰν αὐθαίρετη κρίσι, ἄδικη, καὶ δεσποτική.

Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς κρατᾶ σήμερα σὲ ταραχὴ δὲν εἶν' ἄλλο παρὰ ἡ στραβὴ καὶ ὑπερβολικὴ βεβαίωσι τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἐξουσίας ἐκείνων, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ δοῦν μέσα στὴν ἀληθινή τους φύσι, καί, ὡς ἐκ τούτου, εἶναι ἀνίκανοι νὰ τὴν χρησιμοποιήσουν γιὰ τὸ καλὸ ὅλων.

Ἡ Ἀγάπη δὲν εἶναι ἕνα πρόσταγμα ποὺ μᾶς δίνεται ἀπὸ μιὰν ἐξωτερικὴ ἐνέργεια, γιατὶ αὐτὸ θὰ προϋπέθετε τὴν ἔννοια τῆς ἐξουσίας. Ὁ ὑπερβολικὸς ἀτομικισμὸς εἶναι τὸ ἔδαφος μέσα στὸ ὁποῖο τρέφεται καὶ αὐξάνει ἡ ἔννοια τῆς ἐξουσίας, γιατὶ εἶναι ἐγωκεντρικός, δηλαδὴ βεβαιώνεται μὲ ἔπαρσι καὶ συχνὰ βίαια, ὅταν ἐκδηλώνεται καὶ προσπαθεῖ νὰ κυριαρχήσῃ πάνω στοὺς ἄλλους. Ἀντίθετα, ἡ Ἀγάπη ἀναπτύσσεται μέσα σὲ σχέσεις ἀμοιβαίας ἐξαρτήσεως καὶ πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἐγωκεντρικὴ καὶ νὰ ἐκθειάζῃ τὸν ἑαυτό της. Κι' ἐνῷ ἡ ἐξουσια, ἐπιφανειακὰ ἰσχυρὴ καὶ ὁρμητική, στὴν πραγματικότητα εἶναι αὐτοδιαλυτική, ἡ Ἀγάπη μέσῳ τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἑαυτοῦ της, εἶναι πάντα δημιουργικὴ γιατὶ εἶναι ἡ ρίζα τῆς ὑπάρξεως. Ἡ Ἀγάπη δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἕναν ἰσχυρὸ ἐξωτερικὸ παράγοντα γιὰ νὰ ἐκδηλωθῇ· ἡ Ἀγάπη εἶναι Ζωὴ καὶ ἡ ζωὴ εἶναι Ἀγάπη!

Ὄντας ἡ ζωὴ ἕνα δίχτυ ἀπείρως περίπλοκο ἀμοιβαίας σχέσεως, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια ἂν δὲν τὴν διατηρῇ ἡ Ἀγάπη. Θέλοντας ἡ Ἀγάπη νὰ δώσῃ μορφὴ στὴ ζωὴ ἐκφράζεται μὲ ὅλους τοὺς τρόπους τοῦ εἶναι. Ἡ μορφὴ εἶναι κατ' ἀνάγκην

ἀτομική, καὶ ἡ διανόησι ἔχει τὴν τάσι νὰ θεωρῇ τὴ μορφὴ σὰν μιὰ τελικὴ πραγματικότητα. Ἀπ' αὐτὸ ἀπορρέει ἡ ἀντίληψι τῆς ἐξουσίας. Ὅταν ἡ διανόησι ξετυλίγεται ἀκολουθῶντας τὴ δική της πορεία, τὴν δηλητηριασμένη ἀπ' τὴν ἐπιτυχία στὸ κερδοσκοπικὸ πεδίο τῆς ἀνθρώπινης ἐνεργητικότητος, ἡ ἐξουσία τότε τρέχει παράφορα προξενῶντας καταστροφὲς γύρω της.

Ἡ Ἀγάπη εἶναι μιὰ βεβαίωσι· εἶναι μιὰ βεβαίωσι δημιουργική, οὐδέποτε εἶναι καταστρεπτική, οὔτε ἐκμηδενίζει· γιατί, ἀντίθετα στὴν ἐξουσία, αὐτὴ ἀγκαλιάζει τὰ πάντα καὶ εἶναι γεμάτη πραότητα. Ἡ Ἀγάπη διαπερᾶ τὸ ἀντικείμενό της καὶ γίνεται ἕνα μὲ αὐτό, ἐνῶ ἡ ἐξουσία, ὄντας χαρακτηριστικὰ διχαστική, καταστρέφει κάθε ἀντικείμενο ποὺ παρεμβάλλεται στὸ δρόμο της, ἢ τὸ κατακτᾶ καὶ μὲ τὴ σειρά του τὸ καθιστᾶ σκλάβο της. Ἡ ἐξουσία χρησιμοποιεῖ τὴν ἐπιστήμη καὶ κάθε τι ποὺ ἀναφέρεται σ' αὐτήν.

Ἐνόσῳ ἡ ἐπιστήμη παραμένει ἀναλυτικὴ καὶ δὲν ξεπερνᾶ τὴ μελέτη τῶν ἀπείρως διαφοροποιημένων μορφῶν καὶ τῶν ποσοτικῶν της μέτρων, οὐδέποτε θὰ εἶναι δημιουργική. Ὅ,τι δημιουργικὸ ἔχει εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐρεύνης της, αὐτὸ ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἐξουσία. Πραγματικὰ ἡ ἐξουσία ἀνήκει σὲ μιὰ τάξι ὑποδεέστερη ἀπ' τὴν Ἀγάπη καὶ τὴν δημιουργικότητα. Ὅταν ἡ ἐξουσία ἰδιοποιεῖται τὴν δημιουργικότητα, γίνεται ὁ πιὸ ἐπικίνδυνος παράγων κάθε εἴδους πλάνης.

Ὅπως εἴπαμε, ἡ ἔννοια τῆς ἐξουσίας πηγάζει ἀναπόφευκτα ἀπὸ μιὰ διχαστικὴ ἑρμηνεία τῆς πραγματικότητος. Ὅταν ὁ «δυαλισμὸς» δὲν ἀναγνωρίζει τὴν παρουσία μιᾶς ὁλοκληρωτικῆς ἀρχῆς πίσω ἀπ' αὐτόν, ἡ φυσική του τάσι γιὰ καταστροφὴ ἐπιβεβαιώνεται μ' ἕναν τρόπο ἀλλόκοτο καὶ παράνομο. Μποροῦμε σ' αὐτὸ νὰ λάβωμε ἕνα παράδειγμα στὴ στάσι τῆς Δύσεως ἀπέναντι στὴ Φύσι.

Οἱ δυτικοὶ μιλοῦν γιὰ «κατάκτησι» τῆς Φύσεως, καὶ ποτὲ γιὰ νὰ γίνουν οἱ φιλικοὶ βοηθοί της. Ἀνεβαίνουν σ' ἕνα ὑψηλὸ βουνὸ καὶ δηλώνουν ὅτι τὸ κατέκτησαν. Κατώρθωσαν μ' ἐπιτυχία νὰ ρίψουν ἕναν τύπο βλήματος, καὶ διακηρύττουν πὼς ἔχουνε κατακτήσει τὸν ἀέρα. Γιατί νὰ μὴν εἰποῦν ἁπλούστατα ὅτι τώρα βρίσκονται περισσότερο σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴ Φύσι; Δυστυχῶς ἡ ἀντίληψι τῆς ἐχθρότητος ἔχει διαπεράσει κάθε γωνιὰ τῆς γῆς, καὶ ὁ κόσμος δὲν κάνει τίποτ' ἄλλο ἀπ' τὸ νὰ μιλῇ γιὰ «ἔλεγχο», «κατάκτησι», «περιορισμὸ» κ.λ.π.

Ἡ ἔννοια τῆς ἐξουσίας ἀποκλείει τὴν αἴσθησι προσωπικότητος, ἀμοιβαιότητος, εὐγνωμοσύνης καὶ κάθε εἴδους συμβιώσεως. Ὁποιαδήποτε ὠφέλεια κι' ἂν μπορούσαμε νὰ ἔχωμε ἀπ' τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης, τῆς συνεχοῦς τεχνολογικῆς της βελτιώσεως καὶ τῆς βιομηχανοποιήσεως γενικά, δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ τὰ συμμερισθοῦμε κατὰ τρόπο παγκόσμιο, γιατὶ ἡ ἐξουσία εἶναι ἱκανὴ νὰ τὰ μονοπωλήση, ἀντὶ

νὰ τὰ διαμοιράση ἐξ ἴσου στὸν κόσμο.

Ἡ ἐξουσία εἶναι πάντα ἀλαζονικὴ καὶ ἀποκλειστική· ἐνῶ ἡ Ἀγάπη εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ κατανόησι. Ἡ ἐξουσία ἀντιπροσωπεύει τὴν καταστροφή, ἀκόμα καὶ τοῦ ἑαυτοῦ της, ἐντελῶς ἀντίθετα στὴν δημιουργικότητα τῆς Ἀγάπης. Ἡ Ἀγάπη πεθαίνει καὶ ξαναγεννιέται, ἐνῶ ἡ ἐξουσία σκοτώνει καὶ ἐξαφανίζεται.

Μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι ἡ Simone Weil ἐκείνη ποὺ χαρακτήρισε τὴν ἐξουσία σὰν μιὰ δύναμι ποὺ μετατρέπει ἕνα πρόσωπο σὲ πρᾶγμα. Θὰ ἤθελα νὰ χαρακτηρίσω τὴν Ἀγάπη, σἂν μιὰ δύναμι ποὺ μεταμορφώνει ἕνα πρᾶγμα σὲ πρόσωπο.

Ἔτσι ἡ Ἀγάπη θὰ φαινόταν ριζικὰ ἀντίθετη πρὸς τὴν ἐξουσία καὶ τόσο ἡ Ἀγάπη ὅσο κι' ἡ ἐξουσία θὰ μποροῦσαν νὰ θεωρηθοῦν σὰν ἀμοιβαῖα ἀποκλειστικές, κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε ὅπου θὰ ὑπῆρχε ἡ Ἀγάπη, δὲ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ εἰσχωρήση ἡ ἐξουσία. Αὐτὸ ἀληθεύει ὥς ἕνα ὡρισμένο σημεῖο· ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα, ἡ Ἀγάπη δὲν εἶναι ἀντίθετη στὴν ἐξουσία. Ἡ Ἀγάπη ἀνήκει σὲ μιὰ τάξι ὑψηλότερη ἀπ' τὴν ἐξουσία, μὰ ἡ τελευταία τούτη νομίζει πὼς βρίσκεται σὲ ἀντίθεσι μὲ τὴν Ἀγάπη. Ἀληθινὰ ἡ Ἀγάπη ἀγκαλιάζει τὰ πάντα καὶ εἶναι γεμάτη συμπόνια. Εἶναι μιὰ δύναμι ἀπείρως δημιουργική, γεμάτη ἀγαθά.

Ἡ ἐξουσία, ὄντας χωριστικὴ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἄκαμπτη, καταστρεπτικὴ κι' ἐκμηδενιστική, στρέφεται ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ καταστρέφεται, ὅταν δὲν βρίσκει τί νὰ κατακτήση. Αὐτὸ ὀφείλεται στὴ φύσι της. Μήπως δὲν τὸ βλέπομε καθημερινῶς καὶ εἰδικὰ σὲ ὑποθέσεις διεθνεῖς; Ἡ ἐξουσία εἶναι τυφλὴ καὶ χάνει πολὺ ποὺ δὲν βλέπει πὼς ἡ ὕπαρξί της ἐξαρτᾶται ἀπὸ κάτι ἄλλο. Ἀρνεῖται ν' ἀντιληφθῆ ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπιβληθῆ μονάχα ἂν ἑνωθῆ μὲ κάτι ἀπείρως μεγαλύτερο ἀπ' αὐτήν. Παραγνωρίζοντας τὸ γεγονὸς αὐτό, βυθίζεται βαθύτερα στὸν λάκκο τῆς ἴδιας της καταστροφῆς. Ὁ καταρράκτης ποὺ τυφλώνει τὸ μάτι θὰ πρέπει νὰ λείψη γιὰ νὰ μπορέση ἡ ἐξουσία νὰ δῆ καθαρά. Χωρὶς αὐτὴ τὴν ἐγχείρησι ὅλα θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι ψεύτικα γιὰ τὴ μυωπία τῆς ἐξουσίας.

Ὅταν δὲν κατορθώνει ἡ ὅρασι νὰ δῆ τὴν πραγματικότητα, τέτοια ποὺ εἶναι, δηλαδὴ στὸ ἀληθινό της εἶναι, ἕνα νέφος φόβου καὶ ὑποψίας ἁπλώνεται πάνω σ' ὅλα τὰ πράγματα ποὺ τὴν πλησιάζουν. Μὴ ὄντας ἱκανὴ νὰ δῆ τὴν πραγματικότητα, τέτοια ποὺ εἶναι, τὸ μάτι θολώνει, γίνεται καχύποπτο γιὰ ὅ,τι ἀντιμετωπίζει καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸ καταστρέψη. Ἔτσι ἡ δυσπιστία κυριαρχεῖ, κι' ὅταν αὐτὸ συμβαίνει, δὲν ὑπάρχουν ἐξηγήσεις ποὺ νὰ ἐλαττώνουν τὴν ἔντασι. Κάθε παράταξι ἐφευρίσκει κάθε εἴδους ψευτοεπιχειρήματα καὶ προφάσεις, πρᾶγμα ποὺ στὴν διεθνῆ πολιτικὴ παίρνει τὸ ὄνομα διπλωματία. Ἐνόσῳ δὲν θὰ ὑπάρχη μεταξὺ τῶν δύο ἀγάπη, ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη καὶ πνεῦμα συμφιλιώσε-

ως, δὲν θὰ βρεθῆ καμμιὰ διπλωματία ποὺ θὰ μπορέση νὰ θεραπεύση τὸ τέντωμα τῆς καταστάσεως ποὺ δημιουργήθηκε ἀπ' τὴν ἴδια τους τὴ δολοπλοκία.

Ὅσοι εἶναι δηλητηριασμένοι ἀπ' τὴν ἐξουσία, δὲν βλέπουν πῶς αὐτὴ τοὺς κλείνει μέσα σ' ἕναν περιωρισμένο ὁρίζοντα. Ἔτσι εἶναι ὅταν ἡ ἐξουσία συνεταιρίζεται μὲ τὴ διανόησι καὶ τὴν χρησιμοποιεῖ κάθε φορὰ ποὺ τῆς εἶναι βολετό.

Ἡ Ἀγάπη ὅμως ὑπερέχει, χάρι στὴ διείσδυσί της μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ πραγματικοῦ, πέρα ἀπ' τὴν στενότητα τῆς διανοήσεως, γιατὶ εἶναι τὸ ἄπειρο τοῦ ἑαυτοῦ της!

Χωρὶς ἀγάπη εἶναι ἀδύνατον νὰ διακρίνωμε τὸ ἐκτεταμένο ὑφάδι τῆς συμβιώσεως ποὺ εἶναι τὸ πραγματικό. Μποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε καὶ ἀντιστρόφως: χωρὶς νὰ κατέχωμε τὸ ὅραμα τοῦ ἀπειρου ὑφαδιοῦ τῆς Πραγματικότητος, οὐδέποτε θὰ μπορέσωμε νὰ πειραματισθοῦμε τὴν Ἀγάπη στὸ ἀληθινό της μεγαλεῖο.

Ἡ Ἀγάπη ἐμπιστεύεται, εἶναι πάντα βεβαιωτικὴ καὶ ὅλα τ' ἀγκαλιάζει. Ἡ Ἀγάπη εἶναι ζωή, γιὰ τοῦτο εἶναι δημιουργική. Κάθε πρᾶγμα ποὺ ἀγγίζει, γεμίζει ζωὴ καὶ ἐνέργεια γιὰ ἕνα καινούργιο ξεπέταγμα. Ὅταν ἀγαπᾶτε ἕνα ζῶο, ἀναπτύσσεται μὲ περισσότερη ἀντίληψι ὅταν ἀγαπᾶτε ἕνα φυτό, ἀνακαλύπτετε τὶς ἀνάγκες του. Ἡ Ἀγάπη οὐδέποτε εἶναι τυφλή, γιατὶ εἶναι μιὰ παρακαταθήκη ἀπείρου φωτός.

Ἡ ἐξουσία ὄντας τυφλὴ καὶ αὐτοπεριωρισμένη δὲν μπορεῖ νὰ δῆ τὴν πραγματικότητα στὸ σύνολό της, καὶ γιὰ τοῦτο ὅ,τι βλέπει εἶναι μὴ πραγματικό· καὶ καθὼς ἡ ἴδια εἶναι ψεύτικη, κάθε τι ποὺ ἀγγίζει γίνεται ψεύτικο. Ἡ ἐξουσία εὐδοκιμεῖ μονάχα σ' ἕναν κόσμο ψεύτικο, κι' ἔτσι καταλήγει νὰ εἶναι τὸ σύμβολο τῆς ἀνειλικρίνειας καὶ τῆς ψευτιᾶς.

Ἂς ἔχωμε λοιπὸν συνείδησι τοῦ γεγονότος, ὅτι προοδεύομε μόνον ὅταν ἔχωμε συνεργασία, ὄντας ἀνοιχτοί, καὶ ξύπνιοι στὴν ἀλήθεια τῆς ἐπικοινωνίας μὲ κάθε τι ποὺ ὑπάρχει.

Ἂς πεθάνωμε στὴν ἔννοια τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς κατακτήσεως καὶ ἂς ἀναστηθοῦμε στὴν αἰώνια δημιουργικότητα τῆς Ἀγάπης, ποὺ ἀγκαλιάζει τὰ πάντα καὶ εἶναι ὅλη ἐπιείκεια. Καθὼς ρέει ἡ Ἀγάπη, κάνοντάς μας νὰ διακρίνωμε τὴν πραγματικότητα, τέτοια ποὺ εἶναι, μᾶς κάνει ἐπίσης νὰ νοιώθωμε ὅτι, τόσο ἀτομικὰ ὅσο καὶ ὁμαδικά, εἴμαστε ὑπεύθυνοι γιὰ ὅ,τι συμβαίνει, καλὸ ἢ κακό, μέσα στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία.

Θὰ πρέπει ἐν τούτοις ν' ἀγωνισθοῦμε γιὰ τὴ βελτίωσί μας καὶ νὰ σαρώσωμε ὁποιεσδήποτε συνθῆκες, ἀντίθετες στὴν παγκόσμια πρόοδο τῆς ἀνθρώπινης εὐημερίας καὶ τῆς Σοφίας.

(μετάφρ. Καιίλας Φράγκου)

Ὁ Νεχρού στὰ παιδιὰ ὅλου τοῦ κόσμου

ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ ἡ συντροφιὰ τῶν παιδιῶν νὰ τοὺς μιλῶ κι ἀκόμη πιὸ πολὺ νὰ παίζω μαζί τους. Γιὰ μιὰ στιγμή, ξεχνῶ πὼς εἶμαι φοβερὰ γέρος καὶ πὼς ἔχει περάσει πολύς, πάρα πολὺς καιρὸς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἤμουν καὶ γὼ παιδί! Μὰ ὅταν κάθομαι νὰ σᾶς γράψω, δὲν μπορῶ νὰ ξεχασω τὴν ἡλικία μου καὶ τὴν ἀπόσταση ποὺ μᾶς χωρίζει.

Οἱ ἡλικιωμένοι ἔχουν ἀκόμη τὴ συνήθεια νὰ ἐμφανίζωνται σὰν πολὺ σοφοί, παρὰ τὸ ὅτι ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πραγματικὰ διαθέτουν λίγη σοφία. Ἐγὼ δὲν ἀποφάσισα ἀκόμη ἂν εἶμαι σοφὸς ἢ ὄχι. Κάποτε, ἀκούοντας τοὺς ἄλλους, αἰσθάνομαι πὼς θὰ πρέπει νὰ εἶμαι πολὺς σοφός, καὶ ἔξυπνος, καὶ σπουδαῖος. Ὕστερα, βλέποντας τὸν ἑαυτό μου, ἀρχίζω νὰ ἀμφιβάλλω. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι σοφοὶ δὲ μιλοῦν γιὰ τὴ σοφία τους καὶ δὲ φαίνονται νὰ εἶναι ἀνώτερα ὄντα.

Γιὰ ποιὸ πρᾶγμα θὰ σᾶς γράψω λοιπόν; Ἂν εἴσαστε μαζί μου, θὰ ἤθελα πολὺ νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὸν ὄμορφο κόσμο μας, γιὰ τὰ λουλούδια, γιὰ τὰ πουλιά, γιὰ τὰ ζῶα, γιὰ τὰ ἄστρα, γιὰ τὰ βουνὰ καὶ τὰ παγόβουνα καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα θαυμάσια πράγματα, ποὺ μᾶς τριγυρίζουν σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Ἔχουμε γύρω μας ὅλη αὐτὴ τὴν ὀμορφιὰ καὶ ὅμως, ἐμεῖς ποὺ εἴμαστε ἡλικιωμένοι, πολὺ συχνὰ τὴν ξεχνοῦμε καὶ χανόμαστε μέσα στὰ γραφεῖα μας καὶ φανταζόμεθα ὅτι κάνουμε κάποια πολὺ σπουδαία ἐργασία.

Ἐλπίζω πὼς σεῖς θὰ εἶσθε πιὸ λογικοὶ καὶ θὰ ἀνοίξετε τὰ μάτια σας καὶ τ' αὐτιά σας σ' αὐτὴ τὴν ὀμορφιὰ τῆς ζωῆς ποὺ σᾶς περιβάλλει. Μπορεῖτε νὰ ἀναγνωρίσετε τὰ λουλούδια μὲ τὰ ὀνόματά τους καὶ τὰ πουλιὰ ἀπὸ τὸ κελάϊδημά τους; Πόσο εὔκολο εἶναι νὰ γίνης φίλος μὲ ὅλα αὐτά, ἂν τὰ πλησιάσης μὲ τρυφερότητα καὶ φιλία — μὲ ὅλα αὐτὰ καὶ μὲ κάθε τι στὴ φύση!

Θὰ πρέπει νὰ ἔχετε διαβάσει πολλὰ παραμύθια καὶ ἱστορίες τοῦ παλιοῦ, πολὺ παλιοῦ καιροῦ. Μὰ ὁ ἴδιος ὁ κόσμος εἶναι τὸ μεγαλύτερο παραμύθι καὶ ἡ μεγαλύτερη ἱστορία περιπετειῶν ἀπὸ ὅσες γράφτηκαν ποτέ. Μόνο ποὺ πρέπει νὰ ἔ-

χουμε μάτια γιὰ νὰ βλέπουμε καὶ αὐτιὰ γιὰ νὰ ἀκοῦμε καὶ ἕνα μυαλὸ ἀνοιχτὸ στὴ ζωὴ καὶ στὴν ὀμορφιὰ τοῦ κόσμου.

Οἱ ἡλικιωμένοι ἄνθρωποι ἔχουν ἕνα περίεργο τρόπο νὰ βάζουν τὸν ἑαυτό τους μέσα σὲ ξεχωριστὰ διαμερίσματα καὶ σὲ ὁμάδες. Κατασκευάζουν φραγμοὺς καὶ ὕστερα νομίζουν πὼς ὅλοι ὅσοι βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὰ δικά τους φράγματα εἶναι ξένοι, ποὺ πρέπει νὰ τοὺς ἀντιπαθοῦν. Ὑπάρχουν φραγμοὶ θρησκευτικοί, κοινωνικῆς καταγωγῆς, χρώματος, κομματικοί, ἐθνικοί, φραγμοὶ ἐπαρχιακοί, γλώσσας, συνηθειῶν, φραγμοὶ πλούτου καὶ φτώχειας. Ἔτσι, οἱ ἡλικιωμένοι ἄνθρωποι ζοῦν μέσα σὲ φυλακὲς ποὺ ἔφτιαξαν οἱ ἴδιοι.

Τελευταῖα ἐπισκέφτηκα τὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, τὸν Καναδᾶ καὶ τὴν Ἀγγλία. Ἦταν ἕνα μακρινὸ ταξίδι, στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ κόσμου. Βρῆκα τὰ παιδιὰ ἐκεῖ ἴδια μὲ τὰ παιδιὰ ἐδῶ καὶ ἔτσι εὔκολα ἔγινα φίλος τους καὶ κάθε φορὰ ποὺ μοῦ δινόταν ἡ εὐκαιρία ἔπαιζα λίγο μαζί τους. Αὐτὸ τὸ βρῆκα πολὺ πιὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ πολλὲς ἀπὸ τὶς συνομιλίες ποὺ εἶχα μὲ τοὺς ἡλικιωμένους, ποὺ φαντάζονται πὼς εἶναι πολὺ διαφορετικοί.

***

Πρὶν μερικοὺς μῆνες μοῦ ἔγραψαν τὰ παιδιὰ τῆς Ἰαπωνίας καὶ μοῦ ζήτησαν νὰ τοὺς στείλω ἕναν ἐλέφαντα. Τοὺς ἔστειλα ἕναν ὡραῖον ἐλέφαντα ἀπὸ μέρους τῶν παιδιῶν τῶν Ἰνδιῶν. Ὁ ἐλέφας αὐτὸς ἦταν ἀπὸ τὴ Μυζόρη καὶ ταξίδεψε ὡς τὴν Ἰαπωνία μὲ βαπόρι. Ὅταν ἔφτασε στὸ Τόκιο, χιλιάδες καὶ χιλιάδες παιδιὰ ἔτρεξαν νὰ τὸν δοῦν. Πολλὰ ἀπὸ τὰ παιδιὰ αὐτὰ δὲν εἶχαν δεῖ ἐλέφαντα ποτέ τους. Ἔτσι αὐτὸς ὁ εὐγενικὸς ἐλέφας ἔγινε γι' αὐτὰ ἕνα σύμβολο τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἕνας δεσμὸς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν παιδιῶν τῶν Ἰνδιῶν. Ἔνοιωσα πολλὴ εὐτυχία, γιατὶ αὐτὸ τὸ δῶρο μας ἔδωσε τόση χαρὰ σὲ μερικὰ παιδιὰ τῆς Ἰαπωνίας καὶ τὰ ἔκανε νὰ σκεφτοῦν τὴ χώρα μας.

Ἔτσι πρέπει νὰ σκεφτόμαστε καὶ μεῖς τὴ δική τους χώρα καὶ τὶς πολλὲς ἄλλες χῶρες τοῦ κόσμου, καὶ νὰ θυμούμεθα πὼς παντοῦ ὑπάρχουν παιδιὰ σὰν καὶ σᾶς, ποὺ πηγαίνουν σχολεῖο καὶ παίζουν καὶ κάποτε μαλώνουν, μὰ πάντα φιλιώνονται καὶ πάλι. Μπορεῖτε νὰ διαβάσετε γι' αὐτὲς τὶς χῶρες στὰ βιβλία σας καὶ ὅταν μεγαλώσετε πολλοὶ ἀπὸ σᾶς θὰ τὶς ἐπισκεφτῆτε. Πηγαίνετε ἐκεῖ σὰ φίλοι καὶ θὰ βρῆτε φίλους ποὺ θὰ σᾶς ὑποδεχτοῦν.

Ξέρετε πὼς ἐδῶ στὶς Ἰνδίες εἴχαμε ἕναν πολὺ μεγάλο ἄνθρωπο ἀνάμεσά μας. Τὸν ἔλεγαν Μαχάτμα Γκάντι. Ὅμως ἐμεῖς συνηθίζαμε νὰ τὸν ἀποκαλοῦμε τρυφερὰ «Μπαπουτζί». Ἦταν ἁπλὸς καὶ παιδικὸς σὲ πολλὰ ζητήματα καὶ ἀγαποῦσε τὰ παιδιά. Ἦταν φίλος ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, χωρικοὶ καὶ ἐργάτες, φτωχοὶ καὶ πλούσιοι, πήγαιναν σ' αὐτὸν καὶ εὕρισκαν μιὰ φιλικὴ ὑποδοχή. Ἦταν φίλος ὄχι μόνο ὅλων τῶν ἀνθρώπων τῶν Ἰνδιῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων στὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Μᾶς δίδαξε νὰ μὴ μισοῦμε κανένα, νὰ μὴ τσακωνόμαστε, ἀλλὰ νὰ παίζουμε μεταξύ μας καὶ νὰ συνεργαζόμαστε στὴν ὑπηρεσία τῆς Πατρίδας μας. Μᾶς δίδαξε ἀκόμη νὰ μὴ φοβόμαστε τίποτα καὶ νὰ ἀντικρύζουμε τὸν κόσμο αἰσιόδοξοι καὶ γελαστοί.

***

Καθὼς γράφω σκέφτομαι τὸν τεράστιο στρατὸ τῶν παιδιῶν ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐξωτερικὰ διαφέρουν μεταξύ τους κατὰ πολλοὺς τρόπους: Μιλοῦν διαφορετικὲς γλῶσσες, φοροῦν διαφορετικὰ ροῦχα καὶ ὅμως μοιάζουν τόσο πολύ. Ἂν τὰ φέρετε τὸ ἕνα κοντὰ στὸ ἄλλο, παίζουν ἢ μαλώνουν. Ἀλλ' ἀκόμη καὶ οἱ καυγάδες τους εἶναι ἕνα εἶδος παιχνιδιοῦ. Δὲ σκέφτονται τὶς διαφορὲς μεταξύ τους, διαφορὲς τάξεως, πάστας, χρώματος ἢ κοινωνικῆς σειρᾶς. Εἶναι πιὸ σοφὰ ἀπὸ τοὺς πατέρες καὶ τὶς μητέρες τους. Καθὼς

μεγαλώνουν, δυστυχῶς, ἡ φυσική τους σοφία συχνὰ ἐξαφανίζεται ἐξ αἰτίας τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν μεγαλυτέρων.

Στὸ σχολεῖο μαθαίνουν πολλὰ πράγματα, ποὺ εἶναι βέβαια χρήσιμα, ἀλλα σιγά –σιγὰ ξεχνοῦν ὅτι τὸ σπουδαῖο στὴ ζωὴ εἶναι νὰ εἴμεθα ἀνθρώπινοι καὶ καλοὶ καὶ ἕτοιμοι γιὰ παιχνίδια καὶ να κάνουμε τὴ ζωὴ πλουσιώτερη καὶ για μᾶς καὶ γιὰ τοὺς ἀλλους. Ζοῦμε σὲ ἕναν θαυμάσιο κοσμο που εἶναι γεμάτος ὀμορφιὰ καὶ γοητεια καὶ περιπέτεια. Δὲν ὑπάρχει τέλος στις περιπετειες ποὺ μποροῦμε νὰ ἔχουμε, ἂν τὶς ἀναζητήσουμε μὲ ἀνοικτὰ μάτια. Εἶναι τόσο πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ζοῦν τη ζωή τους μὲ κλειστὰ μάτια! Πού, μάλιστα, διαμαρτύρονται ὅταν οἱ ἄλλοι κρατοῦν ἀνοιχτὰ τα μάτια τους. Ἀνίκανοι νὰ παίξουν οἱ ἴδιοι, δυσφοροῦν γιὰ τὰ παιχνίδια τῶν ἄλλων.

Τὰ ζῶα ἔχουν ζωντανώτερα ἔνστικτα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀν ἕνας ἄνθρωπος τὰ πλησιάση ἔχοντας στὸ νοῦ του πῶς νὰ τὰ σκοτώση, τὸν φοβοῦνται καὶ φεύγουν. Ἀλλὰ ἂν αἰσθάνεται ἀγάπη γιὰ τὰ ζῶα, καταλαβαίνουν ὅτι εἶναι φίλος καὶ δεν τὸν φοβοῦνται. Ἂν εἶστε γεμᾶτοι φόβο, τότε καὶ τὸ ζῶο φοβᾶται καὶ κεῖνο καὶ μπορεῖ νὰ σᾶς ἐπιτεθῆ προστατεύοντας τὸν ἑαυτό του. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν φοβᾶται, σπάνια δέχεται ἐπιθέσεις.

Ἴσως τὸ δίδαγμα αὐτὸ νὰ μπορῆ νὰ ἐφαρμοστῆ καὶ στὰ ἀνθρώπινα ὄντα. Ἀν συναντήσουμε τοὺς ἄλλους φιλικά, τότε καὶ κεῖνοι γίνονται φιλικοὶ ἀπέναντί μας. Ἀλλὰ ἂν τοὺς φοβόμαστε ἢ ἂν δείξουμε την ἀντιπάθειά μας πρὸς τὸ πρόσωπό τους, τότε μπορεῖ νὰ μᾶς φερθοῦν καὶ κεῖνοι μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἁπλὲς ἀλήθειες, που ὁ κόσμος τὶς ξέρει αἰῶνες τώρα. Ἀλλά, παρὰ ταῦτα, ὁ κόσμος ξεχνᾶ καὶ οἱ κάτοικοι μιᾶς χώρας μισοῦν καὶ φοβοῦνται τοὺς κατοίκους μιᾶς ἄλλης χώρας καί, ἐπειδὴ φοβοῦνται, γίνονται κάποτε ἀρκετὰ ἀνόητοι καὶ κηρύχνουν τον πόλεμο μεταξύ τους.

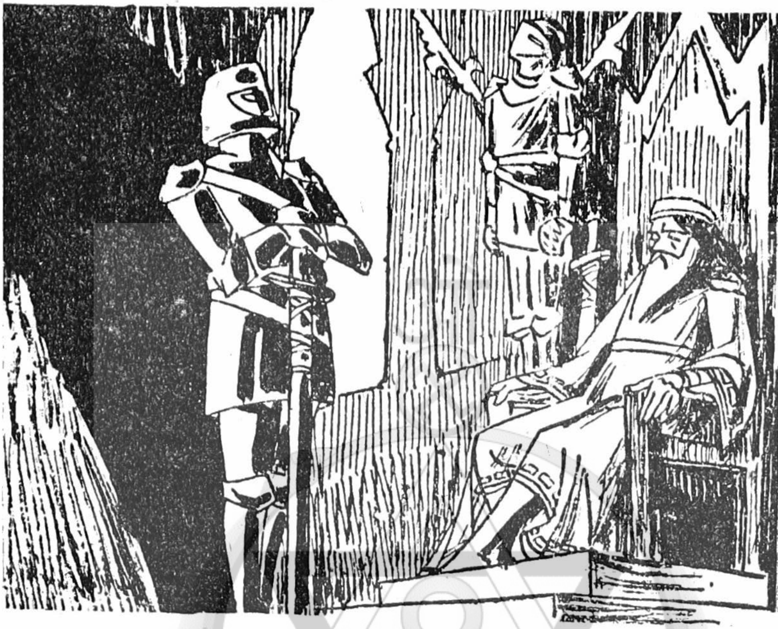
Τὰ παιδια θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι σοφώτερα. Ὅμως ἐγὼ ἐλπίζω πὼς τὰ παιδιὰ ποὺ θα διαβασουν αὐτὸ το γράμμα θὰ γινουν πιὸ λογικά.

JAWAHARLAL NEHRU

*

Ἐνόσῳ θὰ περπατᾶ στοὺς δρόμους ἔστω κι᾿ ἕνα παιδί, ἀβοήθητο καὶ δυστυχισμένο, ἐνόσῳ ἔστω κι᾿ ἕνα παιδὶ θὰ προκαλῆ φόβο στὴ γειτονιά του, τόσο τὸ καθῆκον τὸ δικό σας καὶ τὸ δικό μου θὰ συνίσταται στὴν παροχὴ τῆς βοηθείας ἐκείνης, ποὺ αὐτὰ τὰ παιδιὰ δικαιοῦνται νὰ προσμένουν ἀπὸ τὰ χέρια μας. Μερικοὶ ἀπὸ μᾶς αὐτὸ τὸ νόημα δίνουνε στὴ θρησκεία.

Ἄννυ Μπέζαντ

Ἱστορία κάθε καιροῦ καὶ κάθε τόπου

Ὁ Τελευταῖος τῆς Γενηᾶς του

Μεσαιωνικὸ παραμύθι

τοῦ **Ν. ΚΑΡΒΟΥΝΗ**

ΑΝ κ᾽ ἔχει περάσει πλέον ὁ χειμῶνας, τὰ χιόνια δὲν ἔλυωσαν ἀκόμη στὶς κορυφὲς τῶν βουνῶν. Ἀκατάπαυστη βροχὴ δέρνει μονότονα τὰ παράθυρα τοῦ πύργου καὶ μέσ᾽ ἀπὸ τὴν καπνοδόχο τῆς γωνιᾶς, ὅπου καῖνε καὶ τρίζουνε κάποια μεγάλα κούτσουρα, ὁ ἄγριος ἄνεμος οὐρλιάζει σὰν πεινασμένο θεριό.

Καθισμένος στὴν πολυθρόνα του, δίπλα στὸ τζάκι, ὁ Οὖγος, ὁ ἀφέντης τοῦ πύργου, εἶναι βυθισμένος σὲ βαθειὰ συλλογή. Ἄκαρπα πέρασαν τὰ πενῆντα του τὰ χρόνια κι᾽ ὁ Θεὸς δὲν τοῦ ἔδωκε παιδὶ γιὰ νὰ κληρονομήσῃ τὸν πύργο, τ᾽ ἄρματα καὶ τὴ δόξα τῆς παλιᾶς του τῆς γενηᾶς. Ἡ κόρη του ἡ Ἄννα εἰκοσιδύο

χρονῶν, δὲν εἶναι ὁ κληρονόμος ποὺ θὰ ταίριαζε σὲ τέτοια γενηά. Κἄποιος νέος ἄρχοντας ἀπὸ τοὺς κοντινώτερους τοὺς πύργους ἢ καὶ ἀπὸ τὰ μακρυνώτερα τὰ ρηγᾶτα θὰ τὴν εὐλογηθῇ γυναίκα του πολὺ γρήγορα καὶ ὁ Οὖγος, ὁ πλέον ξακουστὸς μαργράβος τοῦ Τυρόλου, πρὸς τὰ μέρη τῆς Βενετίας, θὰ κλείσῃ μιὰ μέρα τὰ μάτια του καὶ θὰ σβήσῃ μ' αὐτὸν μιὰ μεγάλη γενηά. Τὸν πύργο του θὰ τὸν ἀφεντεύουν ξένοι ἄρχοντες καὶ τ' ἄρματά του θὰ πεταχτοῦν.

'Απ' ὅλες αὐτὲς τὶς σκέψεις ὁ μαργράβος μιὰ καὶ μόνη αἰσθανότανε νὰ τοῦ σφίγγῃ τὴν καρδιά: πὼς θὰ πέσῃ ὁ πύργος του σὲ ξένα χέρια. Γιὰ τ' ὄνομα τῆς γενηᾶς του δὲν ἐσκοτίστηκε ποτέ. Εἶχε μείνει ἀπὸ μικρὸς ἀφέντης στὸ γονικό του τὸ μικρὸ βασίλειο. Ἦταν καὶ δὲν ἦταν δεκαοκτὼ χρονῶν, ὅταν ὁ πατέρας του, ὁ γέρο-Ροβέρτος, ποὺ σκληρότερος καὶ γενναιότερος μαργράβος, δὲν ἐκράτησε τὸ βαρὺ σπαθὶ σ' ὅλα τὰ ρηγᾶτα τῆς Χριστιανωσύνης, ἔπεσεν ἀπὸ τὸ ἄλογό του κατὰ τὸ κυνῆγι τῶν ἀγριοκάτσικων σ' ἕνα κρεμνὸ καὶ γύρισε τὸ καλὸ τὸ φαρὶ ἀλαφιασμένο στὸν πύργο χωρὶς τὸν ἀφέντη του. Γι' αὐτό, κάτω στὴν κρύπτη τοῦ πύργου, ποὺ εἶναι ἀραδιασμένοι, σὲ πέτρα σκαλιστοί, πάνω ἀπὸ τοὺς τάφους των, ὅλοι οἱ μαργράβοι τῆς γενηᾶς του, μαζὶ μὲ τὶς ἄξιες γυναῖκες των—μητέρες πολεμιστῶν ξακουσμένων μπροστὰ στὸ θρόνο τοῦ Κυρίου τῶν Οὐρανῶν—ὁ τάφος τοῦ πατέρα του δὲν ὑπάρχει.

Ὁ Οὖγος ἐκληρονόμησε τότε, μαζὶ μὲ τὸν πύργο καὶ τὰ καστέλλια καὶ τὸν τόπο, μιὰ βαρειὰ ἱπποτικὴ ὑποχρέωση. Ἡ μητέρα του εἶχε πεθάνει πρὶν ἀπὸ τὸν ἄντρα της. Ὁ μικρότερος ὁ ἀδελφός του, Ροβέρτος κι' αὐτός, δὲν εἶχε ποτέ του ὄρεξη γιὰ τ' ἄρματα καὶ ὁ πατέρας του τὸν εἶχε στείλει στοὺς ἱερωμένους ποὺ ἔχουν τὸ μοναστῆρι καὶ τὰ κτήματα πέρ' ἀπὸ τὰ δυτικὰ τὰ βουνά· κ' ἔτσι ὁ Ροβέρτος ἐγίνηκε παπᾶς, ἔμαθε τὴ γλῶσσα τῆς Ρώμης καὶ ἀπὸ χρόνια τώρα κλεισμένος σ' ἕνα δωμάτιο τοῦ πύργου διαβάζει, μιλᾷ μὲ τοὺς ἁγίους καὶ τσαγγρουνᾷ τὰ χαρτιὰ μὲ τὰ φτερὰ τῆς χήνας—καμώματα γιὰ τοὺς γυιοὺς τῶν ταπεινῶν βασάλων κι' ὄχι γιὰ τῶν μαργράβων τὰ βλαστάρια. Ὅλος ὁ κόσμος ἐπερίμενε ὅτι ὁ νέος μαργράβος ὁ Οὖγος, θὰ ξεπερνοῦσε σὲ δόξα καὶ σὲ τιμὴ τοὺς προγόνους του. Πῆρε γυναῖκα τὴν κόρη ἑνὸς ἄρχοντα ἀπὸ τοὺς πλατειοὺς κάμπους τῆς Οὐγγαρίας—τὴ Βέρθα τὴν καστανή. Τὴν ἔχασε πάνω στὴ γέννα τῆς κόρης των τῆς Ἄννας. Ἀπὸ τότε —πᾶνε εἰκοσιδύο χρόνια—ὁ Οὖγος ἀποτραβήχτηκε ὁλότελα ἀπὸ τὸν κόσμο. Σιγὴ θανατερὴ τύλιξε τὸν πύργο. Οὔτε τὰ κόρνα τῶν μεγάλων κυνηγιῶν, οὔτε τὰ τραγούδια τῶν τροβαδούρων, οὔτε τὸ χαρμόσυνο κλάγγισμα τῶν ἀρμάτων, οὔτε τὸ ἀνήσυχο τῶν καπάφραχτων ἀλόγων τὸ ποδοβολητὸ ἐξωντάνευαν πλέον τοὺς κοιμισμένους ἀντίλαλους τῆς λιθόστρωτης μεγάλης αὐλῆς, οὔτε πολύχρωμα χρυσοκέντητα φλάμ-

πουρα ἀνέμιζαν πάνω ἀπὸ τὴ βαρειὰ σιδερόπορτα, οὔτε στὸ κοντάρι παράβγαιναν τὰ παιδόπουλα ποὺ ἑτοιμάζονταν γιὰ νὰ φορέσουν τὴν ἀτσαλένια πανοπλία, οὔτε ξένοι ἄρχοντες ἐφθάνανε μὲ λαμπρὲς συνοδεῖες γιὰ νὰ τοὺς φιλέψη ὁ μαργράβος, ὅπως ἐσυνήθιζε ὁ Ροβέρτος ὁ πατέρας του.

Σκουριασμένα ἐκρεμότανε στὸν τοῖχο τὰ δοξασμένα ἀπὸ ἄλλους ἅρματα τῆς γενηᾶς του. Ἡ μοῦχλα εἶχε σκεπάσει τὸ λουρὶ τοῦ προγονικοῦ του σκουταριοῦ, ποὺ στὴν ὄψη του ξεθώριαζεν ἀπὸ χρόνια ἡ ἄρμα τῶν μαργράβων τῆς οἰκογενείας του—τρία ἀγριοκάτσικα σὲ μιὰν ἀσημένια βουνοκορφή.

Ἔτσι περνοῦσαν τὰ χρόνια καὶ τὰ μαλλιά του εἶχαν ἀσπρίσει πιὰ στοὺς κροτάφους του, τὰ γένεια του ἦσαν ψαρὰ καὶ τὸ κορμί του εἶχε βαρύνει πολὺ πάνω στ' ἄλογο, τόσο, ποὺ εἶχε τώρα δυὸ—τρία χρόνια νὰ καθίση στὴ σέλλα. Ἀηδίασε καὶ μίσησε τὸν ἑαυτό του γιὰ τὸν τέτοιο ξεπεσμό. Ἐζήλευε τὸν ἀδελφό του τὸ Ροβέρτο, ποὺ δὲν εἶχε χρέος κανένα ὁ ἴδιος στὴ γενηά του, ἀφοῦ ἦταν ἀφέντης στὸ γονικό τους αὐτὸς ὁ μεγαλύτερος, κ' αἰσθανότανε μιὰν ἀνείπωτη ντροπή, ποὺ κρυβόταν σὲ σκληρότητα, ὅταν ἡ κόρη του ἡ Ἄννα τοῦ ζητοῦσε νὰ τῆς διηγηθῆ τὴν ἱστορία τῶν προγόνων του μαργράβων, ἀφοῦ ὁ πατέρας της δὲν ἔγραφε μὲ τὸ δοξασμένο τους τὸ σπαθὶ τὴ δική του τὴν ἱστορία. Καὶ ἡ βαθειὰ καταφρόνια πρὸς τὸν ἑαυτό του ἐκόχλαζε κάποτε σὲ ἀνεκδήλωτη λύσσα, ὅσο ἔνοιωθε πὼς τὰ χρόνια περνοῦσαν καὶ ζύγωνε ὁ καιρὸς ποὺ ὁ Θεὸς θὰ τὸν ἐκαλοῦσε στὸ φριχτό του τὸ δικαστήριο γιὰ νὰ δώση λόγο στοὺς προγόνους του γιὰ ὅ,τι δὲν ἔκανε σ' ὅλη του τὴ ζωή. Νεώτερος ἔλεγε: «Τὴν ἄλλη τὴν ἄνοιξη θὰ σηκώσω φουσᾶτα καὶ θὰ κατεβῶ κατὰ τὴ Σκλαβουνία νὰ χτυπήσω τοὺς Βενετζιάνους ποὺ ἁπλώνονται σιγά—σιγὰ κατὰ τὶς ἀκτές». Ἐπερνοῦσεν ὅμως, καὶ ἡ ἄλλη ἡ ἄνοιξη καὶ νέος χειμῶνας, καὶ καλοκαίρια καὶ χειμῶνες πολλοί, καὶ τ' ἅρματα μέναν κρεμασμένα στὸν τοῖχο, τὸ σπαθὶ παραδομένο στὴ σκουριά, μάταια πλέον ἡ βαρειά του ἀρματωσιά, βουβὸς ὁ πύργος πάντα, καὶ τὸ τέλος ὅλο καὶ πιὸ κοντά...

Ἔσκυψε καὶ ἐσυδαύλισε τὴ χόβολη. Ἐχτύπησε μὲ τὸ σίδερο τὰ πυρωμένα τὰ κούτσουρα καὶ πέσαν ἀπὸ πάνω τους φολίδες φλογερὲς καὶ πλῆθος σπίθες ἐκροτάλισαν ξαφνικὰ στὴν ἀπόλυτη τῆς σάλας ἠρεμία. Ὁ ἄνεμος οὔρλιασε μὲ νέα μανία ἀπὸ τὴν καπνοδόχο κι' ἡ βροχὴ ἀκούστηκε δυνατώτερη στὰ κλειστὰ παραθυρόφυλλα.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἄνοιξε ἡ πόρτα ἀθόρυβα. Ὁ ἀδελφός του ὁ Ροβέρτος ὁ ἀββᾶς, ἐπρόβαλε ἀργὰ μὲ τὰ χέρια κρυμμένα, κατὰ τὴ συνήθειά του, στὰ πλατειὰ μανίκια τοῦ ράσου του σταυρωμένα στὸ στῆθος του. Ἐπροχώρησε πρὸς τὸ τζάκι κ' ἐστρώθηκε μπροστὰ στὴ φωτιά, πάνω σὲ κάποια προβειά.

—Ἔχω, ἀφέντη ἀδερφέ μου, καλὰ μαντᾶτα νὰ σοῦ πῶ—ἔκα-

με μὲ τὴν ἥσυχη τὴ φωνή του, κυττάζοντας τὸν Οὖγο κατάμματα.

Ὁ Οὖγος τὸν ἀντικύτταξε ἀδιάφορα, χωρὶς νὰ μιλήση.

—Ἡ βίγλες μας εἶδαν απόψε, μόλις ἐσουρούπωσε, μεγάλη φωτιὰ στὴν κορυφὴ ποὺ εἶναι κατὰ τὸ μέρος τοῦ πύργου τοῦ γειτονικοῦ. Εἶναι τὸ σημάδι ποὺ προσμένουμε.

Ὁ Οὖγος ἐσήκωσε τὰ μάτια του ἀπὸ τὴ στάχτη τῆς γωνιᾶς, ὅπου τὰ κρατοῦσε καρφωμένα καὶ τὰ στήλωσε στὸν ἀδελφό του ἐρωτηματικά.

—Θὰ φτάσανε στὸν πύργο τὸ γειτονικὸ οἱ ἄνθρωποι τοῦ δοῦκα τῆς Λωρραίνης ἢ τοῦ φρέ—Πιέρου τοῦ Ἐρημίτη. Ὁ Αὐτοκράτορας ὁ Ἑρρῖκος τοὺς ἔδωκε τὸ ἐλεύθερο νὰ καλέσουν τοὺς ἱππότες καὶ τοὺς ἄρχοντες καὶ τοὺς μαργράβους του γιὰ τὸν πόλεμο ποὺ θὰ κινήσουνε πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς γιὰ νὰ ἐλευθερώσουνε τὸν Ἅγιο Τάφο τοῦ Χριστοῦ. Τὸν περασμένο τὸ μῆνα κατέβηκαν ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Σαξωνίας. Φτάσανε τώρα στὰ δικά μας. Ὁ ἄρχοντας Γουΐδος τοὺς ἐδέχτηκε καὶ θὰ πῆρε ἀπὸ τὰ χέρια τους τὸν κόκκινο τὸ σταυρὸ ποὺ θὰ ράψουν στὸ μανδύα τους ὅσοι θὰ ξεκινήσουν. Αὐτὸ φανερώνει γιὰ τοὺς γειτόνους ἐμᾶς ἡ μεγάλη φωτιὰ στὴν κορυφή. Αὔριο θὰ ζητήσουν νὰ τοὺς ἀνοίξουμε κ' ἐμεῖς.

Ὁ Οὖγος ἐννόησε τώρα. Εἶχε ξανακούσει γιὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ ξεσήκωμα τῆς Χριστιανωσύνης, Ὁ φρέ—Πιέρος ὁ Ἐρημίτης, σταλμένος ἀπὸ τὸν Πάπα τῆς Ρώμης σ' ὅλα τὰ ρηγᾶτα, ἔκανε θαύματα μὲ τὸ φλογερό του τὸ κήρυγμα. Ὅλοι οἱ πιὸ ξακουστοὶ ἱππότες εἶχαν ράψει στὴ στολή τους τὸν αἱματόχρωμο τὸ σταυρό. Ὁ ξακουστὸς ὁ Ταγκρέδος, ὁ κόντες τῆς Φλάντρας, οἱ εὐγενικοὶ ἄρχοντες τοῦ ρηγάτου τῆς Ἐγγλιτέρας, ὅλο τὸ ἄνθος τῶν καβαλλάρηδων τῆς Φραγκιᾶς, οἱ ἄρχοντες ἀπὸ τὸ μαρκεζᾶτο τοῦ Μονφεράτου, μαργράβοι καὶ πολεμάρχοι τῶν Ἀλαμάνων, ἀπὸ τὰ καστέλλια τοῦ βοργιᾶ, τόσοι καὶ τόσοι βαρῶνοι τοῦ Αὐτοκράτορα Ἑρρίκου, ἑτοιμάζονταν νὰ ξεκινήσουν γιὰ τὰ μέρη τῆς Συρίας, ποὺ τὰ κρατᾶν οἱ Σαρακηνοί. Ὅλ' αὐτὰ τἄχε ἀκούσει ἀπὸ μῆνες. Κ' ἤξερε ὅτι τὰ φουσᾶτα θἄπρεπε νὰ μαζευθοῦν γύρω ἀπὸ τὴ μεγάλη τὴν Πόλη τῶν Ρωμαίων, τὴν Κωνσταντινούπολι, ὅπου βασιλεύει ὁ Ἀλέξης ὁ Βατάτζης, ποὺ λογάριαζαν νὰ κινήση κι' αὐτὸς τὰ φουσᾶτα του γιὰ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου.

Ἀλλὰ τί ζητᾶν ἀπ' αὐτόν; Γιατὶ θἀρχότανε νὰ τὸν καλέσουν; Τ' ἅρματά του δὲν κάνουν γιὰ πόλεμο καὶ —τὸ χειρότερο— ἡ ψυχή του δὲν ζεσταίνεται πιά. Ἂν δὲν ἐκατέβηκε ἀκόμη γιὰ νὰ ξαπλωθῆ γιὰ πάντα στὸ πλάγι τῶν προγόνων του, κάτω, στὴν ὑγρὴ τὴν κρύπτη τοῦ πύργου, ἡ ψυχὴ τῆς γενηᾶς του ἔχει πεθάνει πιὰ στ' ἀνάξια τὰ στήθη του. Πῶς ν' ἀνοίξη; Πῶς νὰ τοὺς δεχθῆ; Τί νὰ τοὺς πῆ; Ἂς πᾶνε στὴν εὐχὴ τοῦ Κυρίου...

Ὁ Ροβέρτος ὁ ἀδελφός του τὸν ἐκυττοῦσε ἀμίλητος καὶ κά-

πως ἀνήσυχος. Ὁ Οὖγος ἐσιωποῦσε, ἀναδαυλίζοντας μηχανικὰ μὲ τὸ συδαῦλι τὴ θράκα τῆς γωνιᾶς. Καὶ οὔρλιαζε πάντα μὲ μανία ἡ μπόρα μέσα στὴν καπνοδόχο καὶ ἡ βροχὴ ἐτυραννοῦσε πάντα τὰ κλειστὰ παραθυρόφυλλα...

—Νὰ πῶ στὸ δομέστικο τοῦ ἀρχοντικοῦ σου νὰ ἑτοιμάση ὅ,τι πρέπει γιὰ νὰ φιλέψουμε τοὺς μαντατοφόρους τοῦ Αὐτοκράτορα Ἑρρίκου καὶ τοῦ λεγκάτου τῆς Ἁγίας Ρώμης; —ρώτησε διστακτικὰ ὁ ἀββᾶς.

—Ὄχι! —ἀποκρίθηκε ξερὰ ὁ Οὖγος.

Ὁ Ροβέρτος ἀνατινάχτηκε σὰν νὰ τὸν εἶχε δαγκώσει ὀχιά. Ἐχλώμιασε· ἀκούμπησε στὸν τοῖχο γιὰ νὰ μὴν πέση. Τὸ στῆθος του ἀνεβοκατέβαινε βιαστικά. Χονδρὲς στάλες ἵδρῶτα ἐκύλησαν ἀπὸ τὸ σκοῦφο του στὰ μάγουλά του καὶ στὸ στῆθος του.

—Οὖγο —ἐπαρακάλεσε— καλέ μου ἀφέντη... καλέ μου ἀδελφέ... Θὰ μᾶς ζητήσουν νὰ τοὺς ἀνοίξουμε γιὰ νὰ μᾶς καλέσουν γιὰ τὸ χρέος τῆς ἁρματωμένης Χριστιανωσύνης.

Ὁ Οὖγος, σκαλίζοντας πάντα τὴ στάχτη, δὲν ἔλεγε τίποτε.

—Οὖγο, γιὰ τ' ὄνομα τῆς γλυκειᾶς Μητέρας τοῦ Χριστοῦ! συλλογίσου τὸν πατέρα μας —τοὺς μαργράβους τῆς γενηᾶς μας. Μᾶς ἀκοῦνε αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀπὸ τὸν Παράδεισο, ὅπου πρέπει ν' ἀναπαύωνται γιατὶ ἦταν πιστοὶ καὶ γενναῖοι.

Ὁ Οὖγος ἐκάρφωσε τὴ ματιά του—μιὰ ματιὰ δίχως ἔκφραση ποὺ ἐλαμπύριζε σὰν λίμνη ἀπὸ πίσσα— στὸν ἀββᾶ. Καὶ τοῦ εἶπε μὲ μιὰ παράξενη, παγερὴ ἡσυχία στὴ φωνή του:

—Γιατί νὰ τοὺς θυμηθῶ ἐγὼ κι' ὄχι κ' ἐσύ;

Τὸ πρόσωπο τοῦ Ροβέρτου ἐκατακοκκίνισε. Τρέμοντας ἀπὸ βαθύτατη ταραχή, τοῦ ἀποκρίθηκε βιαστικά:

—Γιατὶ ἐγώ... ἐγὼ δὲν ἤμουν ὁ κληρονόμος τοῦ πύργου τοῦ πατέρα μας... Γιατὶ ἐγὼ ἐπρόσφερα τὴ ζωή μου στὸ Θεὸ καὶ στὴ δόξα τοῦ Κυρίου μας τοῦ Ἰησοῦ... Τὰ προγονικά μας τ' ἅρματα ἤτανε δικά σου. Ἐγώ... Ἐγὼ μπορῶ νὰ ζώσω στὴ μέση μου τὸ σκοινὶ τοῦ ἀσκητῆ καὶ ν' ἀκολουθήσω τοὺς πελεγρίνους στὸν Τάφο τοῦ Κυρίου. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο... Ἐγὼ μπορῶ νὰ κάμω τὸ δικό μου τὸ χρέος... Τὸ χρέος τῆς γενηᾶς μας μόνος ἐσὺ μπορεῖς νὰ τὸ πληρώσης.

Ὁ Οὖγος, ἀνακαθισμένος τώρα στὴν παληὰ πολυθρόνα του, κυττοῦσε ἥσυχα τὸν τοῖχο, ὅπου ἐκρεμόντανε τ' ἄχρηστα πλέον ἅρματα τῶν μαργράβων. Σὰν νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του, εἶπε σιγανά:

—Χρέος δὲν ἔχουν οἱ πεθαμένοι...

—Καλέ μου ἀδελφὲ — τὸν ἐσταμάτησε ὁ Ροβέρτος— κράτησε τὰ λόγια ποὺ κολάζουνε... Ὁ Κύριος σ' ἔχει ζωντανὸ καὶ γερὸν ἀκόμα καὶ τὸ χρέος μένει βαρύ. Θὰ πάγω στὸ κελλί μου νὰ παρακαλέσω τὸν Κύριο τοῦ Ἐλέους νὰ σὲ φωτίση καὶ νὰ σώση τὴ γενηά μας ἀπὸ τὴ φοβερὴ τήν...

Ὁ Ροβέρτος ἐκόπηκε ἀπότομα, τρομαγμένος ἀπὸ τὴ λέξη ποὺ

εἶχε φθάσει στὰ χείλη του.

—Τὴν ἀτίμωση... ἐσυμπλήρωσε ὁ Οὖγος μὲ τόσο ἥσυχη καὶ περιγελαστικὴ φωνή, ποὺ ὁ Ροβέρτος ἀνατρίχιασε σύγκορμος.

— Καληνύχτα, ἀφέντη μου — ἐψιθύρισε— ὁ Θεὸς ἂς σοῦ παρασταθῇ στὴ μεγάλη ἐτούτη στιγμή. Θυμήσου...

Ἐβγῆκε ἀργοπατῶντας κ' ἔκλεισε τὴν πόρτα ἀθόρυβα. Ὁ Οὖγος, ξαπλωμένος πάντα στὴν παληὰ πολυθρόνα, ποὺ εἶχε ξεκουράσει μπροστὰ στὴ φωτιὰ τόσους μαργράβους σὲ χρόνια ἀλλοτινά, ὅταν ἐγύριζαν ἀπὸ τοὺς πολέμους, κυττοῦσε τὴ μάταια πλέον πανοπλία, κρεμασμένη στὸν τοῖχο καὶ ὁ λογισμός του ἦταν μιὰ πύρινη κόλαση κάτω ἀπὸ τῆς μορφῆς του τὸν πάγο.

Καὶ ὁ ἄνεμος ἐμούγγριζε πένθιμα μέσα στὴν καπνοδόχο, ξεφυσῶντας κἄπου—κἄπου τοῦφφες καπνοῦ στὴ σάλα, καὶ στὰ κλειστὰ τὰ παραθυρόφυλλα ἡ ἀκατάπαυτη βροχὴ ἔσερνε τὸ μονότονο τὸ σκοπό της...

* * *

—Πατέρα...

Ἀκούστηκε ἔξαφνα στὸ πλάγι του μιὰ γλυκειά, δροσερώτατη, σιγανὴ φωνή.

Ἔστρεψε ἀργὰ καὶ ἡ ματιά του ἀντίκρυσε τὴν κόρη του, τὴν Ἄννα. Τὸν ἐκύτταζε ἀνήσυχη κἄπως, ἀλλὰ τρυφερά. Ὁ Οὖγος ἐχαμήλωσε τὴ ματιά του.

—Κάθισε, παιδί μου — τῆς εἶπε.

Ἡ Ἄννα ἐγονάτισε στὰ πόδια τῆς πολυθρόνας του καὶ τοῦ εἶπε μὲ μιὰ βαθειά, χαϊδευτικὴ ἔκφραση:

—Πατέρα, λογαριάζω ὅτι αὔριο, πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι, θὰ βρίσκωνται μπρὸς στὴν τάφρο τοῦ πύργου μας οἱ καβαλλάρηδες, ποὺ καλοῦνε τοὺς ἄρχοντες γιὰ νὰ λυτρώσουν τὸν Τάφο τοῦ Κυρίου μας...

—Καλά! Καλά! Δὲν εἶνε αὐτὴ δουλειὰ δική σου— τὴν ἐσταμάτησε ὁ Οὖγος στενοχωρημένος.

—Ὄχι, ἀφέντη μου καλέ —ἀποκρίθηκε ἡ Ἄννα καὶ ἐστυλώθηκε ὁλόρθη μὲ μιὰ περήφανη λάμψη στὰ ὡραῖα της τὰ μάτια. Τὸ χρέος μου εἶναι νὰ παρασταθῶ αὔριο στὸ πλευρό σου σὰν κόρη σου ἀληθινή. Ἡ μητέρα μου, ποὺ δὲν τὴν ἐγνώρισα, δὲν ἤτανε γραφτὸ νὰ σὲ τιμήση ἡ ἴδια σ' αὐτὴ τὴ μεγάλη στιγμὴ ποὺ θὰ δεχτῆς τὸ μήνυμα τοῦ Θεοῦ. Χρέος δικό μου εἶναι νὰ τιμήσω τοὺς μαντατοφόρους σὰν κυρὰ τοῦ πύργου ἑνὸς μαργράβου καὶ νὰ σοῦ γεμίσω μὲ τὰ χέρια μου τὸ ποτῆρι τοῦ κατευόδιου ὅταν θὰ καβαλλήσης γιὰ νὰ φέρης τοὺς καβαλλαρέους σου καὶ τὰ φουσσᾶτα σου στὴ Χώρα τῶν Σαρακηνῶν μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Κυρίου.

—Αὐτὰ σοῦ εἶπε ὁ θεῖος σου ὁ ἀββᾶς νὰ μοῦ θυμήσης;— τὴν ἐρώτησε ὁ Οὖγος ψυχρά.

—Ὁ θεῖος μου δὲν μοῦ εἶπε τίποτε, καλέ μου ἀφέντη. Ἄλλοι μοῦ μίλησαν ἀπόψε, μόλις ἡ βίγλες μας εἶδαν τὴ φωτιὰ στὸ ἀντικρυνὸ τὸ βουνό. Καὶ συμπάθησέ με ἂν σ' ἐπίκρανα χωρὶς νὰ τὸ θέλω.

—Ἄλλοι; Ποιοὶ ἄλλοι τολμᾶν.

νὰ μιλᾶν ἐδῶ μέσα γιὰ τὸ χρέος μου;...

Ἡ φωνή τοῦ Οὖγου ἔτρεμε.

— Ποιοὶ ἄλλοι;— ἀπάντησε ἡ Ἄννα μὲ θαρρετὴ περηφάνεια. Οἱ πατέρες σου οἱ μαργράβοι, ἀφέντη μου καλέ. Μοῦ φάνηκε πὼς τοὺς εἶδα ν' ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴ σκοτεινὴ τὴ σκάλα τῆς κρύπτης, ὅπου ἀναπαύονται στὴν εἰρήνη τοῦ Κυρίου.

Ὁ Οὖγος ἐσηκώθηκε· ἀκούμπησε τὰ χέρια του στοὺς ὤμους τῆς κόρης του, ἐχαμήλωσε τὰ μάτια του γιατὶ δὲν μποροῦσε ν' ἀντικρύση τὸ διάφωτο βλέμμα της ὅπου ἐφτεροκοποῦσε ἡ ψυχή της· καὶ εἶπε μὲ βαρειά, βραχνὴ φωνή:

— Μὲ τοὺς μαργράβους, τοὺς πατέρες μου, ἔχω ἐγὼ νὰ λογαριαστῶ. Πήγαινε, παιδί μου, νὰ κοιμηθῆς καὶ μὴ σκοτίζεσαι γιὰ πράγματα ποὺ δὲν εἶνε γιὰ τὶς γυναῖκες.

Ποτὲ ὁ Οὖγος δὲν εἶχε μιλήσει τόσο ἀπότομα στὴν κόρη του. Ἡ Ἄννα τὸν ἐκύτταξε φοβισμένη, τὰ μάτια της θόλωσαν, ἔσμιξε ἄφωνα τὰ λευκά της χέρια καὶ βγῆκε.

Ὅταν ὁ γέρο—Μαθιὸς ὁ ὑπηρέτης ἐμβῆκε γιὰ νὰ βάλη ξύλα στὴ φωτιὰ καὶ νὰ ρωτήση τὸν ἀφέντη του γιὰ τὸ δεῖπνο, ὁ Οὖγος τὸν ἔδιωξε γρήγορα μὲ τὴν προσταγὴ νὰ μὴν τὸν ἀνησυχήση κανένας τὴ νύχτα. Ὕστερα ἐκάθησε στὴν παληὰ τὴν πολυθρόνα μὲ τ' ἄρματα τῶν μαργράβων καὶ ἀναμέτρησε, χρόνο μὲ χρόνο, τὰ πενῆντα τὰ χρόνια τῆς ἄσκοπης ζωῆς του.

...Τίποτε ἄλλο... Ἀπόψε νοιώθει σκληρά, ὅτι ὅλα τελειώνουν· πὼς τελειώνει ἡ μεγάλη, ἡ γενναία τῶν μαργράβων αὐτοῦ τοῦ τόπου σειρά. Καὶ δὲν ἤτανε νὰ ξεκληρίση ἀντρίκια μὲ τὸ χαμὸ τοῦ τελευταίου μαργράβου σὲ τίμια μάχη. Ὁ ἀδελφός του ὁ Ροβέρτος καλὰ ἐπῆγε νὰ τὸ πῆ: ὁ τελευταῖος τῆς γενηᾶς του θὰ σφαλοῦσε τὴ σειρὰ μὲ τὴν φοβερώτερη τὴν ἀτίμωση... Νὰ μὴν ἀνοίξη τὴ σιδερόπορτα τοῦ πύργου του, νὰ μὴν προστάξη νὰ κατεβάσουνε τὸ γεφύρι γιὰ νὰ μποῦν οἱ ἄρχοντες μὲ τὸν κόκκινο τὸ σταυρό.

Καὶ τὴ θανάσιμη σιωπὴ τῆς νυχτὸς ἐξέσχισε μόνο τὸ βογγητὸ τοῦ ἀνέμου μέσα στὴν καπνοδόχο καὶ τὸ ἀτελείωτο παράπονο τῆς βροχῆς στὰ παραθυρόφυλλα τὰ σφαλιστά.

*

Ὅταν ξημέρωσε, ἡ βροχὴ εἶχε σταματήσει. Ἕνας ζωηρὸς βορηᾶς ἐσάρωνε στὸν οὐρανὸ σύννεφα σταχτιά. Στὸν πύργο ὅλοι εἶχαν κοιμηθῆ βαθειὰ ἐκτὸς ἀπὸ τρεῖς: Ὁ Οὖγος ἐπάλευε σιωπηλὰ μὲ τὴν ψυχή του, κατάκλειστος στὴ σάλα, ὅπου εἶχε νυχτωθῆ, ἀδιάφορος γιὰ ὅ,τι μποροῦσε νὰ συμβῆ τριγύρω του, ζωντανὸς πεθαμένος, πνιγμένος ἀπὸ ἀνέκφραστη περιφρόνηση πρὸς τὸν ἑαυτό του. Ὁ Ροβέρτος εἶχε μουδιάσει τὰ γόνατά του σὲ πολύωρη προσευχή. Ἡ Ἄννα, ἀφοῦ πέρασε τὴ νύχτα στὸ δωμάτιό της σὲ μεγάλη ἀνησυχία, ἀκούοντας τὴν καρδιά της νὰ σφυροκοπᾷ, μόλις ξημέρωσε ἀνέβηκε στὸ βορεινὸ τὸν πυργίσκο τοῦ καστελλιοῦ καὶ

ἀγνάντευε πρὸς τὸ ἀντικρυνὸ τὸ βουνό, ὅπου εἶχε φανῆ τὴν περασμένη βραδυὰ ἡ φωτιὰ ποὺ τόσα τοὺς εἶχε πῆ.

Σὲ μιὰ στιγμὴ τινάχθηκε μὲ φόβο μαζὶ καὶ μὲ ἀκράτητη χαρά. Πίσω ἀπὸ τὸν ὄχθο ἑνὸς δασωμένου ὑψώματος ἀρκετὰ σιμὰ στὸν πύργο, νάτοι οἱ καβαλλάρηδες τοῦ σταυροῦ! Ἕνας — ἕνας ξεπροβάλλουν στὸ δρόμο καὶ ἀνηφορίζουν γοργά. Ἕνα φλάμπουρο λευκὸ μ' ἕναν κόκκινο σταυρὸ ἀνεμίζει στὸ κοντάρι τοῦ καβαλλάρη ποὺ ἔρχεται πρῶτος. Τώρα ἀκούεται καθαρὰ τῶν ἀλόγων τὸ ποδοβολητό. Σὲ λίγο θὰ σαλπίσουν γιὰ νὰ ζητήσουν νὰ κατεβασθοῦν ἡ ἁλυσίδες τοῦ κρεμαστοῦ γεφυριοῦ καὶ ν' ἀνοίξη ἡ σιδερόπορτα.

Ἡ Ἄννα ἐκατέβηκε ἀπὸ τὸν πυργίσκο τρέχοντας πρὸς τὴ σάλα, ὅπου εἶχε περάσει τὴ νύχτα ὁ πατέρας της ὁ μαργράβος. Στὴν πόρτα ἔπεσε ἐπάνω στὸ θεῖο της τὸν ἀββᾶ Ροβέρτο, ποὺ ἔμπαινε κι' αὐτός.

Μέσα στὴ σάλα ἦταν σχεδὸν σκοτεινά. Τὰ παραθυρόφυλλα ἔμεναν πάντα κλειστὰ καὶ ἡ φωτιὰ τοῦ τζακιοῦ, μισοσβησμένη κι' αὐτή, μόλις φωτοῦσε. Ὁ Οὖγος, θρονιασμένος στὴν πολυθρόνα του, δὲν ἔστρεψε νὰ τοὺς ἰδῆ. Ἐσταμάτησαν τρομαγμένοι κι' οἱ δυὸ μπροστά του.

—Φτάσανε, ἀφέντη μου! Τί ὁρίζεις; — ἐρώτησε ἡ Ἄννα.

Ὁ Οὖγος τὴν ἐκύτταξε ἄτονα, χωρὶς νὰ κινηθῆ.

—Οὖγο, καλέ μου ἀδελφέ...— ἔκαμε παρακλητικά, ἀλλὰ χωρὶς ἐλπίδα ὁ Ροβέρτος. Ὁ Οὖγος τότε ἐτεντώθηκε ὁλόϊσιος στὴν πολυθρόνα του. Τὰ μάτια του ἀστράψανε σατανικά. Τοὺς ἔδειξε τὴ θύρα μὲ μιὰ χειρονομία προστακτικὴ καὶ τοὺς εἶπε:

—Μὴ μὲ σκοτίζετε πιά. Ὅσο εἶμαι ζωντανὸς ἐδῶ μέσα, εἶμαι ὁ ἀφέντης. Ἐγὼ ὁρίζω ἐδῶ. Κανεὶς νὰ μὴν ἀνοίξη τὸν πύργο μου σὲ κανέναν.

Βγήκανε κι' οἱ δύο ἀμίλητοι, χλωμοί, περισσότερο νεκροὶ παρὰ ζωντανοί. Ὁ μαργράβος ἐμαντάλωσε μοναχός του τὴν πόρτα τῆς σάλας ἀπὸ μέσα. Ὁ ἀββᾶς ἐκύτταξε τὴν ἀνηψιά του. Ἡ Ἄννα ἐσυγκλονίστηκε ἀπὸ κάποιον λυγμὸ γιὰ μιὰ καὶ μόνη στιγμή. Ὕστερα ὠρθώθηκε σιγά —σιγά σὰν λαμπάδα, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι της ἤρεμα, ἐπροχώρησε πρὸς τὴ μεγάλη τὴ σκάλα, κατέβηκε στὸ ἰσόγειο, ὅπου ἐσωπαῖναν μαζεμένοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ πύργου, προσμένοντας τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἀφέντη των, κι' ἐβάδισε πρὸς τὸν τοῖχο, ὅπου ἦταν κρεμασμένο τὸ μεγάλο κλειδὶ τῆς σιδερόπορτας. Ὁ ἀββᾶς τὴν ἀκολουθοῦσε σὰν τὸν ὑπνοβάτης, βουβός, σὰν νἄβλεπε ὄνειρο.

Ἡ Ἄννα ξεκρέμασε τὸ κλειδί, βγῆκε πρὸς τὴν αὐλὴ τὴ λιθόστρωτη, ἔδωκε τὸ κλειδὶ σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες καὶ ἐπρόσταξε μὲ φωνὴ ποὺ πρώτη φορὰ τὴν ἄκουαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ μαργράβου:

—Νὰ κατεβαστῆ ἀμέσως τὸ γεφύρι. Οἱ κυνηγοὶ νὰ χαιρετίσουν μὲ τὶς σάλπιγγες τοὺς ἄρχοντες ποὺ μᾶς ἔρχονται.

Καὶ στάθηκε στὴν πόρτα τοῦ πύργου —τοῦ πύργου κυρὰ ἀρ-

χοντικώτατη— προσμένοντας νὰ περάσουν οἱ καβαλλάρηδες ἀπὸ τὴν μεγάλη τὴν καμάρα τῆς σιδερόπορτας. Ὁ θεῖος της ὁ Ροβέρτος ἔπεσε στὰ γόνατά του κ' ἐδόξασε τὸν Κύριο. Οἱ δεκαπέντε μαργράβοι ποὺ ἦταν οἱ ἀφέντες τοῦ πύργου πρὶν ἀπὸ τὸν Οὖγο δὲν εἶχαν σήμερα νὰ ντραποῦν γι' αὐτὴ τὴν κόρη ποὺ εἶχε ἀκούσει τοῦ καθάριου αἵματός της τὴν προσταγή...

Στὴ σκοτεινὴ τῆς μεγάλης σάλας τοῦ πύργου σιωπὴ ὁ Οὖγος ἔμενε σὰν παγωμένος στὴν πολυθρόνα του. Ξαφνικὰ τοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσε στὸ κάτω πάτωμα ἀντρίκιες φωνὲς καὶ βήματα βαρειὰ σιδερόφραχτων πολεμιστῶν. Φωνὲς χαρωπὲς τώρα ξεχώριζαν.

Μιὰ ἀστραπὴ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ του. Ἔννοιωσε ὅτι δὲν ἦταν πλέον αὐτὸς ὁ πυργοδεσπότης ὁ μαργράβος. Ἄλλοι ἀποκριθῆκαν στὸ κάλεσμα τοῦ χρέους... Ἡ καρδιά του ἐπάγωσε θανατερά.

Ἡ πόρτα ἄνοιξε ἀθόρυβα. Ἕνας ψηλός, κατάφρακτος ἱππότης μπῆκε χωρὶς ν' ἀκουσθῆ ἡ περπατησιά του. Ἡ πόρτα ξανάκλεισε μοναχή της. Ὁ ἄγνωστος, μὲ τὴ μάσκα τοῦ κράνους του κατεβασμένη ἐπυργώθηκε ἀντικρύ του, ἀκούμπησε τὰ δυό του τὰ χέρια στὴ λαβὴ τοῦ μεγάλου του σπαθιοῦ καὶ τὸν ἐκύτταζε πίσω ἀπὸ τὴν ἀτσαλένια τὴ μάσκα ποὺ δὲν εἶχε ὄψη κι' ἔκφραση.

Ὁ Οὖγος τὸν ἐγνώρισε, ἂν καὶ μιὰ μόνον φορὰ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀλύγιστο, τὸν ἀμίλητο, τὸν ἀδυσώπητο αὐτὸν ἐπισκέ-

—Ἀνοῖχτε τὴν σιδερόπορτα νὰ κατεβασθῆ τὸ γεφῦρι.

πτη. Καὶ τότε ξαναβρῆκε μὲ μιᾶς τὴν ἀκατάδεκτη τῆς γενηᾶς του περηφάνεια. Χωρὶς ν' ἀνασηκωθῇ, τὸν ἐχαιρέτισε μ' ἐλαφρότατό κίνημα τοῦ κεφαλιοῦ.

—Καλῶς ὡρίσατε— τοῦ εἶπε —γενναῖε ἱππότη... Ἂν καὶ γενναῖο δὲ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ σᾶς πῇ ἀληθινά, γιατὶ σᾶς ἐδόθηκε νὰ μετριέστε μαζί μας μ' ἕνα ὅπλο ποὺ δὲν τὄχουμε ἐμεῖς...

Ἀκίνητος ὁ κατάφρακτος ἱππότης ἐσιωποῦσε.

—...Ἐπεριμένατε, μήπως, νὰ σηκωθῶ γιὰ νὰ σᾶς δεχτῶ; Τῆς σειρᾶς μου οἱ ἄρχοντες ἀνασηκώνονται μόνον γιὰ τοὺς ὁμοιούς των καὶ τοὺς καλύτερούς των. Ἐσεῖς... ἐσεῖς δουλεύετε ἄλλον ἄρχοντα.

Ἀμίλητος, ἀλύγιστος, βαρὺς ἀπόμενε ὁ κατάφρακτος ἱππότης.

—...Ἴσως ἐλπίζατε πὼς θὰ σᾶς ἔκανε τὴν τιμὴ τοῦ δεξίματος ἡ κυρά... Ἀλλὰ ξεχάσατὲ πὼς μοῦ τὴν ἐπήρατε ἐδῶ καὶ εἰκοσιδυὸ χρόνια;

Ἡ περιγελαστὴ φωνὴ τοῦ μαργράβου τὸν ἔκανε τὸν ἴδιο ν' ἀνατριχιάζῃ. Ἀλλ' ὁ κατάφρακτος ἱππότης τὸν ἐκύτταζε πίσω ἀπὸ τὴν ἀτσαλένια τὴ μάσκα του, βουβὸς καὶ ἀκίνητος.

—Ἀλήθεια, νὰ μὲ συμπαθᾶτε ποὺ σᾶς κάνω νὰ περιμένετε. Εἴσαστε πάντα βιαστικός, καθὼς λένε...

Ὁ Οὖγος ἐσηκώθηκε ἀργά, μὲ τὴν ἀκατάδεχτη ἄνεση ἑνὸς ἄρχοντα ποὺ εἶχε δεκαπέντε μαργράβους στὴ γενηά του. Ἐπροχώρησε πρὸς τὴ θύρα χωρὶς νὰ βιάζεται. Ὅταν ἔφθασε δίπλα στὸ βουβό, τὸν κατάφραχτο ἱππότη, τοῦ εἶπε μ' εὐγενικιὰ σταθερότητα:

—Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τραβήξετε ἐμπρός. Ξέρω τὸ δρόμο. Κ' ἔπειτα —μὴ σᾶς κακοφανῇ— οἱ μαργράβοι τῆς σειρᾶς μου βαδίζουν πάντα μπροστά.

Ἄνοιξε τὴ θύρα. Τράβηξε προς τὴ σκάλα τὴ σκοτεινή, τὴ σκαλισμένη μέσα στὸν τοῖχο τοῦ πύργου, ποὺ ἐκατέβαινε πρὸς τὴν κρύπτη τῶν τάφων... Πίσω του ἀκολουθοῦσε βουβὸς καὶ ἀλύγιστος ὁ κατάφραχτος ἱππότης, ἐνῶ ἀπὸ τὴν κάτω τὴ σάλα ἀντηχοῦσαν τὰ τραγούδια τῆς χαρᾶς τῶν ἱπποτῶν, ποὺ ἐγυρνοῦσαν στοὺς πύργους, μαντατοφόροι τοῦ πολέμου τῆς Χριστιανωσύνης γιὰ τὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ.

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Πίστις καὶ Ἱεροτελεστίες

Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή»

ΜΕΣΑ σ' ἕνα μεγάλο περίβολο, ἀνάμεσα σὲ πολλὰ δέντρα, ἦταν μιὰ ἐκκλησία. Κόσμος, λευκοί, καὶ μελαψοί, ἔμπαιναν σ' αὐτήν. Μέσα ὑπῆρχε περισσότερο φῶς ἀπ' ὅ,τι στὶς Εὐρωπαϊκὲς ἐκκλησίες, ἀλλὰ ἡ διαρρύθμισί της ἦταν ἴδια. Ἡ τελετουργία εἶχε ἀρχίσει καὶ ἦταν ὅλα ὄμορφα. Ὅταν τέλειωσε, πολὺ λίγοι ἀπὸ τοὺς μελαψοὺς μίλησαν στοὺς λευκούς, ἢ λευκοὶ στοὺς μελαψοὺς καὶ ὅλοι πήρανε ὁ καθένας τὸ δρόμο του.

Σὲ μιὰν ἄλλην ἤπειρο, ὑπῆρχε ἕνας ναὸς ὅπου ἔψαλαν ἕνα σανσκριτικὸ ὕμνο. Τελοῦσαν τὸ Πούζα, μιὰν Ἰνδικὴ ἱεροτελεστία. Τὸ ἐκκλησίασμα ἀνῆκε σὲ μιὰν ἄλλη μορφὴ πολιτισμοῦ. Ἡ μελωδία τῶν σανσκριτικῶν λέξεων εἶναι πολὺ διαπεραστικὴ καὶ δυνατή. Ἔχει ἕνα παράξενο βάρος καὶ βάθος.

Μπορεῖτε νὰ προσηλυτιστεῖτε ἀπὸ τὴν μιὰ πίστι στὴν ἄλλη, ἀπὸ τὸ ἕνα δόγμα στὸ ἄλλο, ἀλλὰ δὲν μπορεῖτε νὰ προσηλυτιστεῖτε στὴν κατανόησι τῆς πραγματικότητος. Ἡ πίστις δὲν εἶναι πραγματικότης. Μπορεῖτε ν' ἀλλάξετε ἰδέα, ν' ἀλλάξετε γνώμη, ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια, ἢ ὁ Θεός, δὲν εἶναι μιὰ πεποίθησις. Εἶναι ἕνα βίωμα ποὺ δὲν βασίζεται σὲ καμμιὰ πίστι, σὲ κανένα δόγμα, καὶ σὲ καμμιὰ προηγούμενη πεῖρα. Ἂν ἔχετε μιὰ πεῖρα ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ μιὰ πίστι, ἡ πεῖρα σας εἶναι ἡ προκαθορισμένη ἀνταπόκρισις αὐτῆς τῆς πίστεως. Ἄν, ἀπροσδόκητα, αὐθόρμητα, ἔχετε μιὰ πεῖρα καὶ κτίσετε τὴν ἑπόμενη πεῖρα σας πάνω σ' αὐτήν, τότε ἡ πεῖρα εἶναι ἁπλῶς μιὰ συνέχισις τῆς μνήμης ἡ ὁποία ἀποκρίνεται στὴν ἐπαφὴ μὲ τὸ παρόν. Ἡ μνήμη εἶναι πάντα κάτι τὸ νεκρὸ ποὺ ζωντανεύει μόνον ὅταν ἔρθει σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ ζωντανὸ παρόν.

Ὁ προσηλυτισμὸς εἶναι μιὰ ἀλλαγὴ ἀπὸ τὴ μιὰ πίστι, ἢ ἀπὸ τὸ ἕνα δόγμα σ' ἕνα ἄλλο, ἀπὸ τὴν μιὰ ἱεροτελεστία σὲ μιὰν ἄλλη πιὸ ἱκανοποιητικὴ κι' ἔτσι δὲν ἀνοίγει τὴ θύρα πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἀπεναντίας, ἡ

ἱκανοποίησις εἶναι ἕνα ἐμπόδιο στὴν πραγματικότητα. Καὶ ὅμως αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ προσπαθοῦν νὰ κάνουν οἱ ὠργανωμένες θρησκεῖες καὶ οἱ θρησκευτικὲς ὁμάδες: Νὰ σᾶς προσηλυτίσουν σ' ἕνα περισσότερο λογικὸ ἢ λιγώτερο λογικὸ δόγμα, σὲ μιὰ δεισιδαιμονία ἢ ἐλπίδα. Σᾶς προσφέρουν ἕνα καλύτερο κλουβί. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἢ μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἄνετο, ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία σας, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε εἶναι μιὰ φυλακή.

Θρησκευτικὰ καὶ πολιτικά, στὰ διάφορα ἐπίπεδα τοῦ πολιτισμοῦ μας, αὐτὸς ὁ προσηλυτισμὸς γίνεται σὲ κάθε στιγμὴ τῆς ζωῆς μας. Οἱ ὀργανώσεις, μὲ τοὺς ἡγέτες τους, ζοῦν καὶ ἔχουν τὴν ὕπαρξί τους στὸ νὰ κρατοῦν τὸν ἄνθρωπο στὶς ἰδεολογικὲς μορφὲς ποὺ προσφέρουν, εἴτε θρησκευτικὲς εἶναι αὐτές, εἴτε οἰκονομικές. Σ' αὐτὸ ὑπάρχει ἀμοιβαία ἐκμετάλλευσις. Ἡ ἀλήθεια βρίσκεται ἔξω ἀπὸ κάθε ὑπόδειγμα, ἔξω ἀπὸ κάθε φόβο καὶ ἐλπίδα. Ἂν θέλετε ν' ἀνακαλύψετε τὴν ὑπέρτατη εὐτυχία τῆς ἀλήθειας, πρέπει ν' ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ ὅλες τὶς ἱεροτελεστίες καὶ τὰ ἰδεολογικὰ ὑποδείγματα.

Ὁ νοῦς βρίσκει ἀσφάλεια καὶ δύναμι στὰ θρησκευτικὰ καὶ στὰ πολιτικὰ καλούπια κι' αὐτὸ δίνει δύναμι στὶς ὀργανώσεις. Ὑπάρχουν πάντα ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ἕτοιμοι νὰ θυσιαστοῦν καὶ πάντα ὑπάρχουν νεοπροσήλυτοι. Αὐτοὶ κρατοῦν στὴ ζωὴ τὶς ὀργανώσεις, μὲ τὶς ἐπενδύσεις καὶ τὶς περιουσίες τους καὶ ἡ δύναμις καὶ τὸ γόητρο τῶν ὀργανώσεων προσελκύουν ἐκείνους ποὺ λατρεύουν τὴν ἐπιτυχία καὶ τὴ σοφία αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ὅταν ὁ νοῦς βρεῖ ὅτι τὰ παληὰ καλούπια δὲν εἶναι πιὰ ἱκανοποιητικὰ καὶ δὲν τὸν ζωογονοῦν, προσηλυτίζεται σὲ κάποιαν ἄλλη πιὸ παρήγορη καὶ τονωτικὴ πίστι ἢ δόγμα. Ὥστε ὁ νοῦς εἶναι τὸ προϊὸν τοῦ περιβάλλοντος ποὺ ἀναδημιουργεῖται καὶ συντηρεῖται ἀπὸ ἐντυπώσεις καὶ συνταυτίσεις. Γι' αὐτὸ ὁ νοῦς γαντζώνεται σὲ κώδικες συμπεριφορᾶς, ὑποδείγματα σκέψεως καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ παρελθόντος, ποτὲ δὲν μπορεῖ ν' ἀνακαλύψει τὴν ἀλήθεια ἢ νὰ ἐπιτρέψει στὴν ἀλήθεια νὰ γεννηθεῖ. Μὲ τὴν προσκόλλησι στὶς ὀργανώσεις, διώχνει τὴν ἀναζήτησι γιὰ τὴν ἀλήθεια.

Εἶναι φανερὸ ὅτι οἱ ἱεροτελεστίες προσφέρουν σ' ὅσους συμμετέχουν μιὰν ὡραία ἀτμόσφαιρα. Καὶ οἱ ὁμαδικὲς καὶ οἱ ἀτομικὲς ἱεροτελεστίες γαληνεύουν τὸ νοῦ. Προσφέρουν μιὰ ζωτικὴ ἀντίθεσι στὴν καθημερινή, μονότονη ζωή μας. Ὑπάρχει κάποια ὀμορφιὰ καὶ τάξι στὶς ἱεροτελεστίες, ἀλλὰ κατὰ βάθος δὲν εἶναι παρὰ διεγερτικά. Καὶ ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλα τὰ διεγερτικά, γρήγορα ἀμβλύνουν τὸν νοῦ καὶ τὴν καρδιά. Οἱ ἱεροτελεστίες γίνονται συνήθεια, γίνονται ἀνάγκη καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει χωρὶς αὐτές. Αὐτὴ ἡ ἀνάγκη θεωρεῖται σὰν μιὰ πνευματικὴ ἀνανέωσι, συγκέντρωσι δυνάμεως γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς ζωῆς, ἕνας ἑβδομαδιαῖος ἢ καθη-

μερινὸς διαλογισμὸς καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλ' ἂν κανεὶς κυττάξει πιὸ προσεκτικὰ αὐτὴ τὴν κίνησι, βλέπει ὅτι οἱ ἱεροτελεστίες εἶναι μιὰ μάταιη ἐπανάληψις ποὺ προσφέρει μιὰ θαυμάσια καὶ ἀξιοπρεπῆ διαφυγὴ ἀπὸ τὴν αὐτόγνωσι. Χωρὶς αὐτόγνωσι, ἡ δρᾶσις ἔχει πολὺ λίγη σημασία.

Ἡ ἐπανάληψις τῶν ψαλμῶν, τῶν λέξεων καὶ τῶν φράσεων, ἀποκοιμίζει τὸ νοῦ, ἂν καὶ εἶναι ἀρκετὰ διεγερτικὴ γιὰ κείνη τὴν ὥρα. Σ' αὐτὴ τὴν κοιμισμένη κατάστασι, ἀποκτοῦμε πεῖρα ὁρισμένων πραγμάτων, ἀλλὰ αὐτὰ ἔχουν προβληθεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας. Ὅσο κι' ἂν εἶναι ἱκανοποιητική, αὐτὴ ἡ πεῖρα εἶναι μιὰ ψευδαίσθησις. Ἡ πεῖρα τῆς πραγματικότητος δὲν ἔρχεται μὲ τὴν ἐπανάληψι, μὲ τὴν ἐξάσκησι. Ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι ἕνας σκοπός, ἕνα ἀποτέλεσμα, ἕνα τέρμα. Δὲν μπορεῖτε νὰ τὴν προσκαλέσετε, γιατὶ δὲν εἶναι ἕνα πρᾶγμα τοῦ νοῦ.

Δίνε, δίνε, δίνε ἐξακολουθητικά, διότι ἡ προσφορὰ ἀποτελεῖ τὴν ἀληθινὴ οὐσία τῆς ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη δὲν ζητάει τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δικαίωμα νὰ δίδεται. Ἡ Ἀγάπη δὲν ζητάει τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δικαίωμα ν' ἀναλίσκεται. Ἡ Ἀγάπη δὲν ζητάει ἀνταπόδοσι, οὔτε εὐγνωμοσύνη. Δὲν ζητάει αὐτοευχαρίστησι. Ζητάει μόνο νὰ τῆς ἐπιτρέπεται νὰ σκορπίζεται πρὸς κάθε διεύθυνσι στὸ περιβάλλον τοῦ ἀγαπῶντος, καὶ νὰ κάνη ὅλους εὐτυχεῖς. Ἀλλά, καθὼς οἱ καρδιὲς μας εἶναι σκληρὲς καὶ ἰδιοτελεῖς, συχνὰ συγχέουμε τὸ χρυσάφι μὲ τὴ σκουριά, ἀφοῦ ἀκόμη καὶ τὴν θρησκεία, τὴν εὐγενέστερη καὶ ἁγνότερη ἐκδήλωσι, οἱ ἄνθρωποι συχνὰ τὴν κατεβάζουν σὲ χαμηλὰ ἐπίπεδα καὶ μεταφέρουν τὴν ἰδιοτέλειά τους μέσα στὸ ἱερό, μετατρέποντας τὸ ναὸ σὲ παζάρι, ὅπου γίνονται συναλλαγές. Ὅπου ὅμως δὲν ὑπάρχει ἐλεύθερη προσφορά, ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει θέσις γιὰ τὸν Θεό.

ΑΝΝΙ ΜΠΕΖΑΝΤ

ΟΙ ΝΕΓΡΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΑΣ...

Τὸ 1959, ἔτος προόδου στὴν Ἀμερικὴ γιὰ τὴν κατάργηση τῶν φυλετικῶν διακρίσεων

Ἀπὸ τὸ Δελτίο τῆς USIS Ἀθηνῶν

ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝ. Εἶναι δυνατὸν νὰ προσβλέπη τις εἰς τὸ ἔτος 1959 ὡς ἱστορικὴν καμπὴν τῆς προσπαθείας καταργήσεως οἱασδήποτε μορφῆς φυλετικῶν διακρίσεων ἔναντι τῶν σχεδὸν 19.000.000 Ἀμερικανῶν Νέγρων.

Διὰ τῆς ψηφίσεως «ἄνευ προηγουμένου ἀριθμοῦ πολιτειακῶν νόμων σχετικῶν μὲ τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου» εἰς τὰς βορείους Πολιτείας καὶ τῆς σημαντικῆς μεταβολῆς τακτικῆς ὡς πρὸς τὴν κατάργησιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων εἰς τὰ σχολεῖα τῶν νοτίων Πολιτειῶν κατέστη σαφὲς ὅτι σημαντικὴ πρόοδος ἐγένετο κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος.

Εἰς τὸν τομέα τῆς παραγωγικῆς ἀπασχολήσεως, ἐσημειώθη ἱκανοποιητικὴ πρόοδος διὰ τῆς ψηφίσεως αὐστηρῶν διατάξεων ρυθμιζουσῶν κατὰ τρόπον δίκαιον τὰ διέποντα τὴν ἐργατικὴν νομοθεσίαν ζητήματα εἰς τὰς δύο μεγάλας Πολιτείας τοῦ Ὀχάϊο καὶ τῆς Καλιφορνίας. Δι' αὐτῶν, ἀπαγορεύονται αἱ διακρίσεις ὡς πρὸς τὴν πρόσληψιν ἐργατοϋπαλλήλων ὑπὸ τῶν πάσης φύσεως ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὴν ἔναντι αὐτῶν πρόνοιαν βάσει φυλετικῶν, θρησκευτικῶν ἢ ἄλλης φύσεως κριτηρίων. Οὕτω, ἀναβιβάζεται ἤδη εἰς 16 ὁ ἀριθμὸς τῶν Πολιτειῶν ὅπου ἰσχύουν τοιαῦται διατάξεις. Εἰς ἑτέρας δύο Πολιτείας ἰσχύει νομοθεσία καταδικάζουσα τὰς φυλετικὰς διακρίσεις ἐν γένει, μὴ προβλέπουσα ὅμως τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σχετικῶν διατάξεων.

Ἡ ἰσχύουσα εἰς τὰς προαναφερθείσας 16 βορείους Πολιτείας νο-

Ὁ πρόεδρος Λίνκολν, ὁ ἐλευθερωτὴς τῶν σκλάβων (ἀπὸ τὸ μουσεῖο τῆς Θ. Ε. στὸ Ἄντυαρ).

μοθεσία προστατεύει τὰ δικαιώματα πλέον τοῦ ἡμίσεος τοῦ συνόλου τῶν ἐργαζομένων τῆς χώρας, ὡς καὶ ποσοστοῦ 30 ο)ο τῆς μὴ ἀνηκούσης εἰς τὴν λευκὴν φυλὴν ἐργατικῆς δυνάμεως.

Ὡσαύτως, κατὰ τὸ 1959 ἐλήφθησαν δραστικώτερα μέτρα ἀποβλέποντα εἰς τὸ νὰ τεθῆ τέρμα εἰς τὴν τακτικὴν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων, ἥτις ἠκολουθεῖτο ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐργαζομένων διὰ λογαριασμὸν τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως. Αἱ κρατικαὶ συμβάσεις περιλαμβάνουν κατὰ κανόνα διάταξιν δι' ἧς ὑποχρεοῦται ὁ ἑκάστοτε ἀναλαμβάνων ἐργολαβικῶς ἢ ὑπεργολαβικῶς μίαν ἐργασίαν ὅπως μὴ προβαίνη εἰς διακρίσεις ἐργατοϋπαλλήλων λόγῳ φυλετικῶν, θρησκευτικῶν καὶ ἄλλων παρεμφερῶν κριτηρίων. Ἐντὸς διμήνου καὶ μόνον, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ηὐξημένης δραστηριότητός της κατὰ τὸ λῆγον ἔτος, ἡ Ἐπιτροπὴ κατώρθωσε νὰ πείση σχετικῶς ἐννέα οἴκους τῶν Νοτίων Πολιτειῶν καὶ ἄλλων περιφερειῶν ὅπως προσλάβουν Νέγρους διὰ πρώτην φοράν. Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι οὐδεμία διάκρισις γίνεται διὰ τὴν πρόσληψιν καὶ ἐργασίαν προσωπικοῦ ὑπηρετοῦντος εἰς τὸ ἀμερικανικὸν Δημόσιον.

Ἐν τούτοις, ἡ σημαντικωτέρα πρόοδος εἰς τὸ ὅλον θέμα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἐσημειώθη εἰς τὸν τομέα τοῦ οἰκισμοῦ. Αἱ διακρίσεις εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἀπετέλεσαν ἓν ἐκ τῶν πλέον δυσχερῶν προβλημάτων, ἰδίως δὲ εἰς τὰς βορείους περιοχὰς αὐτῆς, λόγῳ τῆς διαδόσεως τῆς φήμης ὅτι αἱ ἀξίαι τῶν οἰκοπέδων πίπτουν ὅταν ὑπάρχουν Νέγροι εἰς τὴν περιοχήν.

Καταβάλλονται τεράστιαι προσπάθειαι διὰ τὴν μείωσιν τῶν προκαταλήψεων εἰς τὸ ἀνωτέρω θέμα. Θρησκευτικαὶ ὀργανώσεις καὶ ὁμάδες πολιτῶν συνεργάζονται εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἀμερικῆς διὰ νὰ κατατοπίσουν τοὺς λευκοὺς ἰδιοκτήτας ἐπὶ τῶν ἐσφαλμένων προσανατολισμῶν των. Ἐπίσης, μία μεγάλη ὀργάνωσις ἱδρυθεῖσα εἰς ἀνατολικὰς πολιτείας ἐπὶ τῷ σκοπῷ προαγωγῆς τῆς συνοικήσεως λευκῶν καὶ νέγρων ἐπεξέτεινε τὴν δρᾶσιν της καὶ εἰς τὰς μεσοδυτικὰς Πολιτείας. Μία ὡραία χειρονομία ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἦτο ἡ τῶν παστόρων τοῦ Πρίνστον, οἵτινες ἠγόρασαν μετοχὰς τῆς ἐν λόγῳ Ὀργανώσεως διὰ νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς συνοικήσεως.

Τὸ πρᾶγμα ἀντιμετωπίζεται καὶ ἀπὸ νομοθετικῆς ἀπόψεως. Πλεῖσται ὅσαι Πολιτεῖαι ἐψήφισαν νόμους ἀπαγορεύοντας οἱανδήποτε θρησκευτικὴν ἢ φυλετικὴν διάκρισιν κατὰ τὴν στέγασιν ἀτόμων εἰς οἰκήματα κατασκευασθέντα τῇ ἀρωγῇ τοῦ Δημοσίου. Ὡρισμέναι μάλιστα Πολιτεῖαι ἐψήφισαν νόμους ἀπαγορεύοντας τὰς διακρίσεις καὶ εἰς τὰ ἰδιωτικὰ διαμερίσματα.

Ἡ σημαντικωτέρα ἐξέλιξις εἰς τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς καταργήσεως τῶν φυλετικῶν διακρίσεων ἐσημειώθη εἰς τὸν τομέα τῆς μικτῆς σχολικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰς Νοτίους Πολιτείας. Ὡς γνωστόν, ἑπτὰ Πολιτεῖαι τῆς περιοχῆς αὐτῆς τῶν ΗΠΑ εἶχαν συμπήξει ἀρραγὲς μέτωπον κατὰ τῆς καταργήσεως τῶν διακρίσεων εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Ἐν τούτοις, τὸν Φεβρουάριον ἑπτὰ πόλεις εἰς τὴν Πολιτείαν τῆς Βιργινίας, ἡ ὁποία ἡγεῖται τῆς σχετικῆς κινήσεως, ἐπέτρεψαν εἰς μικρὸν ἀριθμὸν παιδιῶν νέγρων νὰ φοιτήσουν ὁμοῦ μετὰ λευκῶν παιδιῶν. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς ἓν δημοτικὸν τῆς Φλωρίδος. Σήμερον, μόνον πέντε Νότιαι Πολιτεῖαι ἐπιμένουν νὰ διατηροῦν ἀπολύτως κεχωρισμένην δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν. Παράδειγμα τῆς ἐπελθούσης ἀλλαγῆς ἦτο, ἄλλωστε, ἡ ἐπαναλειτουργία τοῦ κεντρικοῦ γυμνασίου τοῦ Λῆτλ Ρὸκ εἰς τὸ Ἄρκανσω. Ὡς γνωστόν, τὸ σχολεῖον αὐτὸ εἶχε παύσει λειτουργοῦν κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου περὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως λευκῶν καὶ νέγρων. Σήμερον ὅμως

εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο φοιτοῦν λευκοὶ καὶ νέγροι ἄνευ ἐπεισοδίων. Ἀπόδειξις τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ ἐν λόγῳ σχολείου καὶ ἑτέρων ἀναλόγων σχολείων εἶναι καὶ ὅτι ὁ Τύπος τῶν ΗΠΑ ἐλάχιστα περὶ αὐτῶν ἀναφέρει πλέον.

Ἐν τούτοις, παρ' ὅλας τὰς θεαματικὰς αὐτὰς ἐξελίξεις, ἐσημειώθησαν καὶ ἕτεραι αἱ ὁποῖαι δὲν στεροῦνται σημασίας. Οὕτω, ἡ βορεία Πολιτεία Μαίην ἐψήφισε νόμον ἀπαγορεύοντα τὰς διακρίσεις εἰς δημοσίους χώρους ψυχαγωγίας, ἐνῶ τέσσαρες ἄλλαι Πολιτεῖαι ηὔξησαν τὰς κυρώσεις των ἐναντίον τῆς ἐφαρμογῆς διακρίσεων εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Σήμερον, ὑπάρχουν συνολικῶς 23 βόρειαι Πολιτεῖαι μὲ ἀνάλογον νομοθεσίαν.

Ἀνάλογοι ὅμως τάσεις ἐξεδηλώθησαν καὶ εἰς τὸν Νότον, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀνέκαθεν ὑπὲρ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων. Αἱ τάσεις αὗται ἐξεδηλώθησαν πρὸς διαφόρους κατευθύνσεις. Οὕτω, ὁ δικηγορικὸς σύλλογος μεγάλης πόλεως ἐδέχθη καὶ νέγρους δικηγόρους ὡς μέλη του, ἐνῶ ξενοδοχεῖα εἰς πέντε ἄλλας μεγάλας πόλεις δέχονται τώρα νὰ φιλοξενήσουν νέγρους. Εἰς τὴν Ἀτλάνταν, πάλιν, κατηργήθησαν αἱ φυλετικαὶ διακρίσεις εἰς τὰς δημοσίας βιβλιοθήκας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συμβαίνει καὶ εἰς 39 ἄλλας πόλεις τοῦ Νότου. Ἐξ ἄλλου, τὸν παρελθόντα Μάϊον τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον ἐκήρυξεν ἀντισυνταγματικόν, νόμον ἐγκριθέντα ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῆς Λουϊζιάνας, βάσει τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύοντο αἱ ἀθλητικαὶ ἐκδηλώσεις εἰς τὰς ὁποίας συμμετεῖχον λευκοὶ καὶ νέγροι. Εἰς πολλὰς πόλεις τοῦ Νότου κατηργήθησαν αἱ διακρίσεις εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τὰ ἀναπαυτήρια, τὰ μπάρ, τὰς αἰθούσας ἀναμονῆς, τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς κλπ. Εἶναι, συνεπῶς, προφανὲς ὅτι ἤρχισε νὰ τήκεται ὁ πάγος.

Ὡς εἶπε καὶ ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης τῶν ΗΠΑ πρὸ μηνῶν, «αἱ ΗΠΑ ἐπιτελοῦν σημαντικὴν πρόοδον εἰς τὸν τομέα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Παρ' ὅλας τὰς ἀντιξοότητας, κάθε ἔτος τὸ ὁποῖον παρέρχεται σημειοῖ ἓν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός. Δὲν θὰ ἀργήσῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ὅλοι οἱ Ἀμερικανοὶ θὰ ἀπολαμβάνουν ἀπολύτου ἰσότητος ὑπὸ τὸν νόμον».

Ὑπάρχουν ὀκτὼ ἀπαιτούμενα γιὰ μιὰ ἄνετη ζωή:
Ὑγεία ἀρκετὴ γιὰ νὰ εἶναι ἡ ἐργασία εὐχαρίστησις.
Εὐπορία ἀρκετὴ γιὰ τὴν κάλυψι τῶν ἀναγκῶν.
Δύναμις ἀρκετὴ γιὰ τὴν καταπολέμησι καὶ ὑπερνίκησι τῶν δυσχερειῶν.
Ἀρετὴ ἀρκετὴ γιὰ νὰ ἐξομολογῆται κανεὶς τὰ ἁμαρτήματά του καὶ νὰ τὰ ἐγκαταλείπῃ.
Ὑπομονὴ ἀρκετὴ γιὰ νὰ μοχθῇ κανεὶς μέχρις ὅτου ἐπιτελέσῃ κάτι καλό.
Φιλανθρωπία ἀρκετὴ γιὰ ν' ἀναγνωρίζῃ κανεὶς καὶ κάτι καλὸ στὸν γείτονά του.
Ἀγάπη ἀρκετὴ γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς ὠφέλιμος στοὺς ἄλλους.
Πίστις ἀρκετὴ γιὰ τὴν ἀπόκρουσι ὅλων τῶν φόβων σχετικὰ μὲ τὸ μέλλον.

ΓΚΑΙΤΕ

ΔΙΑΠΛΑΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ὑπάρχουν ἴσως ἀνθρωπότητες καὶ σ' ἄλλα μακρυνὰ ἀστέρια...

ΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ μας διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς πλανήτας ὑπῆρξαν μέχρι σήμερον θεαματικαί, ἀλλ' ἡ Ρωσσικὴ ἐπιτυχία τῆς ἐκτοξεύσεως πυραύλου εἰς τὴν Σελήνην καὶ ἡ πρόσφατος ἀγγελία τοῦ Ἀμερικανικοῦ σχεδίου νὰ κάμη τὸ ἴδιον ἐπὶ τῆς Ἀφροδίτης πρέπει νὰ εἶναι πράγματα ἀνεπιθύμητα εἰς τοὺς ἐκεῖ κατοίκους, ἐὰν ὑπάρχουν τοιοῦτοι. Ἀκόμη καὶ τὸ Ρωσσικὸν κατόρθωμα τῆς ἀποστολῆς παρατηρητοῦ δορυφόρου πέριξ τῆς Σελήνης μὲ τὴν προοπτικὴν νὰ ἐπακολουθήση Ἀμερικανικὸς τοιοῦτος, ἴσως νὰ δημιουργῇ τόσην σύγχυσιν, ὅσην δημιουργοῦν εἰς ἡμᾶς οἱ ἱπτάμενοι δίσκοι, διότι, ἐν ᾧ παραδεχώμεθα ὅτι ζῶσαι ὑπάρξεις τοῦ τύπου τῆς γῆς δὲν ἠμποροῦν νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν Σελήνην, δὲν εἶναι, ἐν τούτοις, ἀπίθανον νὰ ὑπάρχουν ὄντα μὲ διανόησιν, χρησιμοποιοῦντα λεπτότερα σώματα.

Ἠλεκτρομαγνητικὰ σήματα ἐξαπεστάλησαν ἀπὸ τὸ Τζόντρελ Μπὰνκ τόσον πρὸς τὴν Σελήνην, ὅσον καὶ τὴν Ἀφροδίτην, ἀλλ' οὐδεμία σκέψις ἔγινε περὶ ἐπικοινωνίας μὲ πιθανοὺς κατοίκους. Τὰ μόνα σήματα ποὺ ἠκούσθησαν ἦσαν τὰ ἰδικά μας, τὰ ὁποῖα, ἀφ' οὗ προσέκρουσαν ἐπὶ τοῦ οὐρανίου σώματος, ἐπαλινδρόμησαν.

Εἰς τὸ περιοδικὸν «Nature» τῆς 19 Σεπτεμβρίου 1959 δύο ἐπιστήμονες τοῦ Πανεπιστημίου Κόρνελλ ἐφιστοῦν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου ἐνδεχομένου, ὅτι κάτοικοι ἄλλων πλανητῶν, προηγμένοι τεχνολογικῶς, εἶναι πιθανὸν νὰ ἀποστέλλουν νοήμονα σήματα. Οἱ ἐν λόγῳ ἐπιστήμονες ἀσχολοῦνται μὲ ἄλλους πλανήτας ἄλλων συστημάτων ἔξω τοῦ ἰδικοῦ μας ἡλιακοῦ συστήματος, εἰς ἀποστάσεις πέριξ τῶν δέκα ἐτῶν φωτός. Μελετοῦν τὸ μῆκος τῶν κυμάτων τῆς ἀκτινοβολίας ποὺ θὰ εἰσχωροῦσε καλλίτερα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ προτιμοῦν τὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ κύματα, ἰδίως τὰ τῶν 21 ἑκατοστῶν ἠλεκτρομαγνητικῆς ἐκπομπῆς ὑδρογόνου, ἕνα εἶδος «τυποποιημένου παγκοσμίως». Ὑπολογίζουν ἀκόμη ὅτι καὶ αἱ δυνάμεις ἐκ-

Ἀπὸ τὸ «Theosophical Journal», Λονδῖνον

πομπῆς, ποὺ θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν, θὰ ἔδιδαν σήματα ἀπὸ ἀποστάσεως δέκα ἐτῶν φωτός, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ συλληφθοῦν μὲ τὸ μέγα ἠλεκτρομαγνητικὸν τηλεσκόπιον τὸ ὁποῖον κατεσκεύασε τὸ Χημεῖον Ἐρευνῶν τοῦ Ναυτικοῦ τῶν Η.Π.Α., ἂν ὄχι μὲ τὸ μηχάνημα τοῦ Τζόντρελ Μπάνκ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φύσιν τοῦ μηνύματος, προτείνουν, διὰ τὰς πιθανωτέρας συνεπείας, μικρὸν ἀριθμὸν δονήσεων διὰ νὰ καθορίσουν εὐκολώτερον τὸν τεχνητό του χαρακτῆρα. Προβλέπουν ἐπίσης ἐπανάληψιν παντὸς μηνύματος, ἀλλὰ ἐντὸς μιᾶς περιόδου ἡ ὁποία ὑπολογίζεται εἰς ἔτη μᾶλλον, παρὰ εἰς βραχύτερα χρονικὰ διαστήματα, βασιζόμενοι εἰς τὸ ἐνδεχόμενον, ὅτι δὲν θὰ ἐλαμβάνετο ἀπάντησις πρὸ τῆς παρελεύσεως μιᾶς δεκαετίας (ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος διὰ τὴν μεταβίβασιν τοῦ φωτὸς ἢ τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων). Ὁμοίως ἀναφέρονται ἡλιακὰ συστήματα τὰ ὁποῖα εἶναι πιθανὸν νὰ ἔχουν καταλλήλους πλανήτας καὶ τὸ ἄρθρον τελειώνει μὲ μίαν ἔκκλησιν, ὅτι αἱ συστάσεις αὐταὶ δὲν πρέπει νὰ ἀπορριφθοῦν ὡς ἁπλὸς ἐπιστημονικὸς μῦθος.

Οἱ θεόσοφοι ἴσως νὰ θεωροῦν ἀφελῆ τὴν ἰδέαν τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς ἄλλου πολιτισμοῦ εἰς τὸ σύμπαν, ὁ ὁποῖος νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸν ἰδικόν μας, τόσον εἰς τὴν περιέργειαν περὶ τοῦ διαστήματος, ὅσον καὶ εἰς τὴν τεχνολογικὴν πρόοδον. Ἴσως πολλοὶ νὰ ἐνόμιζαν ὅτι θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο λεπτότερα μέσα ἐπικοινωνίας ὡς λ.χ. τῆς νοερᾶς τηλεπαθείας. Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι γνωρίζομεν τόσον ὀλίγα περὶ αὐτῆς, ὥστε εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ φαντασθῶμεν πράγματα ἀδύνατα. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἦλθον εἰς τηλεπαθητικὴν ἐπικοινωνίαν μὲ ἄλλους μακρυνοὺς κόσμους. Ἀλλὰ ὑπάρχει πράγματι καμμιὰ πιθανότης ὅτι ἡ σκέψις ἠμπορεῖ νὰ ἀκτινοβολήσῃ διὰ νὰ μεταφερθῇ εἰς διαπλανητικὰς ἀποστάσεις καὶ εἰς ἀπωτάτους ξένους, ἄνευ ἀραιώσεως κάτω τοῦ ὁρίου τῆς λήψεως; Ἐπὶ τέλους, ἴσως αὐτοὶ οἱ ἐπιστήμονες νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον. Κατὰ τὴν ἀποκρυφιστικὴν παράδοσιν, κάτι, ὅπως τὸ ἀνθρώπινον σχῆμα, εἶναι μᾶλλον παγκόσμιον καὶ ἄλλαι ἀνθρωπότητες, κατὰ κάποιον τρόπον, πρέπει νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὸν ἴδιον δρόμον, ὅπως ἡμεῖς, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Ἀπὸ τὴν ὑλικὴν πλευρὰν αἱ τεχνολογίαι μόνον ἐπὶ τῶν ὑλικῶν οὐσιῶν καὶ τῶν νόμων τῆς φύσεως ἠμποροῦν νὰ στηριχθοῦν καὶ ἔχομεν ἐπιστημονικὰς ἀποδείξεις ὅτι εἶναι πολὺ παρόμοιαι εἰς ἄλλα μέρη τοῦ σύμπαντος.

Ἴσως λοιπὸν νὰ ἔπρεπε τὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ τηλεσκόπιά μας νὰ προσέχουν μήπως συλλάβουν τοιαῦτα σήματα. Καὶ ὅπως συμπεραίνουν οἱ συγγραφεῖς: «Εἶναι δύσκολος ἡ ἐκτίμησις τῆς πιθανότητος τῆς ἐπιτυχίας, ἀλλ' ἂν δὲν ἐρευνήσωμεν ποτέ, ἡ πιθανότης τῆς ἐπιτυχίας εἶναι μηδέν».

Ἡ πομπὴ τῶν Μάγων
(ἀπὸ τὴν Φλωρεντιανὴν τοιχογραφίαν τοῦ Μπενέτσο Γκοζιώλη— ἄνω ἀριστερά, Πλήθων ὁ Γεμιστός)
Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Καθηγητοῦ Ἀγγ. Προκοπίου

Ο ΠΛΗΘΩΝ Ο ΓΕΜΙΣΤΟΣ

καὶ οἱ «Κρυφοὶ Μάγοι» τοῦ Μυστρᾶ

τοῦ Θεμ. Κουτσομητοπούλου

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ Αὐτοκρατορία εἶχε πιὰ γύρει πρὸς τὴ δύση της. Τὰ βαρβαρικὰ στίφη ἦσαν ἔξω ἀπὸ τὶς πόρτες τῆς Βασιλευούσης.

Ὁ ἀέρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως μύριζε ἀποσύνθεση, ἡ παρακμὴ εἶχε εἰσδύσει παντοῦ. Ὁ μοναχὸς Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος διάβασε, μιὰ μέρα, μπροστὰ στὸν Αὐτοκράτορα Ἰωάννη στὸ παλάτι τῶν Βλαχερνῶν ἕνα λόγο του, ὅπου ὑπάρχουν οἱ φράσεις:

«Πονηραὶ αἱ ἡμέραι, τῶν χρόνων τὰ τέλη, τὸ γῆρας τοῦ κόσμου, ἡ ἐκθυμία τοῦ σύμπαντος... Ὁλόσωμος ἡ πληγή, ἡ νόσος καθολική,

χαλεπὸν τὸ τραῦμα, ἀπαραμύθητος ἡ συμφορὰ καὶ παρακλήσεως πάσης μείζων, παραναλώθημεν, ἀπολώλαμεν, διαπεφωνήκαμεν καὶ ὡς τραυματίαι ἤδη καὶ παράπληγες ἡμῶν αὐτῶν ἔξω γεγόναμεν... Κύκλῳ καὶ πανταχόθεν ἡ τοῦ Θεοῦ ὀργὴ ἀφικνεῖται».

Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐγκατέλειπε πιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη...

Ποῦ καλύτερα θὰ μποροῦσε νὰ στήση τὸ νέο της κάστρο:

Κοντὰ στὴν ἀρχαία Σπάρτη. Πραγματικά, ὁ Μυστρᾶς στάθηκε ἡ πρωτεύουσα τῆς νέας προσπαθείας τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς.

Καθὼς ἀναφέρει τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μορέως», ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος «εὗρεν βουνὶν παράξενον ἀπόκομμα εἰς ὄρους, ἀπάνω τῆς Λακεδαιμονίας κανένα μίλλιν πλέον. Διὰ τοῦ ἄρεσεν πολλὰ νὰ ποιήση δυναμάριν, ὥρισεν ἄνω εἰς τὸ βουνὶν ἔκτισαν ἕνα κάστρον καὶ Μυζηθρᾶν τ' ὠνόμασαν, διότι τὸ ἔκραζαν οὕτως»

Ἀναγκάσθηκε ὅμως ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος, μετὰ τὴν μάχη τῆς Πελαγονίας, τὸ φθινόπωρο τοῦ 1258, ὅταν συνελήφθη ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον, νὰ ἐξαγοράση τὴν ἐλευθερία του παραδίδοντας εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὰ κάστρα τῆς Μονεμβασίας, τῆς Μεγάλης Μαΐνης, τοῦ Γερακίου, καὶ «τὸ τρίτο κι' ὁμορφότερο, τοῦ Μυζηθρᾶ τὸ κάστρον».

Στὸ τέλος τοῦ 1348 ὁ Δεσπότης Μανουὴλ Κατακουζηνὸς βρισκόταν στὴν Πελοπόννησο. Ἀπὸ τὸ χρόνον ἐκεῖνον ἀρχίζει ἡ μεγάλη ἐποχὴ τοῦ Μυστρᾶ καὶ τότε φτιάχτηκαν οἱ θαυμάσιες τοιχογραφίες τῆς Περιβλέπτου ποὺ περιλαμβάνουν ὑπερκόσμιες μορφές.

Τὸν Μανουήλ, ποὺ ἔμεινε δεσπότης 32 χρόνια, διαδέχθηκε, ὅταν πέθανε τὸ 1380, ὁ ἀδελφός του Δημήτριος, μετὰ τὸν θάνατο δὲ καὶ αὐτοῦ τὸ 1384, ὁ Θεόδωρος Παλαιολόγος, γιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου καὶ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ.

Ὁ Θεόδωρος ἔδειξε μεγάλο θάρρος, ἦρθε ὡστόσο καὶ μιὰ στιγμὴ ὅπου ἐλύγισε. Μετὰ τὶς φοβερὲς ἐπιδρομὲς τῶν Τούρκων στὴν Πελοπόννησο στὰ 1387, 1388, καὶ 1395, ὁ δεσπότης Θεόδωρος, ἀφοῦ προσπάθησε νὰ ἐξασφαλίση τὴ συνδρομὴ τῆς Βενετίας, ἀπεφάσισε νὰ ἐπικαλεσθῆ τὴν βοήθεια τῶν Ἰωαννιτῶν Ἱπποτῶν, πουλώντας μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ πολύτιμα κάστρα καὶ πτολίεθρα τοῦ δεσποτάτου του. Στὸ τέλος, κι' αὐτὸν τὸν Μυστρᾶ. Ὅταν ὅμως πῆγαν οἱ πληρεξούσιοι τοῦ Τάγματος νὰ παραλάβουν τὸ Μυστρᾶ, ὁ πληθυσμὸς τοὺς ὑπεδέχθη μὲ λιθοβολισμό. Ὁ Μυστρᾶς εἶχε γίνει ἤδη ἀπὸ τότε τὸ κάστρο τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Τὰ γεγονότα αὐτὰ σημειώθηκαν τὸ 1400. Εἶχε ἀρχίσει νὰ πνέη ἄνεμος ἡρωϊκῆς ἀφροσύνης.

Τὸ 1407 πέθανε ὁ Θεόδωρος Παλαιολόγος χωρὶς παιδιὰ καὶ τὸν διεδέχθη ὁ γιὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ, ὁ Θεόδωρος, ὁ δεύτερος δεσπότης τοῦ Μορέως. Τὸ 1444 ἐγκατεστάθη στὸν Μυστρᾶ ὁ Κωνσταντῖνος ὡς δεσπότης. Κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἕνα ἀστέρι πρώτου μεγέθους εἶχε φανῆ στὸ πνευματικὸ στερέωμα, ἕνα ἀστέρι μὲ ἐκθαμβωτικὴ λάμψι, ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔχουν τὴν ξεχωριστὴ ἰδιότητα νὰ ὁδηγοῦν τοὺς μάγους καὶ νὰ φέρνουν τὰ βήματά τους στὸ μέρος ὅπου κάτι μεγάλο γεννιέται. Τὸ ἀστέρι αὐτὸ σημάδεψε τὸν Μυστρᾶ. Στάθηκε πάνω σ' αὐτὸν καὶ σπινθηροβόλησε μὲ ὅλη τὴν λάμψι του. Ἦταν ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων ποὺ ἀναζήτησε καταφύγιο στὸ Μυστρᾶ, ὅταν οἱ διδασκαλίες του στὴν Κωνσταντινούπολι προκάλεσαν τὴν ἀντίδρασι τῆς ἐκκλησίας.

Τὸν Πλήθωνα δὲν τὸν ἐκαλοῦσε κανένας μὲ τ' ὄνομά του. Ὅλοι τὸν ἔλεγαν «ὁ φιλόσοφος» καὶ θεωροῦσαν ὅτι κανένας ἄλλος δὲν μποροῦσε νὰ διεκδικήση τὴν ὀνομασία αὐτή. Ὁ Βησσαρίων, ποὺ μαζὶ μὲ τὸν Ἰσίδωρο μητροπολίτη Μονεμβασίας καὶ ἀργότερα Κιέβου καὶ ἀρχιεπίσκοπο τῆς Ρωσίας, ἦταν ὁ πιὸ ἀγαπητὸς μαθητὴς τοῦ Πλήθωνος, ἔλεγε γι' αὐτόν:

«τοῦ μετὰ Πλάτωνα — ἐξηρήσθω δὲ λόγου Ἀριστοτέλης — σοφώτερον οὐκ ἔφυσεν ἡ Ἑλλάς».

Ἦταν γιὸς τοῦ Δημητρίου Γεμιστοῦ πρωτονοτάριου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἡ δὲ οἰκογένειά του εἶχε ἀναδειξει καὶ ἄλλους ἀξιωματούχους τῆς ἐκκλησίας.

Πηγὴ πληροφοριῶν γιὰ τὸν Πλήθωνα ἀποτελοῦν οἱ πολεμικὲς τοῦ Γεωργίου Σχολάριου, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἅλωσι τῆς Πόλης ἔγινε Πατριάρχης Γεννάδιος. Μαθητὴς στὴν ἀρχὴ τοῦ Πλήθωνος, τὸν κτύπησε ἀργότερα.

Κατὰ τὸν Σχολάριο, ὁ Πλήθων νεαρὸς ἔφυγε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι καὶ πῆγε στὴν Ἀδριανούπολι, ὅπου εἰς τὴν αὐλὴ τοῦ Σουλτάνου της ἦταν ἕνας Ἰουδαῖος ὀνόματι Ἐλισσαῖος, ὁ ὁποῖος στὸ βάθος ἦταν «Ἑλληνιστὴς» καὶ αὐτὸς τὸν ἐμύησε στὰ δόγματα τοῦ Ζωροάστρου καὶ τὶς διδασκαλίες τῶν Ἑλλήνων.

Ὑπολογίζεται ὅτι πῆγε στὴν Ἀδριανούπολι τὸ 1380, σὲ ἡλικία 20 χρόνων. Εἴκοσι ὡς εἰκοσιπέντε χρόνια ἀργότερα, τὸν Ἐλισσαῖο τὸν ἔκαψαν ζωντανό, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ Δυτικοί, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι ἦταν ἀφιερωμένος στὴ μαγεία.

Τὸ 1390 γύρισε ὁ Πλήθων στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ συνδέθηκε μὲ τὸν Δημήτριο Κυδόνη καὶ τὸν Μανουὴλ Παλαιολόγο. Ἐδίδαξε γιὰ μερικὰ χρόνια στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ ὁ Πατριάρχης, στὰ 1405, πειράχτηκε ἀπὸ τὴν στροφὴ τοῦ φιλοσόφου στὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ πνεῦμα καὶ ἰδιαίτερα στὸν Πλάτωνα. Ἐγκατεστημένος στὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα, ἐφήρμοζε τὸ λακωνίζειν καὶ μιλοῦσε ἐπιγραμματικά.

Ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Πλάτων, δὲν θεωροῦσε σωστὸ νὰ γράφη ἕνας φιλόσοφος, παρὰ μόνον ὅ,τι ἦταν ἀναγκαῖο νὰ διευκολύνη τὴν ἀπομνημόνευση καὶ τὴν προφορικὴ ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ παράδοση τῶν οὐσιαστικῶν σκέψεων καὶ λόγων. Ἡ πραγματεία τοῦ Πλήθωνος «Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτωνα διαφέρεται» εἶναι ἕνα πρότυπο μνημοτεχνικῆς. Δὲν ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὅτι ὁ φιλόσοφος θέλει ἀκροατὴ καὶ ὄχι ἀναγνώστη. Στὴν πραγματεία του αὐτή, βάζει τὸν Πλάτωνα παραπάνω ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη. Γιὰ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Πλήθωνα, ὁ Θεὸς εἶναι ἡ αἰτία τῶν αἰτίων, εἶναι ἡ προυπόθεσις ὅλων τῶν «εἰδῶν», δηλαδὴ ὅλων τῶν ἰδεῶν, ὅλων τῶν αἰωνίων πρωτοτύπων· ὁ χρόνος καὶ ὅσα συμβαίνουν στὸν χρόνο εἶναι ἁπλᾶ εἴδωλα. Παίρνει θέσι γνήσια Πλατωνική, θεωρῶντας τὸν Θεὸ ὡς τὴν προϋπόθεσι ὅλων τῶν εἰδῶν καὶ αἰτιῶν, διαφωνῶντας μὲ τὸν Ἀριστοτέλη, ὁ ὁποῖος, «ἀξιοῖ γίγνεσθαι τῶν γιγνομένων τινὰ καὶ αἰτίου χωρίς». Ἰσχυρίζεται, ἐν τούτοις, ὅτι ἀξίζει νὰ διαβάζωμε τὰ βιβλία τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀρκεῖ νὰ ξεχωρίζουμε τὸ χρήσιμο ἀπὸ τὸ ἄχρηστο. Πάνω σ' αὐτὰ ἀπάντησε ὁ Γεώργιος Σχολάριος μὲ ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ φιλοσοφικὰ βιβλία του, προσπαθῶντας νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Πλήθων στὶς κρίσεις του γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη εἶχε ἄδικο. Περιέλαβε δὲ καὶ ὑπερβολὲς καὶ φράσεις ὑβριστικὲς γιὰ τὸν Πλήθωνα.

«Αὐτὸς δέ — ὁ Πλήθων — μηδὲν ποτε εἰς φιλοσοφίαν μέγα συγγραψάμενος, νῦν ὀψὲ τὰς περὶ Ἀριστοτέλους ἔτεκε βλασφημίας»... Ἀναγκάσθηκε ὁ Πλήθων νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν βασική του θέση ἀπέναντι τοῦ γραπτοῦ λόγου καὶ νὰ γράψῃ τὸ μεγάλο βιβλίο «Νόμων συγγραφή». Ἀφοῦ εἶχε πεθάνει πιὰ ὁ Πλήθων καὶ εἶχε πέσει στὰ χέρια τῶν Τούρκων ἡ Πόλις, ὁ Γεώργιος Σχολάριος ὡς Πατριάρχης Γεννάδιος, παλαιὸς ἀκροατὴς τοῦ Πλήθωνος, ἔδειξε τὴν δύναμή του καίγοντας τὸ βιβλίο τοῦ Πλήθωνος, διότι τάχα ἐπιχειροῦσε νὰ ἀναστήση τοὺς ἀρχαίους θεούς.

Ὁ Πλήθων γράφει εἰς τὸ περὶ θεῶν κεφάλαιον τῆς «Νόμων συγγραφῆς».

«Θεέ, παγγενέτορ, πανυπέρτατε, ἔξοχε, παμμέγιστε Βασιλεῦ, ὕψιστε, πανοικτίρμον, φιλανθρωπότατε, μό-

νε καὶ συμπαθέστατε...».

Δὲν χρησιμοποιοῦσε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μύθους, παρὰ μόνον ὅσους ὑπηρετοῦσαν τὴν ἀρετή. Χρησιμοποιοῦσε τοὺς ἀρχαίους θεοὺς καὶ ἥρωες ὡς ὑλικὸ γιὰ ἠθικὲς ἀλληγορίες καὶ παραβολές, ὅπως ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὴν πραγματεία του «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφέλοιντο λόγων» παρουσίασε τὸν Ὀδυσσέα ὡς παράδειγμα ἀρετῆς.

Ἡ «Νόμων συγγραφὴ» περιελάμβανε τρία βιβλία, διεσώθησαν δὲ μόνον ἀποσπάσματα. Γράφοντας «περὶ διαπορᾶς τῶν περὶ μεγίστων ἀνθρώποις δοξῶν» ὁ Πλήθων ἀναφέρει τὴν σύγχυση ποὺ ἐπικρατεῖ στὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὶς μέγιστες τῶν ἀνθρώπων δοξασίες καὶ μᾶς λένει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν φύση εἶναι πλασμένος νὰ ζῆ εὐδαιμόνως. Ὡστόσο, ὁ δρόμος ποὺ διαλέγει ὁ καθένας γιὰ τὸν κοινὸ σκοπό, εἶναι διαφορετικός. Ἄλλοι ἀναζητοῦν τὴν εὐτυχία στὴν ἡδονή, ἄλλοι στὸ χρῆμα, ἄλλοι στὴ δόξα, καὶ ἄλλοι στὴν ἀρετή. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρετὴ δὲν ἔχει τὸ ἴδιο νόημα γιὰ ὅλους. Ἄλλοι νομίζουν ὅτι γιὰ νὰ γίνουν ἐνάρετοι πρέπει νὰ ἀποφύγουν τὴ μάθηση καὶ τὶς σπουδές. Ἄλλοι πιστεύουν ἀντίθετα ὅτι ἡ μελέτη καὶ ἡ μάθηση προάγουν τὴν ἀρετή. Ἄλλοι ἀναζητοῦν τὴν ἀρετὴ εἰς τὴν ἐσχάτη φτώχεια, ἄλλοι δὲ τὴν θεωροῦν ἀσυμβίβαστη μὲ τὸν μέτριο πλοῦτο.

Ἡ φιλοσοφία, γιὰ νὰ μᾶς ἐξαγάγη ἀπὸ αὐτὴ τὴ μεγάλη σύγχυση, γράφει ὁ Πλήθων, πρέπει νὰ ἐξετάση «Τί ποτ' ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ τίς ποτὲ ἡ φύσις τε αὐτοῦ καὶ δύναμίς ἐστιν». Ἀναζητεῖ τὴν μέθοδο ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς ὁδηγήση στὴν ἀλήθεια. Ὁμολογεῖ δὲ ὅτι δὲν ἔχει νὰ πῆ τίποτα περισσότερο ἀπ' ὅ,τι εἶπαν οἱ παλαιοὶ καὶ ἀναφέρει τὸν Ζωροάστρη, τὸν Μίνωα, τὸν Λυκοῦργο, τὸν Ἴφιτο καὶ Νουμᾶ, τοὺς σοφοὺς τῶν Βραχμάνων καὶ Ἰνδῶν, τοὺς μάγους τῶν Μήδων, τοὺς Δωδωναίους ἱερεῖς καὶ πολλοὺς ἄλλους, τέλος δὲ ἀναφέρει «Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτους Πυθαγόραν τε καὶ Πλάτωνα».

Ἀπὸ τὸ δεύτερο βιβλίο δυστυχῶς δὲν διεσώθησαν τὰ δύο πλέον ἐνδιαφέροντα κεφάλαια «Περὶ ἀθανασίας ψυχῆς τῆς ἀνθρωπίνης» καὶ «περὶ τῆς παντὸς ἀϊδιότητος». Ἀλλά, ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ Γενναδίου πρὸς τὸν ἔξαρχο Ἰωσὴφ μαθαίνομε ὅτι ὁ Πλήθων ἐδίδασκε τὴν αἰωνίαν μετεμψύχωσιν τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τὸ τρίτο βιβλίο διεσώθησαν ἐννέα κεφάλαια. Στὸ τελευταῖο, τὸ ἐπιγραφόμενον «ἐπινομίς», σὲ συμπέρασμα γράφει:

«...τὰ περὶ τῆς φύσεως ἡμῖν τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀποδεικνύται, ὡς ἐκ δυοῖν ὅ γε ἄνθρωπος σύνθετος ἔστιν εἴδοῖν, τοῦ τε θηριώδους καὶ θνητοῦ, τοῦ ἀθανάτου τε καὶ τοῖς θεοῖς συγγενοῦς». Ποῦ βρίσκεται λοιπὸν ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου; Ἡ εὐδαιμονία, μᾶς λέει ὁ Πλήθων, βρίσκεται στὴν ἐκτέλεση πράξεων ποὺ ἀνταποκρίνονται στὴ θεία του φύση. «Ἐκ πράξεων τῇ πρὸς θεοὺς συγγενείᾳ προσηκουσῶν τῇ ἀποδόσει!». Ὁ Πλήθων ἔλαβε μέρος στὶς συνόδους τῆς Φερράρας καὶ τῆς Φλωρεντίας, ὅπου ἐξεδηλώθη ὡς ἀνθενωτικός.

Γιὰ τὸν Πλήθωνα καὶ τοὺς συνεργάτας του, αἱ δύο σύνοδοι γιὰ τὴν ἕνωση τῶν ἐκκλησιῶν ἦσαν μέσον πρὸς δημιουργίαν μιᾶς ἄλλης Εὐρωπαϊκῆς πνευματικῆς ἑνώσεως. Τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὸν σχηματισμὸ μιᾶς εὐρύτερης πνευματικῆς ἀλληλεγγύης, ἑνὸς διεθνοῦς μυστηριακοῦ συνασπισμοῦ μὲ κέντρα συντονισμοῦ καὶ ἀκτινοβολίας τῆς Πλατωνικῆς σκέψεως σ' ὅλη τὴν Ἰταλία.

Ὅπως μαθαίνομε ἀπὸ πολεμικὲς τοῦ Γεωργίου Σχολάριου, πρὸ τῆς λήξεως τῆς πρωτοβουλίας ἀπὸ μέρους τῶν φιλοσόφων τοῦ Μυστρᾶ γιὰ τὴν δημιουργία τῆς Εὐρωπαϊκῆς πνευματικῆς ἑνώσεως, ἡ πλατωνικὴ σχολὴ τοῦ Μυστρᾶ ἀποτελοῦσε μιὰ μυστικὴ «φατρία», ποὺ «συνωμοτοῦσε» γιὰ τὴν διεθνῆ ἀναγέννηση τῶν Ἑλληνικῶν μυστηρίων καὶ τὴν ἐπαναφορὰ τῶν δοξασιῶν τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Πυθαγόρου,

τοῦ Ζωροάστρου καὶ τῶν Μάγων τῆς Χαλδαίας καὶ τῆς προχριστιανικῆς ἀνατολῆς. Ἡ προσπάθεια τῶν «Κρυφῶν Μάγων τοῦ Μυστρᾶ» —γιατὶ ἔτσι ἐλέγετο ἡ μυστικὴ ἑταιρία — ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὰ κείμενά τους καὶ τὶς πράξεις τους. Σπουδαῖο στοιχεῖο ἀποτελεῖ μιὰ τοιχογραφία τῶν τριῶν μάγων, ποὺ ζωγράφισε ὁ Μπενέτζο Γκοζιόλη στὸν Φλωρεντινὸ παρεκκλήσιο τῶν Μεδίκων, μὲ θέμα παρμένο ἀπὸ τὴν ἑνωτικὴ σύνοδο τοῦ 1439 καὶ στὴν ὁποία μᾶς ἀποκαλύπτεται ἕνα σύμβολο ἀπὸ τὰ μυστήριά τους καὶ διάφορες σπουδαῖες μορφές, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ τοῦ Πλήθωνος, ποὺ ἦταν τότε 78 χρόνων, τοῦ Βησσαρίωνος, μὲ τὸ ράσο τοῦ Βασιλιανοῦ καλόγερου, ποὺ διετήρησε ἀκόμα καὶ ὅταν ἔγινε καρδινάλιος τοῦ Βατικανοῦ, τοῦ Ἀργυροπούλου, μαθητοῦ τοῦ Πλήθωνος, ὁ ὁποῖος μαζὺ μὲ τὸν οὑμανιστὴ Μαρσιλία Φιτσῖνο ὠργάνωσαν καὶ καθωδήγησαν τὴν Πλατωνικὴ Ἀκαδημία στὴ Φλωρεντία.

Τὸ σύμβολον, τὸ ὁποῖο μᾶς ἀποκαλύπτει ἡ τοιχογραφία εἶναι τὸ σημεῖον ἀναγνωρίσεως τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας τοῦ Μυστρᾶ καὶ ἐν συνεχείᾳ τῶν ὑπολοίπων μελῶν στὴν Εὐρώπη. Τὸ σημεῖον ἀναγνωρίσεως ἀποτελεῖ μιὰ χειρονομία, συνισταμένη εἰς τὴν ἕνωση τοῦ μεσαίου μὲ τὸν παράμεσο δάκτυλο. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀναπαρισταμένους εἰς τὴν τοιχογραφία, μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος ποὺ ὑποδέχεται τόν Πατριάρχη Ἰωσήφ, σηκώνει τὸ χέρι του καὶ κάνει τὸ συμβολικὸ σημεῖο τῆς ἑνώσεως. Τὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ ἀπαντοῦμε καὶ εἰς τὸ μυστηριῶδες σχῆμα τῆς ἀνοικτῆς παλάμης ἐπὶ τοῦ στήθους τῶν ἱερῶν καὶ κοσμικῶν προσώπων τῶν πινάκων τοῦ Γκρέκο.

Ἐὰν καὶ ὁ Γκρέκο, ἦταν μέλος τῆς ἑταιρίας τῶν «κρυφῶν Μάγων» δὲν εἶναι βέβαιον, διότι ὁ Παπισμὸς ἐφρόντισε μὲ ἐπιμέλεια νὰ ἐξαφανίσῃ κάθε στοιχεῖο. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι μετὰ τὴν πτῶσι τοῦ Μυστρᾶ στὰ χέρια τῶν Τούρκων πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μύστας κατέφυγαν στὴν Κρήτη. Καὶ πιθανὸν νὰ ἀνῆκε καὶ ὁ πρόδρομος τῆς Κρητικῆς ζωγραφικῆς Μιχαὴλ Δαμασκηνὸς σ' αὐτὴν τὴν ἑταιρία.

Ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς σπουδαίας αὐτῆς κινήσεως, ὁ Βησσαρίων, ποὺ προσεχώρησε στὸν καθολικισμό, ἔγινε καρδινάλιος καὶ παρουσιάσθηκε δύο φορὲς σὰν ὑποψήφιος πάπας, μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ ἀρχηγεύσῃ σὲ μιὰ σταυροφορία γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐξαφανιζόμενη αὐτοκρατορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, παρὰ τὴν ἐπιφανῆ θέση του στὴ δυτικὴ ἐκκλησία, παραμένει στὸ βάθος τῆς συνειδήσεώς του ἕνας ἱεροφάντης τῶν Ἑλληνικῶν μυστηρίων τοῦ Μυστρᾶ κι' ἕνας πιστὸς μαθητὴς τοῦ Πλήθωνος. Ἡ ἐπιστολὴ ποὺ ἔγραψε στὰ παιδιὰ τοῦ Πλήθωνος μετὰ τὸν θάνατο τοῦ πατέρα τους, μᾶς ἀποκαλύπτει τὸν Βησσαρίωνα ὀπαδὸ τῆς δοξασίας τῆς μετεμψυχώσεως, ποὺ τὴν καταδικάζει μὲ φρίκη ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Γράφει στὴν ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ ὁ Βησσαρίων: «Ἡ ψυχὴ τοῦ Πλάτωνος ξαναγυρίζει στὴ γῆ γιὰ νὰ λάβῃ τὸ σῶμα τοῦ Γεμιστοῦ καὶ νὰ ξαναρχίσῃ τὴ ζωὴ μαζί του».

Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ὁ Βησσαρίων δὲν εἶχε ξεχάσει τὸν ὅρκο τῶν Ἑλληνικῶν μυστηρίων τοῦ Μυστρᾶ. Κι' ἔμεινε πιστὸς στὸν Πλήθωνα, κάτω ἀπὸ τὸ ράσο τοῦ καρδιναλίου.

Στὴν Δύση ὁ Ἀριστοτέλης ἦταν γνωστὸς ἀπὸ τὶς μεταφράσεις καὶ τὰ σχόλια τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Ἑβραίων. Μὲ τὴν ἑρμηνεία τοῦ Ἀβερρόη ὁ Ἀριστοτελισμὸς ὡδηγοῦσε στὸν ὑλισμὸ καὶ ὁλόκληρη ἡ σχολαστικὴ φιλοσοφία τῶν Μεσαιωνικῶν πανεπιστημίων καὶ τῆς Ἐκκλησίας εἶχε ποτιστῆ ἀπὸ τὸ πνεῦμα του. Ἡ κριτικὴ τοῦ Πλήθωνος κατὰ τῶν ἀβερροϊστῶν κτυποῦσε ἐμμέσως καὶ τὸν σχολαστικισμὸ καὶ τὸ δογματισμὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ὁ Γεώργιος Σχολάριος κατέκρινε τὸν Πλήθωνα, γιὰ νὰ ὑπερασπιστῆ τὴν παράδοση τοῦ Ἀριστοτελισμοῦ στὰ γράμματα τῆς ἐκκλησίας. Ἀλ-

λὰ ἡ ἀντεπίθεση δὲν ἀνεχαίτισε τὴ διάδοση τῆς Πλατωνικῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας στὴ Δύσι. Μὲ τὶς Ἀκαδημίες τῆς Φλωρεντίας, τῆς Ρώμης καὶ τῆς Νεαπόλεως, ὁ πλατωνισμὸς τοῦ Πλήθωνος ἀνενέωσε τὴν ἰδεολογία τῆς δύσεως καὶ ἐξησφάλισε στὸν οὐμανισμὸ τὸν θρίαμβο τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, τὸν θρίαμβο τῆς Ἀναγεννήσεως.

Ὅπως ἀναφέρει ἡ ἑλληνικὴ Τεκτονικὴ ἐγκυκλοπαιδεία, ἡ ἑταιρία τῶν Μάγων τοῦ Μυστρᾶ, ἔγινε, μετὰ ἀπὸ λίγο, τμῆμα τῶν Ροδοσταύρων καὶ κατα τὰς ἐργασίας των οἱ Μάγοι ἐφοροῦσαν στολὲς ὅμοιες μὲ τὴν στολὴ τῶν Ἱεροεξεταστῶν. Συνδυάζοντας ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα μποροῦμε νὰ συμπεράνωμε ὅτι, αὐτὸ ποὺ προσέφερε ἡ Εὐρώπη στὴν Ἑλλάδα τὸν περασμένο αἰῶνα μὲ τὴν μορφὴ τοῦ Τεκτονισμοῦ, δὲν ἦταν κάτι νέο, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ ὁ Μυστρᾶς εἶχε προσφέρει στὴν Εὐρώπη ἤδη ἀπὸ τὸν 15ον αἰῶνα.

Ἕνδεκα μῆνες πρὶν πέση ἡ Βασιλεύουσα, ὁ Πλήθων πέθανε στὸν Μυστρᾶ. Ἀργότερα ὁ Πάμφολο Μαλατέστα πιστὸς μαθητὴς τοῦ Πλήθωνος καὶ μύστης τῶν κρυφῶν Μάγων, ὡς ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Βενετίας χτύπησε τοὺς Τούρκους στὸ Μωρηά, μπῆκε στὸ Μυστρᾶ, ξέθαψε τὰ λείψανα τοῦ Πλήθωνος καὶ ἀφοῦ τὰ τύλιξε σὲ σινδόνι τὰ ἐπῆγε στὴν Ἰταλία, γιὰ νὰ τὰ ἀποθέση στὴν ὡραία σαρκοφάγο, ποὺ κείτεται ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς Μητροπόλεως τοῦ Ρίμινι.

Ἡ Ἱστορία δὲν ἀκολούθησε τὶς ἐλπίδες τοῦ μεγάλου Μάγου τῆς Σπάρτης. Ἔμεινε ὅμως ἡ σκέψη του πολύτιμο φῶς γιὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἀναγέννηση, ποὺ τὸν ἐδικαίωσε καὶ τὸν ἀνεγνώρισε ὡς κορυφαῖο διδάσκαλο.

*

Ὁ Τσεκούγκ ἐρώτησε ἂν ἡ ἐπιβαλλομένη συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων στὴ ζωὴ μπορεῖ νὰ διατυπωθῆ μὲ μ ί α λέξι μοναχά. Καὶ ὁ Κομφούκιος ἀπήντησε: «Ἴσως εἶναι ἡ λέξις ἀ μ ο ι β α ι ό τ η ς. Μὴ πράττης στοὺς ἄλλους αὐτὸ ποὺ δὲν θέλεις νὰ πράττουν καὶ οἱ ἄλλοι σὲ σένα».

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Διδασκάλου καὶ Μαθητοῦ

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο
Tertium Organum τοῦ Οὐσπένσκυ

Εἶπε ὁ μαθητὴς στὸ Δάσκαλο:

—Πῶς μπορῶ νὰ φθάσω στὴν ὑπεραισθητὴ ζωή, ὥστε νὰ μπορέσω νὰ βλέπω τὸν Θεὸ καὶ νὰ τὸν ἀκούω νὰ μιλᾶ;

Ὁ Δάσκαλος ἀπήντησε:

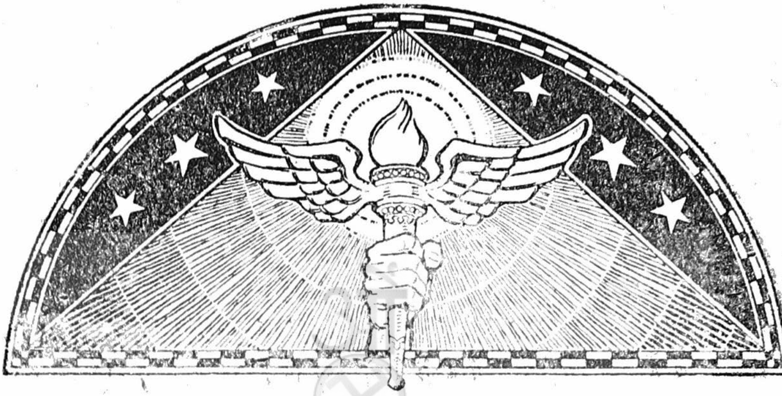
—Ὅταν μπορέσης νὰ ριχτῇς, ἔστω καὶ γιὰ μιὰ στιγμή, ἐκεῖ ποὺ κανένα πλάσμα δὲν κατοικεῖ, τότε θὰ ἀκούσης τί λέγει ὁ Θεός.

Μαθητής: Εἶναι ὁ τόπος αὐτὸς κοντὰ ἢ πολὺ μακρυά;

Δάσκαλος: Εἶναι μέσα σου. Κι᾽ ἂν μπορέσης γιὰ λίγο νὰ σταματήσης ἀπὸ τοῦ νὰ σκέπτεσαι καὶ νὰ θέλης, τότε θὰ ἀκούσης τὶς ἀνέκφραστες λέξεις τοῦ Θεοῦ.

Μαθητής: Πῶς θὰ τὸν ἀκούσω νὰ μιλᾶ, ὅταν θὰ στέκω χωρὶς σκέψη καὶ θέληση;

Δάσκαλος: Ὅταν θὰ στέκης ἤρεμος, χωρὶς νὰ σκέπτεσαι τὸν ἑαυτόν σου καὶ τὶς ἐπιθυμίες σου, ὅταν ἡ διάνοια ὅσο καὶ ἡ θέληση εἶναι ἤρεμες καὶ παθητικὲς στὶς ἐντυπώσεις τοῦ Αἰωνίου Λόγου καὶ Πνεύματος, καὶ ὅταν ἡ ψυχή σου περιίπταται καὶ βρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ ὅ,τι εἶναι πρόσκαιρο, οἱ ἐξωτερικὲς αἰσθήσεις καὶ ἡ φαντασία ἀδρανοῦν, καὶ τότε ἡ αἰωνία ἀκοή, ὅρασις καὶ ὁμιλία, θὰ σοῦ ἀποκαλυφθοῦν καὶ ἔτσι ὁ Θεὸς θὰ ἀκούῃ καὶ θὰ βλέπῃ δι᾽ ἐσοῦ, γιατὶ τότε θὰ εἶσαι τὸ ὄργανον τοῦ Πνεύματός Του. Τότε ὁ Θεὸς θὰ μιλᾶ ἐντός σου καὶ θὰ ψιθυρίζῃ στὸ πνεῦμα σου καὶ τὸ πνεῦμα σου θὰ ἀκούῃ τὴν φωνήν του. Μακάριος θὰ εἶσαι λοιπόν, ἂν μπορῇς νὰ παραμένεις ἤρεμος καὶ νὰ ἀπέχης ἀπὸ τοῦ νὰ σκέπτεσαι καὶ νὰ ἐπιθυμῇς καὶ ἂν μπορῇς νὰ σταματήσης τὸν τροχὸ τῆς φαντασίας καὶ τῶν αἰσθήσεων. Τότε θὰ γίνης ἱκανὸς καὶ ἄξιος οὐρανίας ἐπικοινωνίας, γιατὶ αὐτὰ ποὺ σὲ ἐμποδίζουν νὰ δῇς καὶ νὰ ἀκούσης τὸ Θεό, εἶναι ἡ ἴδια σου ἀκοὴ καὶ θέληση.

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΑΤΕ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ὁμιλία τοῦ S. Radhakrishnan
Ἀντιπροέδρου Ἰνδικῆς Δημοκρατίας
μετάφρ. Γ. Βλιάμου

Παρατηρῶ ὅτι ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἔχει ὡρισμένας ἀρχάς. Μεταξὺ τῶν σκοπῶν της εἶναι ὁ σχηματισμὸς πυρῆνος παγκοσμίου ἀδελφότητος, ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν θρησκειῶν, καὶ ἡ ἔρευνα τῶν νόμων τῆς Φύσεως.

Ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸ παρελθὸν εἴχομεν καταβάλει προσπάθειαν πρὸς δημιουργίαν μιᾶς παγκοσμίου ἀδελφότητος. Ὅλοι οἱ μεγάλοι προφῆται εἶπον ὅτι ὁ κόσμος εἶναι εἷς καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς μία οἰκογένεια. Ἀλλὰ διατί δὲν τὸ ἐπέτυχαν ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἢ τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη, οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ὀργανισμοί, σκοπὸς τῶν ὁποίων εἶναι ἡ δημιουργία τῆς ἀδελφότητος; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργήσωμεν ἡμεῖς παγκόσμιον ἀδελφότητα, ἐκτὸς ἂν κατορθώσωμεν νὰ μεταβάλωμεν τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐκτὸς ἂν ἔχωμεν τὴν ἱκανότητα νὰ αἰσθανθῶμεν εἰς τὸν σφυγμὸν τοῦ εἶναι μας, ὅτι ὅλοι μας ἀνήκομεν εἰς μίαν ἀνθρωπίνης φυλήν, ἐκτὸς ἂν δυνηθῶμεν νὰ ὑπερπηδήσωμεν τοὺς δεσμοὺς τῶν ὁμάδων μας καὶ νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν προτεραιότητα τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς.

Αὐτὴ εἶναι μία ἐκ τῶν μεγάλων ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ἔχετε, ἡ ἵδρυσις μιᾶς παγκοσμίου ἀδελφότη-

τος. Καὶ ὀρθῶς τονίζετε, ὅτι τοιαύτη ἀδελφότης δὲν εἶναι δυνατή, ἂν δὲν πραγματοποιηθῇ πρότερον ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ νοῦ καὶ τοῦ πνεύματος. Ὁμιλεῖτε περὶ συγκριτικῆς μελέτης τῶν θρησκειῶν. Αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα Θεοσοφία σημαίνει κατὰ γράμμα Σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ Θείαν Σοφίαν. Ἡ Θεολογία εἶναι ἡ ἐπιστήμη τοῦ Θεοῦ. Ἡ Θεοσοφία εἶναι ἡ σοφία ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὸ θεῖον. Αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει ἡ Θεοσοφία. Ὅταν σταθῆτε ὄπισθεν μιᾶς θρησκείας, θὰ ἀνακαλύψετε ὅτι ἡ αὐτογνωσία εἶναι ἡ ρίζα τῆς θρησκειας ἐκείνης. Σταθῆτε ὄπισθεν τῶν δογμάτων, τῶν ἱεροτελεστιῶν, τῶν τελετῶν καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν ἄλλων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα διαιροῦν τοὺς ἀνθρώπους. Προσπαθήσατε νὰ φθάσετε εἰς τὴν βάσιν τῆς θρησκείας. Ἐμβαθύνετε τὴν ἐνημερότητά σας. Αὐτὸ ειναι αὐτογνωσία. Δι᾽ αὐτὸ ὑπάρχει ἡ Θεοσοφία. Διὰ νὰ δημιουργηθῇ κόσμος ἀνθρωπίνης ἀδελφότητος, χρειάζεται ἕκαστον ἄτομον νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀναμορφωτὴν συνεργάτην εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ οἰκοδομήματος.

Θέλετε νὰ ἐρευνήσετε τοὺς νόμους τῆς Φύσεως. Οἱ νόμοι τῆς Φύσεως σᾶς ὑποδεικνύουν ὅτι ὑπάρχει κάτι βαθύτερον ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ διαστήματος καὶ τοῦ χρόνου εἰς τὸ ὁποῖον ζῆτε. Ἂν ἀνοίξετε τοὺς ὀφθαλμοὺς θὰ ἀνακαλύψετε, ὅτι εἰς τὴν προοδευτικὴν αὐτὴν ἐκτύλιξιν τοῦ σύμπαντος ἀπὸ τῆς ὕλης εἰς τὴν ζωήν, ἀπὸ τῆς ζωῆς εἰς τὸν ζωϊκὸν νοῦν, ἀπὸ τὸν ζωϊκὸν νοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν εἰς τὸν Θεάνθρωπον, εἰς τὰς πνευματικὰς ψυχάς ὑπάρχει εἷς νόμος ὁ ὁποῖος διέπει ὁλόκληρον αὐτὸ τὸ σύμπαν.

Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν πραγματικὸν σκοπὸν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Ἂν δὲν ἀναγνωρίζετε τὴν πνευματικὴν αὐτὴν διάστασιν τῆς ὑπάρξεώς σας θὰ σᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐργασθῆτε διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀρχήν. Εἴτε πρόκειται περὶ τῆς ἀδελφότητος ἢ περὶ τῆς φύσεως, τὰ τοποθετεῖτε εἰς τρεῖς διαφόρους σκοπούς, ὅλα ὅμως καταλήγουν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἁπλὸς πολίτης αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀλλ᾽ ὅτι ἀνήκει εἰς ἄλλον κόσμον. Τὰ πολιτικά του δικαιώματα ἔχουν τὴν βάσιν των ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανόν. Ἔχει τὰς ρίζας του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς πόδας του εἰς τὴν γῆν. Ἂν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὸν πνευματικὸν αὐτὸν χαρακτῆρα τῆς ὑπάρξεώς μας, ἡ ζωή μας ἀκρωτηριάζεται, δὲν ἐκπληροῦται. Δι᾽ ἕνα πραγματικὸν ἄνθρώπινον ὂν πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἐκτὸς τῆς νοητικῆς, φυσικῆς καὶ διανοητικῆς φύσεως αὐτοῦ, ὑπάρχει ἕνας σπινθὴρ πνεύματος ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τον ὁποῖον πρέπει νὰ φυσήξωμεν διὰ νὰ γίνη φλόγα.

Ὅλοι οἱ λαοὶ ἀποβλέπουν πρὸς τὰς θρησκείας διὰ μίαν ἀλλαγὴν, ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνάγκης εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τὴν ἐκτόπισιν τῆς ἀμαθείας. Οἱ Ζαϊνισταὶ μᾶς λέγουν: «Ἐννοήσατε τὴν Φύσιν τοῦ

ἑαυτοῦ σας». Ὁ Βούδδας μᾶς λέγει: «Μάθε τί δὲν εἶναι ὁ ἑαυτός σου, τὸ κάθε τι εἰς τὸ ὁποῖον προσκολλᾶσθε δὲν ἀνήκει εἰς αὐτὸ ποὺ νομίζετε ὡς πραγματικὸν ἑαυτόν». Οἱ Ἰουδαῖοι κηρύττουν ὅτι «τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ κηρίον τοῦ Κυρίου». Ὁ Χριστὸς ἐπιβεβαιοῖ ὅτι «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὑρίσκεται ἐντὸς ἡμῶν». Ἐκεῖ εὑρίσκεται ὅταν εἰσχωρήσετε ὄπισθεν τῆς φυσικῆς, νοητικῆς, διανοητικῆς σας θέσεως, ἐκεῖ θὰ ἀνακαλύψετε τὴν ἀλήθειαν, τὸν σπινθῆρα ἢ τὸ πνεῦμα. Νὰ τὴν ἀναγνωρίσετε, νὰ τὴν τονώσετε, νὰ τὴν ἐνισχύσετε, νὰ τὴν ἀφίσετε νὰ διαποτίση ὁλόκληρον τὸ εἶναι σας καὶ νὰ γίνετε ἕνα δημιούργημα μεταμορφωμένον. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ὅλοι οἱ σκοποὶ καταλήγουν τελικῶς εἰς τοῦτο: Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην ἀλλαγῆς, ἀλλαγῆς ἀπὸ τὴν ἀρχικήν του φύσιν εἰς τὴν φύσιν τῆς διαφωτίσεως. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς θρησκείας.

Ἡ παροῦσα ζωὴ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐπαναπαυώμεθα. Ὁρμῶμεν ἀπὸ τὸ ἕνα πρᾶγμα εἰς τὸ ἄλλο. Ἀκούομεν τὸ ραδιόφωνον, πηγαίνομεν εἰς τοὺς κινηματογράφους, διαβάζομεν ἐφημερίδας ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔχομεν τὴν ὑπομονὴν νὰ καθήσωμεν ἥσυχοι καὶ νὰ ἐνδοσκοπήσωμεν τοὺς ἑαυτούς μας. Οἱ καλλίτεροι καρποὶ αὐτοῦ τοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἱκανότης νὰ κάθεσαι ἥσυχος, νὰ σκέπτεσαι, νὰ ἀντανακλᾶς, νὰ διαβάζης.

Μόνον ἕνα πρᾶγμα ὑπάρχει μόνιμον εἰς τὸν κόσμον αὐτόν: Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς πάλης, τοῦ πόνου, τοῦ μόχθου καὶ τῆς προσπαθείας. Αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλουν τὴν πειθαρχίαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ αὐτὰ τὸν ἀλλάζουν.

Ἡ αὐθόρμητη δράση εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐσωτερικῆς χάριτος. Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἐλεύθερος ὁδηγεῖ στὴν εὐδαιμονία χωρὶς ἀναζήτηση.

Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Ὑπὸ Ἰωάν. Βασιλῆ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ δικαιώματα... Ὅταν διαβάζουμε, ἀκοῦμε ἢ καὶ προφέρουμε αὐτὲς τὶς λέξεις, αἰσθανόμαστε μιὰ τόνωση, μια ἐνθάρρυνση, ἕνα συναίσθημα σιγουριᾶς καὶ ἐλπίδας.

Τὸ εὐχάριστο αὐτὸ συναίσθημα, ἅμα κυριαρχήση, διώχνει ἀπὸ μέσα μας τὸν ἐφιάλτη τοῦ πλέγματος τῆς καταφρόνιας, ποὺ σὰν Κίρκη μᾶς ναρκώνει καὶ μᾶς ὑποβάλλει τὴν ἰδέα, ὅτι μειονεκτοῦμε, ὅτι εἴμαστε οἱ ἀπωθημένοι ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους, τοὺς ὁμοίους μας ἀνθρώπους στὴν κοινωνία, ὅτι τέλος εἴμαστε οἱ ἀδικημένοι. Τὸ συναίσθημα αὐτό, τὸ ἐλπιδοφόρο καὶ τὸ αἰσιόδοξο, ἔχει ἀκόμη τὴν δύναμη νὰ μᾶς ἐλευθερώνη ἀπὸ τὸν φανταστικὸ κατατρεγμὸ τῆς ἀδυσώπητης Μοίρας μας, στὶς βουλές τῆς ὁποίας ἀδιαμαρτύρητα καὶ ἀπροφάσιστα ὀφείλουμε δῆθεν νὰ ὑποτασσώμεθα, μέχρι σημείου ὥστε να ἀπεμπολοῦμε, ν' ἀποτάσσουμε κάθε δικαίωμα μας. Ἔτσι, παραλύει κάθε προσπάθεια γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ μέλλοντος μας.

Ἀνασηκώνεται, ὅμως, τὸ ἠθικό μας ἀνάστημα καὶ μὲ ὑψηλὸ φρόνημα θαρραλέα ἀτενίζουμε τὴν ζωή, ὅταν πιστεύουμε ὅτι ἔχουμε καὶ μεῖς δικαιώματα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, στὸν ὁποῖο ἤρθαμε γυμνοὶ καὶ ἀδύναμοι.

Τέλος, ὅταν τὸ νόημα τῶν δύο αὐτῶν δυναμικῶν λέξεων διαβρώση τὸ νοῦ μας καὶ τὴν καρδιά μας, τότε νοιώθουμε μέσα μας νὰ γιγαντώνεται ἡ αὐτοπεποίθηση. Αἰσθανόμαστε τὴν δύναμη τῆς ὀντότητάς μας. Νοιώθουμε ὅτι εἴμαστε ἕνα ἐνσυνείδητο δυναμικὸ Ἐγὼ καὶ μεταβαλλόμαστε σὲ ἰσχυροὺς καὶ σὲ δυναμικούς, ὥστε να διεκδικήσουμε πιὰ μόνοι μας, μὲ τὰ χέρια μας, ἀκόμη καὶ μὲ τα δόντια μας, σὰν τὸν Κυναίγειρο, τὰ δικαιώματά μας τὰ ἀνθρώπινα. Ἀλλά, γιὰ νὰ φθάσουμε στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ ἡρωισμοῦ, πρέπει νὰ ἔχουμε σὰν κίνητρο μιὰ ζωντανὴ πίστη στερεωμένη στὴν Γνώση. Και ἡ Γνώση αὐτή, γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινή, πρέπει να εἶναι θεμελιωμένη σ' ἕνα νόμο Φυσικὸ ποὺ νὰ ἐπιβάλλεται σὰν ἀξία πραγματική, σὰν ἀξία αἰώνια και ἀκατάλυτη.

Ὁ νόμος λοιπὸν αὐτός, ἄς τὸ γνωρίσουμε ὅλοι μας, εἶναι ὁ μεγάλος Νόμος τῆς Δικαιοσύνης ἢ ὁ Ὑπέρτατος Νόμος τῆς Ἀνάγκης, ποὺ διακανονίζει τὴν τροχιὰ τῆς ὅλης Φύσεως καὶ χαράσσει τὴν πορεία ὅλων τῶν συνειδήσεων αὐτῆς. Τὸν νόμον τοῦτον ἡ Φιλοσοφία ἐκείνη που ἀσχολεῖται μὲ τὸν Ἐσωτερικὸ Λόγο τῶν λειτουργιῶν ὅλων τῶν φαινομένων τῆς Φύσεως, θέλει νὰ τὸν ὀνομαζη Νόμο τῆς Ἀναγνωρίσεως. Γιατί, λέγει ὅτι, ἡ Φύση εἶναι ἐκείνη ποὺ παρέχει, ποὺ δίδει τὰ πάντα στὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει ν' ἀναγνωρίζη καὶ νὰ δέχεται τὸ διδόμενον.

Τὸ πραγματικό, τὸ βαθύ, τὸ ἐσωτερικὸ νόημα τῆς Δικαιοσύνης ἀναλύεται ἐπιγραμματικώτατα στὸ

Πυθαγόρειο ἀξίωμα «Ἑκάστῳ τὸ ἀνῆκον». Τά δὲ ἀνθρώπινα δικαιώματα συμπυκνώνονται στὴν ἔννοια τοῦ καθήκοντος, ποὺ ἐπιβάλλει ν' ἀναγνωρίζουμε ὅλοι στὸν καθένα τὸ δικαίωμα ν' ἀπολαμβάνη ὅ,τι τοῦ ἀνήκει ἀπὸ τὴ Φύση.

Σύμφωνα, λοιπόν, μὲ τὶς Φυσιοκρατικὲς αὐτὲς δοξασίες, ἡ Δικαιοσύνη καὶ τὸ δικαίωμα ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ αὐτήν, φωλιάζουν σάν νόμος δυναμικός, ἀναλλοίωτος, καὶ ἀδυσώπητος, σάν Νόμος Ἀνάγκης, μέσα στὴν Δημιουργικὴν ἐκείνην οὐσίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ ὄντα ἔχουν πλαστεῖ καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀντλοῦν τὴν δύναμη καὶ τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεώς των καὶ τῆς συνεχίσεως τῆς ζωῆς των. Τὸ ἀρχαῖο ἀπόφθεγμα «ἀνάγκα καὶ θεοὶ πείθονται» ἑρμηνεύεται ὀρθολογιστικά, ὅτι καὶ οἱ θεοί, οἱ ὑπέρτατες ἐκεῖνες συνειδήσεις, ἀκολουθοῦν τὸν Νόμο τῆς Δικαιοσύνης, σάν Νόμο ἀνάγκης στὴ Φύση. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἀναιρεῖ τὴν ἀντίληψη, ὅτι ἡ Φύση δημιουργεῖ προνομιοῦχα ὄντα, Κυρίους καὶ Δεσπότας τῶν ἄλλων.

Στὴν κλίμακα τῆς ζωῆς ἡ ἀξιολόγηση τῶν ὄντων ὑπολογίζεται ἀνάλογα μὲ τὴν δύναμη μὲ τὴν ὁποία κάθε ὀντότης ἐκδηλώνει τοὺς Νόμους της, τὶς Ἰδιότητές της.

Στὶς χαμηλὲς βαθμίδες, οἱ νόμοι αὐτοὶ βρίσκονται σὲ λήθαργο ἢ σὲ λανθάνουσα κατάσταση. Στὶς ὑψηλότερες ἐκδηλώνονται ἔντονα, ἐντονώτερα. Φανερώνεται, τέλος, μὲ πληρότητα, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει πιά τὸ ἐνσυνείδητο Ἐγώ, ὅταν τοῦτο ἀγγίζη τὴν ὡριμότητα, δηλαδὴ ὅταν ἔχη φθάσει τὴν τελειότητα.

Γιά νά μπορέση, ὅμως, ὁ ἄνθρωπος νά πατήση τὸ τελευταῖο σκαλοπάτι τῆς Πνευματικότητος, νομίζω ὅτι, πρέπει ν' ἀκολουθήση πιστά, ἀλλά καὶ ἐνσυνείδητα, ὡρισμένες ἀρχές, ποὺ νά τὸν κατευθύνουν σταθερά σὲ προκαθωρισμένο σημεῖο Ἰδεολογικοῦ προσανατολισμοῦ. Εἶναι τοῦτο ἀπαραίτητο καὶ ἀναγκαῖο, κυρίως σήμερα μέσα στά ποικίλα καὶ ἀλληλοσυγκρουόμενα Ἰδεολογικά ρεύματα, τά ὑλιστικά, τά ἀγνωστικιστικά, τά ἐπιστημονικά, τά δογματικά, τά γιομᾶτα μονομέρεια καὶ φανατισμό. Ὁ διανοητής, ὁ ἐρευνητὴς ἄνθρωπος, ἐάν δὲν ἔχη μέσα του χαράξει ὡρισμένες ἀρχές, ποὺ θ' ἀκολουθήση, θά πάθη ὅ,τι ἀκριβῶς θά πάθη ὁ θαλασσοπόρος ἐκεῖνος ποὺ θά ἐπιχειρήση νά διαπλεύση τὸν φουρτουνιασμένον ὠκεανὸ μὲ μιά βάρκα χωρὶς τιμόνι καὶ χωρὶς πυξίδα.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ποὺ φθάσαμε, εἶναι πολὺ φυσικό, μὲ τά ὅσα πάρα πάνω γράφω καὶ ἀπὸ τά ὅσα μέχρι σήμερα ἔχω γράψει στὸν «Ἰλισό», νά ἔχω προκαλέσει ἕνα πολὺ ἐνδιαφέροντα διάλογο. Σ' αὐτὸν διατυπώνονται ἀπορίες, ἀντιρρήσεις μὲ αἰτήσεις συμπληρωματικῶν ἐξηγήσεων καὶ ἑρμηνειῶν στὶς ἐπιστολὲς ποὺ λαμβάνω ἀπὸ τοὺς ἀναγνῶστες μου.

Θά ἤθελα σήμερα ν' ἀπαντήσω σὲ ὅλους γενικά. Κυρίως ἀπαντῶ σ' ἐκείνους ποὺ μοῦ ζητοῦν νὰ τοὺς δώσω συμβουλές, τί νά διαβάσουν καὶ τί ἔκαμα ἐγὼ γιά νὰ μάθω αὐτά ποὺ γράφω. Μὲ κάποια μεταφορικὴ ἀφήγηση, θά μοῦ ἐπιτρέψετε ν' ἀποκαλύψω ὅ,τι ἀπήντησαν καὶ σὲ μένα, ὅταν ζητοῦσα καὶ ἐγὼ περισσότερο φῶς, περισσότερες διασαφηνίσεις. Θ' ἀπαντήσω εὐχαρίστως καὶ στὸν φίλο μου ἀναγνώστη, ποὺ μοῦ γράφει τά ἑξῆς:

«Πῶς μποροῦμε νά βροῦμε καὶ μεῖς ποὺ σὲ διαβάζουμε μὲ προσοχή, τὶς πηγὲς τῶν ἀληθινῶν, τῶν σωτηρίων αὐτῶν ἀρχῶν; Μήπως ἔχεις νά μᾶς κάμης καμμιά ὑπόδειξη, ποὺ θά ὁδηγήση καὶ μᾶς, μπροστά στὴν πύλη κανενὸς παραδείσου ἢ μπροστά στὸν Ὄλυμπο τῆς Παντογνωσιας;».

Ἡ ἀπάντησή μου εἶναι ἕνα βροντερὸ καὶ κατηγορηματικὸν ὄχι!

Ἐκεῖνο ποὺ πιστεύω ὅτι εἶναι ἀληθινό, αἰσθάνομαι σάν ἐπιτακτικὸ χρέος μου νά σᾶς τὸ πῶ ξάστερα καὶ καθαρά.

Τὸ μέτρο τῆς ἀλήθειας καὶ οἱ ἀρχὲς ποὺ ἁρμόζουν στὴν φυσικο-

ψυχοσύνθεση τοῦ κάθε στοχαστῆ, πιστεύω πὼς πρέπει ὁ καθένας μόνος του νὰ τὰ πλησιάση καὶ νὰ τὰ βρῆ, ἐρευνώντας ἀδιάκοπα μὲ τόλμη, μὲ εἰλικρίνεια καὶ μὲ ἐλεύθερη σκέψη. Ὅταν κάποτε τα βρῆ, τὰ γνωρίση, τὸν ἱκανοποιήσουν καὶ τα πιστεύση, τότε ἀβίαστα καὶ ἑκούσια νὰ τα ἀκολουθήση. Τότε μονάχα ὑπὸ ἰδίαν του εὐθύνη νὰ τὰ ἐφαρμόση.

Ὁ ἄλλος, ὁ σοφὸς ἢ ὁ δυνατός, ποτὲ δὲν πρέπει νὰ γίνεται τὸ καλούπι, πάνω στὸ ὁποῖο νὰ χύνουμε τὴν Ἰδεολογικὴ ἢ τὴν ἠθική μας ἰδιοσυστασία.

Ὁ καθένας μας εἶναι μιὰ αὐτεξούσια, αὐτόνομη καὶ ἀνεξάρτητη ἀτομικότητα. Ἔχει ὡρισμένη ἀφετηρία ὑπάρξεως. Ἔχει ὁδεύσει ὡρισμενη πορεία καὶ ἡ ψυχή του ἔχει τὴν δική της ἡλικία καὶ ἐμπειρία. Τὴν διακρίνει ὡρισμένη ὡριμότης μὲ ἀναλογη δυναμικότητα. Τέλος, ἔχει ὁ καθένας μας τὸ δικό του ἀτομικὸ χαρακτῆρα. Ὁ καθένας μας θα συνεχίση μόνος του τὶς περιοδεῖες τῆς ψυχῆς του καὶ μόνος του θὰ διαλεξη τὸ μονοπάτι τοῦ λυτρωμοῦ του. Πρέπει ὁ καθένας μας νὰ τὸ πιστεύση ὅτι εἶναι μιὰ αὐθύπαρκτη, αὐτόνομη, αὐτεξούσια ὀντότης, γιὰ νὰ αἰσθανθῆ καὶ τὶς εὐθῦνες τῆς ζωῆς, τὶς εὐθῦνες τῶν πράξεών του. Εἶμαι καὶ ἐγὼ ἕνας σὰν καὶ σᾶς. Ἕνας ὁδοιπόρος τῆς Ζωῆς. Κατηύθυνα τὰ βήματά μου πρὸς ὅλους τοὺς ἰδεολογικοὺς ὁρίζοντες καὶ τοὺς συναισθηματικοὺς κόσμους. Δοκίμασε ἡ ψυχή μου, μὲ πολλὲς ἐναλλαγές, τὶς πίκρες καὶ τὶς χαρές, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀπογοήτευση, τὴν στοργὴ καὶ τὴν ἐκτίμηση, ἀλλὰ καὶ τὴν προστυχιά. Συχνὰ πλανήθηκα καὶ ἔσφαλα, ἀλλὰ καὶ πότε—πότε γνώρισα μερικὲς ἀλήθειες, τὶς ὁποῖες ἀκολούθησα μονολιθικά.

Ὅλα αὐτὰ μὲ δίδαξαν, μ' ἐφωδίασαν μὲ κάποια ἐμπειρία, για νὰ νοιώσω τελικὰ πῶς ἔχουν καταντήσει τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἄγνοια, ἡ κακία, τὶς ὁποῖες πρέπει νὰ πολεμᾶ μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις κάθε ἄνθρωπος ποὺ ἀγαπᾶ τὸν ἄνθρωπο.

Ἀλλά, ὅπως σεῖς μὲ ρωτᾶτε σήμερα, ἔτσι καὶ ἐγὼ ρωτοῦσα στα πρῶτα βήματα τῶν ἐρευνῶν μου ἕναν σοφὸ ἄνθρωπο ποὺ τοῦ χρωστῶ πολλὰ στὴ ζωή μου.

Τὸν ρώτησα μιὰ μέρα, μὲ δόση ἀπερισκεψίας καὶ τόλμης:

«Δὲν μοῦ λές, ἀγαπητέ μου, ἀπὸ ποῦ ξεκίνησες ἐσὺ γιὰ νὰ φθάσης ἐκεῖ ποὺ ἔφθασες;».

Αὐτὸς γέλασε τὸ καλοκάγαθο γέλιο του καὶ μοῦ ἀπάντησε:

«Ἄκου μιὰ ἱστορία ποὺ μοιάζει σὰν παραμύθι. Ἀλλά, γιὰ κεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ ἐμβαθύνη, περιέχει πολλὲς ἀλήθειες ποὺ μπορεῖ να βοηθήσουν καὶ σένα καὶ ἄλλους, ποὺ θὰ τὸ ἀκούσουν ἢ θὰ τὸ διαβάσουν. Γιατὶ ὅλοι μας ποιὸς νωρίτερα καὶ ποιὸς ἀργότερα, ἀπὸ κεῖ θὰ περάσουμε ἢ ἔχουμε περάσει. Ἄκου λοιπόν:

Ἀρχικά, ἀνάλογα μὲ τὶς δυνάμεις μου, ξεκίνησα ἀπὸ τὴ Δύση. Ἐκεῖ βασιλεύουν, τὸ σκοτάδι, ἡ ἀταξία, τὸ ζῶῶδες ἔνστικτο. Αὐτὰ γεννοῦν καὶ τρέφουν τὴ βία, τὴν τυραννία, τὸν Ἐγωισμό. Ἐδοκίμασε γιὰ πολὺ χρόνο ἡ ψυχή μου τὴ μούχλα, τὴν πίκρα, τὴ ζωοκτόνο δουλεία τῆς καταστάσεως ἐκείνης. Ἡ ἀποκρουστική, ἡ ἀνυπόφορη γεύση της δὲν ἔφυγε ἀκόμη ἀπὸ τὴν μνήμη μου. Ἐκεῖ, σὰν κίνητρο τῆς ἐνεργητικότητας, μᾶς παρεδρεύει τὸ ἔνστικτο, ποὺ δὲν ἔχει ἄλλο σκοπὸ παρὰ τὸν κορεσμό του. Ἐκείνη ὅμως ἡ περιωρισμένη δράση μᾶς βγάζει ἀπὸ τὴ νάρκη τοῦ λανθάνοντος καὶ μᾶς σπρώχνει στὴν κατάσταση τῆς ἐνεργητικότητος.

Τὸ ἔρεβος εἶναι ἄρνησις. Ἀλλὰ καὶ τούτη ἔχει τὴν χρησιμότητά της στὴ Φύση. Γιατὶ ἡ ἀδράνεια, ἡ στασιμότητα, ποὺ εἶναι τὰ χαρακτηριστικά της, μᾶς κάνει να τὴν ἀποστρεφόμαστε. Τέλος, μᾶς διδάσκει νὰ ἀποφεύγουμε τὴν ἀποτελμάτωση καὶ νὰ ποθήσουμε τὴ δράση ποὺ εἶναι κίνησις καὶ ζωή. Ἐγκατέλειψα ὅσο γρηγορώτερα μπόρεσα τὰ πεδία τοῦ χάους καὶ τοῦ

σκότους καὶ πορεύθηκα κατὰ τὴν μεσημβρία.

Ἐκεῖ καλλιεργεῖται καὶ ἀναπτύσσεται τὸ Συναίσθημα. Ἰσχυρὸ κίνητρο γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῶν ὄντων. Τοῦτο γεννᾷ τὶς ἐπιθυμίες, τοὺς πόθους, τοὺς ἐνθουσιασμοὺς καὶ τὸν ἔρωτα ποὺ σφυροκοποῦν τὸ ψυχικὸ Ἐγώ, γιὰ νὰ τὸ ἁπαλύνουν, νὰ τὸ ἡμερώσουν καὶ νὰ τὸ βοηθήσουν νὰ ξεχάση τὶς δοκιμασίες τοῦ σκότους. Ταυτόχρονα τὸ γλυκὸ αὐτὸ κίνητρο θερμαίνει, γιγαντώνει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν κάνει ἱκανὴ νὰ φτερουγίση καὶ ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν λάσπη τῆς γῆς. Ὁ πόθος, ὁ ἐνθουσιασμός, ὁ ἔρως εἶναι δυνάμεις λυτρωτικὲς τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ παράπλευρα πάλιν σ' αὐτὲς ἐλλοχεύουν ἡ ἀστάθεια καὶ οἱ παλινδρομήσεις, οἱ μεταπτώσεις, τὸ ἀκόρεστο, ἡ ἀπογοήτευση γιὰ τὸ ἀνεκπλήρωτο. Ὅλα αὐτὰ δημιουργοῦν ἀνώμαλες καταστάσεις σὰν τὰ σκαμπανεβάσματα μιᾶς φουσκοθαλασσιᾶς, ποὺ δοκιμάζουμε καὶ μεῖς μέσα στὸν ἐσωτερικό μας ὠκεανό, τὸν ἀναταρασσόμενον ἀπὸ τὶς θύελλες τῶν ἀπωθημένων καὶ τῶν ἀνικανοποίητων ἐνορμήσεών μας καὶ τῶν ἀσίγαστων πόθων μας.

Οἱ ἄστατες αὐτὲς καταστάσεις φυγαδεύουν τὴ γαλήνη καὶ τὴν εἰρήνη τῆς ψυχῆς καὶ θολώνουν τὴν κρίσι, τὰ τόσον ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ἀληθείας.

Ἐδοκίμασα καὶ ἐκεῖ χαρὲς καὶ πίκρες. Ἔφυγα χωρὶς πλήρη ἱκανοποίηση. Ἀπεκόμισα ὅμως πολύτιμα ἐφόδια γιὰ νὰ κατευθυνθῶ κατὰ τὸ Βορρᾶ.

Ἐκεῖ ἔχει τὴν ἐπικράτειά της ἡ Νοησιαρχία. Ἐζήτησα ν' ἀκονίσω τὸ μυαλό μου γιὰ νὰ μπορέσω νὰ συλλάβω τὴν πραγματικότητα, νὰ γνωρίσω ὅσο μποροῦσα πιὸ κοντὰ τὴν ἀλήθεια. Ἐφόρτωσα τὸ νοητικό μου μὲ παντοειδεῖς γνώσεις. Μελέτησα τὰ πορίσματα ὅλων ἐκείνων ποὺ προηγήθηκαν στὴν ἔρευνα. Ὁμολογῶ, κουράσθηκα πολύ, ἕως ὅτου καταλάβω ὅτι ἡ πλάνη παρακολουθεῖ σὰν τὴ σκιὰ τὸν ἐρευνητὴ ποὺ ἐπιχειρεῖ, μόνο μὲ τὴν νοητική του ἱκανότητα, νὰ βρῆ καὶ νὰ κατακτήση τὴν ἀλήθεια. Ἡ ἀβεβαιότητα, ἡ ἀμφιβολία καὶ ὁ σκεπτικισμὸς ἀναστέλλουν τὴν ὁρμὴ πρὸς τὰ πρόσω. Οἱ ὁδοιπορίες τοῦ Βορρᾶ μ' ἐνέπλησαν μὲ πολλὲς χρήσιμες καὶ ἄχρηστες γνώσεις. Ἐγνώρισα, ὅμως, ἐκεῖ ὅτι ἔχω σὰν ἄνθρωπος δικαιώματα ἐπὶ τῆς ζωῆς, ἐπὶ τῆς προόδου, ἐπὶ τοῦ φωτισμοῦ μου. Ἔμαθα ἐκεῖ ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ μοῦ ἀρνηθῆ ἢ νὰ μοῦ ἀφαιρέση, τὰ δικαιώματα αὐτά. Μόνον ἡ ἄγνοιά μου, ἡ πλάνη μου καὶ οἱ ἀδυναμίες μου μ' ἐμποδίζουν νὰ τὰ διεκδικήσω. Πρέπει λοιπὸν νὰ ξερριζώσω αὐτὲς ἀπὸ μέσα μου γιὰ νὰ γίνω ὁ Ἰσχυρός. Καταγίνομαι ἀπὸ χρόνια πολλὰ σ' αὐτὴν τὴν κατεργασία τοῦ ἑαυτοῦ μου. Δὲν εἶναι καὶ τόσο εὔκολη δουλειά. Ἀπέκτησα ὅμως ἕνα σπουδαῖο στήριγμα ποὺ θὰ μὲ ὑποβαστάζη στὶς ἀτελείωτες ὁδοιπορίες τῆς ψυχῆς μου. Ἄντλησα νέες δυνάμεις. Ἐγκατέλειψα τὸ Βορρᾶ γιὰ νὰ στραφῶ μὲ τόλμη καὶ μὲ αἰσιοδοξία κατὰ τὴν Ἀνατολή.

Ἐκεῖ ἀντίκρυσα ἕνα διάχυτο ἁπαλὸ φωτισμὸ ποὺ σκορπάει ἡ χαραυγὴ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ τοῦ Ἡλίου. Αὐτὸ μὲ βοήθησε νὰ διακρίνω ἕνα μονοπάτι ποὺ ὁδηγοῦσε σὲ μιὰ κατάφωτη ὀροσειρά. Προχώρησα καὶ πάτησα τὸν πρῶτο λόφο. Ἐκεῖ τὸ στοργικὸ χέρι ἑνὸς ἀγαθοῦ καὶ σοφοῦ γέροντα μὲ σταμάτησε καὶ μοῦ ἔκαμε μὲ πολλὴ εὐγένεια τὴν ἑξῆς ἐρώτηση:

«Γνωρίζεις, ἀδελφέ μου ἄνθρωπε, ποῦ καταλήγει αὐτὸ τὸ μονοπάτι καὶ τί πρέπει νὰ ἔχης σὰν ἐφόδια γιὰ νὰ μὴν τὸ χάσης καὶ περιπλανηθῆς;».

Ἀπάντησα: «Δὲν γνωρίζω. Μὲ ὑποβαστάζουν ὅμως οἱ ἀγαθές μου προθέσεις καὶ μὲ ὁδηγεῖ ἡ Ἐλπίς. Ἐκεῖνο ποὺ ξέρω καλὰ εἶναι, ὅτι οἱ ὁδοιπορίες μου κρατοῦν αἰῶνες πολλούς, ἀναρίθμητους. Ἦσαν πολὺ ἐξαντλητικές. Βαρέθηκα πιὰ τὶς περιπλανήσεις στὴ γῆ. Μέσα μου μεγαλώνει κάθε μέρα καὶ περισσό-

τερο μιὰ δύναμη, που τὴν λένε οἱ ἄνθρωποι θέληση. Αὐτὴ τώρα μὲ σπρώχνει νὰ φύγω ἀπὸ δῶ κάτω. Θέλω καὶ ζητῶ μιὰ νέα πατρίδα, που νὰ τὴν πλημμυριζη τὸ φῶς τῆς Ἀγάπης, τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Γνώσεως, τοῦ ἁγνοῦ Ἔρωτα, τοῦ πραγματικοῦ».

Σ' αὐτά μου τὰ λόγια ἀπάντησε ἔτσι ὁ καλοκάγαθος αὐτός κάτοικος τῶν ψηλῶν βουνῶν:

«Εἶσαι εἰλικρινής. Τοῦτο μὲ κάνει νὰ σ' ἐκτιμῶ. Ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ σταθερὴ θέληση θὰ σὲ βοηθήσουν στὴν ἀναβαση τῆς ὀροσειρᾶς ποὺ πάτησες. Στηρίζεσαι σε μιὰ βακτηρία ποὺ εἶναι ἀπὸ ξύλο ἀγριελιᾶς. Καὶ ὁ κότινος, με τὸν ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔστεφαν τοὺς νικητές, ἦταν ἀπο τὸ ἴδιο δένδρο. Τὴν ἀπέκτησες γιατί καὶ σὺ νίκησες τὸν ἑαυτό σου. Ἀπέβαλες πολλὲς ἀδυναμίες σου καὶ ἀρκετὰ ἐλαττώματα. Ἔτσι ξαλάφρωσες τὴν ψυχή σου ἀπὸ τὸ ἀνυπόφορο βάρος τους. Τώρα, για νὰ προχωρήσης ἄνετα, πρέπει ἡ ἀπέραντη καλωσύνη, ἡ σύνεσις καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος νὰ εἰναι οἱ ἀχώριστοι συντροφοί σου. Πορεύου τώρα τὴν πορεία τῆς ψυχῆς σου. Πάρα πάνω θὰ συναντήσης μιὰ Πηγὴ μὲ ζωοδόχο νερό. Νὰ δοκιμάσης τὴν δροσιά του. Καὶ ἅμα ξεκουραστῆς, νὰ προχωρήσης θαρραλέα. Ἐκεῖ θὰ συναντήσης φοβερὰ ἐμπόδια. Σοῦ εὔχομαι νὰ τὰ ἐκπορθήσης καὶ νὰ συνεχίσης τὸ δρόμο σου. Τότε φῶς ἄπλετο θα λαμψη μπροστά σου. Πολλοὶ θνητοὶ δὲν ἀντέχουν στὴ δύναμή του καὶ σταματοῦν ἐκεῖ. Τὸ φῶς αὐτὸ εἶναι τὸ προπετασμα ποὺ καλύπτει τὰ ἅγια τῶν ἁγιων. Εἶναι ἡ κατοικία τῶν Τελειων. Ἀλλὰ γιὰ νὰ φθάσης ἐκεῖ πρεπει πρίν, νὰ στεφανωθῆς μὲ στεφάνι πλεγμενο ἀπὸ κλώνους σμυρτιᾶς καὶ δάφνης. Σοῦ εὔχομαι νὰ το κατορθώσης καὶ νὰ μπῆς ἐκεῖ που ὑπαρχει φῶς, Γνῶσις, ἀτελειωτη μακαριότητα. Εἶναι καὶ τοῦτο ἕνα ἀπο τα σπουδαιότερα ἀνθρωπινα δικαιώτατά σου. Κατάκτησέ τα θαρραλέα. Οἱ εὐχές μου καὶ ἡ στοργή μου σὲ συνοδεύουν»!

Εὐχαρίστησα θερμὰ τὸν ἀπροσδόκητον αὐτὸν προστάτη μου, τὸν ὁποῖο δὲν ξεχνῶ ποτέ, ἀλλὰ πάντα ζητῶ τὴν καθοδήγησή του, καὶ προχώρησα μὲ πολλὴν αἰσιοδοξία καὶ αὐτοπεποίθηση.

Πράγματι, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ὁδοιπορία μακρυὰ καὶ ἐπίπονη, ἀνεκάλυψα μιὰ Πηγὴ μὲ κρυστάλλινο νεοό, ποὺ τὴν σκίαζαν δρῦες καὶ λεῦκες.

Κάθησα ἐκεῖ κοντά. Καθαρίστηκα. Ἤπια ἀπὸ τὸ πεντακάθαρο νερό της Δροσιστηκε ἡ ψυχή μου. Ἀναγεννήθηκαν οἱ ἰδέες μου καὶ τὰ συναισθήματά μου. Τώρα νοιώθω να πλημμυρίζη τὴν καρδιά μου μιὰ καλωσύνη γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα, καὶ ὁ Νοῦς μου μὲ ἠρεμία καὶ διαύγεια κατορθώνει νὰ ἐξηγῇ ἱκανοποιητικὰ γιὰ μένα τὰ φαινόμενα τῆς Ζωῆς, ποὺ προβάλλουν μπροστά μου.

Ἔτσι νοιώθω σὰν χρέος νὰ φωνάξω τοὺς συνοδοιπορους μου ἐρευνητὲς καὶ διανοητές, να ἔλθουν νὰ δροσισθοῦν καὶ αὐτοὶ στὴν πηγὴ ποὺ συνάντησα στὶς ὁδοιπορίες τῆς ψυχῆς μου ἀνὰ τοὺς αἰῶνες.

Καὶ ἡ πηγὴ αὐτὴ δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ οἱ Φυσιοκρατικὲς δοξασίες, ποὺ τὶς σκεπαζει καὶ τὶς φωτίζει τὸ φῶς τῆς Εσωτερικῆς Φιλοσοφίας. Μελέτησε, λοιπόν, καὶ σὺ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς. Ἐκεῖ θὰ βρῆς πολλὲς ἀλήθειες, ποὺ θὰ σὲ κάνουν νὰ ἐκτιμήσης τὴν ὅλη Φύση, τὸ Πᾶν. Ἀγάπησέ Τὴν μὲ τὶς αἰσθήσεις σου καὶ μὲ τὸ πνεῦμα σου. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ θὰ σὲ βοηθήση νὰ Τὴν γνωρίσης, νὰ γνωρίσης τοὺς Νόμους Της καὶ τοὺς σκοπούς Της. Ἀφομοίωσε τὸν ἑαυτό σου πρὸς αὐτούς

Ἡ Φύση ὅμως ἔχει καὶ τὸν ἐσωτερικό της Λόγο, ποὺ γνωρίζεται μόνο μὲ τὸ πνεῦμα καὶ ὄχι μόνο μὲ τὶς αἰσθήσεις Στὴ Γνώση αὐτὴ θὰ σὲ βοηθήση ἡ λεγομένη Ἐσωτερικὴ Φιλοσοφία. Μελέτησέ την. Ἔχεις πολλὰ να ὠφεληθῇς.

Ὅ,τι γνωρίσεις καὶ σὲ ὠφελήσει, νὰ τὸ μεταδώσης καὶ στοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσης, ὅπως ἐγὼ βοήθησα ἐσένα.

Πίστεψε δέ, ὅτι ὅποιος προσπαθεῖ νὰ βοηθᾶ τοὺς ὁμοίους του, βοηθεῖται πολλαπλάσια ἀπὸ τὶς ὑπέρτερες αὐτοῦ συνειδήσεις. Οἱ εὐχές μου καὶ ἡ στοργή μου θὰ σὲ παρακολουθοῦν πάντοτε.

Στράφηκα μὲ ζῆλο καὶ σταθερότητα πρὸς τὴν κατεύθυνση ποὺ μοῦ ὑπέδειξε ὁ μεγαλύτερος καὶ ὁ σοφὸς πνευματικὸς Ἀδελφός μου. Ἔβγαλα ἀπὸ τὶς μελέτες μου ὡρισμένα συμπεράσματα καὶ ἀκολούθησα ὡρισμένες ἀρχές. Μερικὲς ἀπὸ τὶς ἀρχὲς αὐτὲς σκορπῶ πότε—πότε στὶς φιλόξενες σελίδες τοῦ «Ἰλισοῦ», τοῦ σπάνιου αὐτοῦ βήματος τῆς Ἐλεύθερης σκέψεως. Ὅσοι, λοιπόν, ἀπὸ σᾶς θελήσετε νὰ τὶς προσέξετε, μελετήσατέ τις. Ἴσως σᾶς βοηθήσουν στὴν πορεία τῆς ψυχῆς σας. Εἶμαι πάντα πρόθυμος νὰ σᾶς δώσω ἐξηγήσεις. Ἀκοῦτε, λοιπόν, καὶ σεῖς τώρα, ὅπως καὶ ἐγὼ ἄκουσα κἄποτε.

Ἡ πρώτη καὶ βασικὴ ἀρχὴ τῆς Κοσμοθεωρίας αὐτῆς εἶναι ἡ ἑξῆς:

Ἡ Φύσις εἶναι τὸ Πᾶν. Αὐτὴν τὴν συνθέτει τὸ Σύνολο τῶν Οὐσιῶν, μορφῶν καὶ συνειδήσεων, ποὺ ἔχουν ἐκδηλωθῆ καὶ δροῦν στὸ ἄπειρο. Ὁ ἄνθρωπος μέσα σ αὐτὸν τὸν Κόσμο, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προῆλθε, ἀποτελεῖ μιὰν αὐτόνομη καὶ ἐνσυνείδητη ἀτομικότητα, ποὺ ἐξελίσσεται καὶ τελειοῦται μόνον ὅταν προσαρμόζεται στοὺς σκοποὺς τῆς Φύσεως καὶ πορεύεται παράλληλα μὲ τοὺς νόμους της. Ταυτόχρονα ὅμως μὲ τὴν ἐμφάνισή του στὴ ζωή, ὁ ἄνθρωπος φέρει, σὰν νόμο τῆς ὑποστάσεώς του, τὸ δικαίωμα ν' ἀντλῆ ἀπὸ τὸ περιβάλλον του τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως τοῦ ὀργανισμοῦ του καὶ τὰ μέσα τῆς πνευματικῆς του προόδου. Ἡ ἀναγνώρισις, λοιπόν, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μιᾶς κοινωνίας ὅ,τι σὲ κάθε ἕναν ἀνήκει ἀπὸ τὴν Φύση, συνιστᾶ τὴν ἔννοια τῆς Δικαιοσύνης. Ἡ κοινωνία, σὰν θεσμός, ἕνα ἔπρεπε νὰ ἔχη σκοπό. Νὰ ἐξασφαλίζη τὰ ἐφόδια τῆς ζωῆς, νὰ παρέχη τὰ μέσα τῆς μορφώσεως καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου. Τέλος ὅλοι νὰ φροντίζουν γιὰ τὴν εὐδαιμονία τοῦ καθ' ἑνὸς καὶ ὁ καθ' ἕνας νὰ φροντίζη γιὰ ὅλους.

Ἡ φύσις μὲ τὸν Νόμο τῆς Δικαιοσύνης δίδει τὰ πάντα στοὺς πάντες. Ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νὰ ἀναγνωρίση ὅ,τι πάντες δικαιοῦνται νὰ λαμβάνουν ἀπὸ τὴν Κοινὴ Μητέρα Φύση, τῆς ὁποίας ἡ καρδιὰ εἶναι μόνο ἀγάπη καὶ μὲ αὐτὴν περιβάλλει τὰ παιδιά της. Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν, οἱασδήποτε καταστάσεως καὶ ἂν εἶναι, μορφωμένος ἢ ἀπαίδευτος, καλὸς ἢ κακός, λευκὸς ἢ ἔγχρωμος, πλούσιος ἢ πένης, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ περιμένη ἀπὸ τὸν ἄλλον ἄνθρωπο, ἀγάπη, στοργὴ καὶ ὄχι μῖσος· ἐνδιαφέρον καὶ ὄχι περιφρόνηση ἢ ἀδιαφορία. Κάθε ὀντότης, ποὺ ἔρχεται στὸν κόσμο ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τῆς παρέχεται τροφὴ καὶ ἐνδυμασία, γιὰ νὰ συντηρήση τὸν ὀργανισμό της, ποὺ εἶναι τὸ μέσον τῆς ἐξελίξεως τῆς ψυχῆς. Ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τῆς παρέχωνται τὰ μέσα τῆς μορφώσεως καὶ τῆς πνευματικῆς της ἀναπτύξεως. Ἡ κοινωνία δὲν πρέπει νὰ ἀναγνωρίζη πένητες καὶ ἀπόκληρους. Ἡ ὕπαρξίς τους εἶναι τὸ εἰδεχθέστερο στῖγμα της. Ἡ ὕπαρξις προνομιούχων, μὲ ἄφθονα τὰ μέσα τὰ οἰκονομικά, εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀδικία ποὺ ἀνέχεται ἡ κοινωνία. Γιατὶ τὸ ἐπὶ πλέον, τὸ πέραν τῶν ἀναγκῶν καθενός, εἶναι κατακράτησις καὶ ἁρπαγὴ ἀπὸ τοὺς ἰσχυροτέρους, τῶν ἀγαθῶν ποὺ ἀνήκουν στὸ σύνολο.

Τὸ ἱερώτερο ἀνθρώπινο δικαίωμα εἶναι ἡ ἐλευθερία. Ἡ ἐλευθερία τῆς Σκέψεως, ἡ ἐλευθερία τοῦ Λόγου καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς Συνειδήσεως. Αὐτὸς εἶναι ὁ τρίπους, ποὺ πάνω του στηρίζεται ὁ ἄνθρωπος, γιὰ ν' ἀναδειχθῆ καὶ νὰ νοιώση ὅτι ἀποτελεῖ στὴ Φύση ἕνα ἐνσυνείδητο, αὐτόνομο καὶ ἀνεξάρτητο Ἐγώ.

Οἱ λέξεις αὐτὲς εἶναι ἡ ἀθάνατη τριλογία, μὲ τὴν δύναμη καὶ τὸ Φῶς τῆς ὁποίας κάθε ἐρευνητὴς θὰ γίνη ἱκανὸς νὰ βρῆ τὴν ἀλήθεια, ἀκόμη καὶ τὸν λυτρωμό του.

Ἡ μὴ ἀναγνώριση τῶν τριῶν

αὐτῶν ἀγαθῶν, ἐμποδίζει τὸ ξετύλιγμα τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, γεννᾶ καὶ τρέφει τὴν πλάνη καὶ τὴ Δεσποτεία. Ἡ Δεσποτεία ἐπιβάλλει τὴ μονομέρεια, τὸ δόγμα, τὴ δουλεία, ποὺ ἐξουθενώνει τὴν ἀξία ἐκείνη ποὺ λέγεται «Ἄνθρωπος».

Ἐλευθερία ὅμως δὲν εἶναι συνώνυμον τῆς ἀσυδοσίας. Ἡ ἐλευθερία ἔχει ὅρια. Καὶ τὰ ὅριά της εἶναι ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀρχίζει ἡ ἐλευθερία τοῦ ἄλλου. Τοῦτο συνιστᾶ τὴν ἔννοια τοῦ καθήκοντος, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιβάλλει ν' ἀναγνωρίζουμε τὰ δικαιώματα τῆς ἐλεύθερης ἐνέργειας τοῦ ἄλλου

Ἐὰν ἐπισκοπήσουμε τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, θ' ἀντικρύσουμε τὸ χάος στὶς σκέψεις καὶ τὸ σκοτάδι στὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων. Θὰ συναντήσουμε τὴν ἀταξία καὶ τὶς ἀντιθέσεις στὶς μεταξύ τους σχέσεις. Σὲ κάθε μας βῆμα θὰ βλέπουμε τὴν προσπάθεια ν' ἁρπάζῃ ὁ ἰσχυρότερος ὅ,τι ἀγαθὸ μπορεῖ ἀπὸ τὸν πιὸ ἀδύνατο. Τέρπεται ὁ δυνατός, ὅταν ὑποδουλώνει καὶ ἐξουθενώνει τὸν ἄλλον. Ἀποτέλεσμα ἡ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν ἀνθρώπων ἐχθρότης, ἡ πάλη, ὁ φόβος, τὸ μῖσος, ἡ πενία, οἱ οἰμωγές, ἡ ἀπελπισία, τὸ ἄγχος καὶ τὸ δέος. Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς σημερινῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων. Κόλασις, ποὺ τὶς φωτιές της τροφοδοτοῦν ὁ Ἐγωϊσμός, τὸ ἄνομο συμφέρον, ἡ ἀπληστία, ἡ ἀρχομανία, ἡ παραγνώριση ὅλων τῶν δικαιωμάτων ποὺ ἔχει ἀπὸ τὴ Φύση ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ παραπάνω εἰκόνα δὲν εἶναι φανταστική. Δυστυχῶς, εἶναι αὐτὴ ποὺ συνθέτει τὴ ζωὴ τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων, ποὺ ὅπως εἶναι φτιαγμένη, δὲν ἔχει οὔτε νόημα, οὔτε σκοπὸ ὑπάρξεως. Καὶ γιατί αὐτό; Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν πορεύεται σύμφωνα μὲ τὴ Φύση καὶ τοὺς Νόμους της. Στὸ χέρι του εἶναι νὰ στρέψῃ τὸν ροῦ τῶν πεπρωμένων του. Στὸ χέρι του εἶναι νὰ δημιουργήσῃ συνθῆκες βίου, ποὺ νὰ τοῦ χαρίζουν χαρὲς καὶ ἄνεση, πρόοδο καὶ γηθοσύνη. Δικαίωμά του εἶναι νὰ ζητήσῃ νὰ ρυθμίζουν τὶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις ἡ ἀγάπη, ἡ ἐλευθερία, ἡ δικαιοσύνη. Ἂς συσπειρωθοῦν ὅλοι οἱ ἔμφρονες ἄνθρωποι γύρω ἀπὸ τὴν θεϊκὴ αὐτὴ τριλογία καὶ ἂς γίνῃ αὐτὴ πολιτικός τους ἀστέρας. Ἂς γίνῃ πανανθρώπινη συνείδηση, ὅτι ἡ ἀνθρώπινη προσωπικότητα ἔχει δικαιώματα ἀναπαλλοτρίωτα καὶ ἀναφαίρετα. Ἡ συνείδηση αὐτὴ ἄς μετουσιωθῆ σὲ Νόμους Κοινωνικούς, σὲ Νόμους Πολιτειακούς, ποὺ νὰ προστατεύουν τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Εὐτυχῶς, ἡ οὐτοπία ἀρχίζει νὰ μεταβάλλεται σὲ εὐχάριστη πραγματικότητα.

Οἱ δοκιμασίες τοῦ δευτέρου καὶ τὸ δέος τοῦ τρίτου πολέμου, ὡδήγησαν μερικὰ πνεύματα φωτεινὰ νὰ κινηθοῦν ἔντονα στὰ διεθνῆ πεδία τῆς ἀνθρωπιστικῆς δραστηριότητας, ὥστε σήμερα μποροῦμε νὰ διαπιστώσουμε μὲ χαρὰ ὅτι ὅλα τὰ ἔθνη ἀναγνώρισαν καὶ ἐνίσχυσαν τὴν διεθνῆ ὀργάνωση ποὺ ἀσχολεῖται ἀπὸ δεκαετίας μὲ τὰ Ἀνθρώπινα δικαιώματα. Μάλιστα κατὰ τὸ πρῶτο δεκαήμερο τοῦ Δεκεμβρίου, γιορτάστηκε σ' ὅλο τὸν κόσμο ἡ ἡμέρα τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἂς τὴν θεωρήσουμε σὰν τὴν χαραυγὴ ποὺ προαναγγέλλει τὴν ἀνατολὴ μιᾶς νέας ἐποχῆς γιὰ τὰ πεπρωμένα τοῦ ἀνθρώπου.

Τώρα, ἂς ἑνώσουμε ὅλοι μας τὶς εὐχές μας καὶ τὶς προσπάθειές μας, ὅπως σύντομα ἡ νομοθεσία κάθε κράτους προστατεύσῃ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. Τότε μόνο θὰ ἀλλάξῃ ὄψι ἡ ἀνθρωπότης. Ἡ κοινωνικὴ ἀθλιότης θὰ μεταβληθῆ σὲ εἰρήνη, σὲ πρόοδο, σὲ χαρὰ ποὺ νοσταλγεῖ καὶ τόσο ἔντονα θηρεύει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος.

Ἀλλά, δίκαιον εἶναι καὶ χάριν τῆς ἱστορίας νὰ γίνῃ γνωστό, ὅτι στὴν Ἀθήνα προηγήθηκε πρὶν ἀπὸ 18 χρόνια μιὰ ὀργάνωση μὲ τίτλο «Ἕνωσις πρὸς διεκδίκησιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων», ἡ ὁποία εἶχε ὄργανο τὸ παράνομο γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τῆς ξένης κατοχῆς περιοδικὸ «Ὁ Ἑλληνικὸς Φοῖ-

νιξ». Ἡ ἴδια Ἕνωση κυκλοφόρησε πέντε χιλιέδες ἀντίτυπα ἑνὸς μικροῦ βιβλίου μὲ τὸν τίτλο «Τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ φυσιοκρατικές τους βάσεις». Ἡ Ἕνωσις αὐτὴ ἔδρασε ἔτσι γιὰ νὰ ἀναπτερώση τὸ ἠθικὸ τῶν συμπατριωτῶν μας ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ κάμπτεται ἀπὸ τὶς στερήσεις καὶ τὴν παράταση τῆς δουλείας. Τὸ μικρὸ αὐτὸ βιβλίο, ποὺ περιέχει μεγάλες ἀλήθειες, μὲ συγκινεῖ ἰδιαίτερα καὶ τὸ περιβάλλω πάντα μὲ ἐξαιρετικὴ στοργή. Μοῦ φέρνει στὴ μνήμη μου τοὺς κινδύνους μέσα στοὺς ὁποίους ἐγράφετο. Μοῦ ἀναζωπυρώνει τὸν ἐνθουσιασμὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Μοῦ ὑπενθυμίζει τὶς προσπάθειες ποὺ κατεβλήθησαν ἀπὸ τοὺς πολλούς, γιὰ νὰ βοηθηθοῦν οἱ ὑπόδουλοι κάτοικοι τῆς χώρας αὐτῆς, ἡ ὁποία λάτρευσε καὶ δίδαξε τὴν ἐλευθερία καὶ τὴ Δικαιοσύνη, ἀλλὰ ποὺ τὶς εἶχε χάσει, κρίμασι τὶς οἶδε ποίων.

Τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου ἐκείνου παρουσιάζει ἐνδιαφέρον καὶ εἶναι πάντα ἐπίκαιρο, ὅσο τὶς σκέψεις καὶ τὶς πράξεις τῶν ἀνθρώπων δὲν ὁδηγοῦν καὶ δὲν ἐμπνέουν οἱ δυὸ μεγάλες αὐτὲς θεὲς ποὺ λυτρώνουν τὸν ἄνθρωπο, ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ Δικαιοσύνη.

Μὲ τὰ ὅσα σᾶς ἀπασχόλησα σήμερα θέλησα νὰ θεμελιώσω τὴν ἔννοια τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων πάνω σὲ βάσεις ποὺ οὔτε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ σοφίσματά του καὶ τὶς ἀδυναμίες του, μὰ οὔτε καὶ ὁ χρόνος μὲ τὴν φθοροποιό του δύναμη, νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ τὶς κλονίσουν.

Ὁ φυσικὸς Νόμος, ποὺ πάνω σ' αὐτὸν προσπάθησα νὰ αἰτιολογήσω καὶ νὰ στερεώσω τὸ νόημα τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, εἶναι αἰώνιος, ἀληθινός, εἶναι ἀκατάλυτος.

Κανένας θνητὸς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν παραβῆ χωρὶς θλιβερὲς γι' αὐτὸν συνέπειες, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ οἱ δοκιμασίες καὶ ὁ πόνος ποὺ δοκιμάζει ὁ παραβάτης του. Πάντοτε ἂς θυμόμαστε ὅτι:

Κανένας ἀπὸ μᾶς, ὅσο σοφός, ὅσο δυνατὸς καὶ νὰ γίνη δὲν μπορεῖ νὰ καταστῆ ὑπέρτερος τῆς ἀληθείας. Κανένας μας δὲν μπορεῖ νὰ γίνη ἰσχυρότερος ἀπὸ ἕνα Νόμο τῆς Φύσεως. Σοφὸς καὶ εὐδαίμων εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾶ καὶ ἀκολουθεῖ ὅ,τι εἶναι φυσικό, ὅ,τι εἶναι ἀληθινό, ὅ,τι εἶναι θεῖον.

Γιὰ νὰ φθάσωμε σὲ μιὰ ζωή, ζωτική, φρέσκια, αὐθόρμητη, πρωτότυπη, ὥστε νὰ ὁδηγηθοῦμε σὲ μεταμόρφωση, σὲ κατάσταση διαρκοῦς χαρᾶς, σὲ ἔκσταση ποὺ τίποτε νὰ μὴν μπορῆ ν' ἀπομακρύνη, ὑπάρχει ἕνας δρόμος: Ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν τελειοποίησή μας στὶς λεπτομέρειες. Ὁ χαρακτήρας μας διαμορφώνεται ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωή, ἀπὸ τὶς ἀντιδράσεις μας στὰ μικρὰ περιστατικά.

Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ὡς προχριστιανικὸν σύμβολον

Καὶ ἡ καταγωγὴ τῆς Σβάστικας

ΑΠΟ μακροῦ οἱ ἀρχαιολόγοι διεπίστωσαν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν λατρείαν ἠρύσθη ἐκλεκτικῶς πολλὰ ἐκ τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ θρησκειῶν καὶ ἰδίως πολλὰ ἐκ τῶν συμβόλων των. Οὕτω τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ δὲν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν χριστιανικὴν συμβολικήν, ἀλλ' ἀπαντᾷ εἰς χρόνους πολὺ προγενεστέρους. Ἄς παρατηρήσωμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι προφανὴς κατάχρησις λέξεων ἐπέφερε σύγχυσιν, διότι ὑπὸ τὴν προσηγορίαν «σταυρὸς» νοοῦνται ὅλως διάφορα σύμβολα: λ.χ. ὁ μετὰ λαβῆς σταυρὸς (Σχ. 1), ὁ ἑλληνικὸς (Σχ. 2), ὁ λατινικὸς (Σχ. 3), ἡ σβάστικα ἢ γαμμάδιον (Σχ. 4) καὶ ὁ «ταυτόσχημος» (Σχ. 5).

Εἰς τούτους πρέπει νὰ προσθέσωμεν τὸν χιαστὸν (Σχ. 6), ὅστις ἐχρησιμοποιεῖτο παρὰ Ρωμαίοις εἰς τὴν σταύρωσιν. Καὶ τὸν ἀναφέρομεν τοσούτῳ μᾶλλον ὅσον ὁ Λεκλέρκ, ὁ θαυμάσιος συντάκτης τοῦ «Λεξικοῦ χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας» διατείνεται (Τόμ. ΙΙΙ, 2ον μέρος, σελ. 3048) ὅτι ἡ πρώτη χρονολογουμένη παράστασις χριστιανικοῦ σταυροῦ ἀπαντᾷ ἐπὶ παλμυρικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 134. Ὁ σταυρὸς ἔχει τὴν μορφὴν Χ, ἡ δὲ ἐπιγραφὴ λέγει: «Εἰς Ἐκεῖνον οὗτινος τὸ ὄνομα εἶναι εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐποιήθη ὑπὸ Σαλμὸν υἱοῦ Νέστι, υἱοῦ Τσαϊδᾶ, υἱοῦ Βαράκ, πρὸς σωτηρίαν ἑαυτοῦ καὶ τῶν τέκνων του. Τὸν μῆνα Νισὰν τοῦ ἔτους 447».

Μόνον ὁ ἑλληνικὸς καὶ ὁ λατινικὸς ἠμποροῦν νὰ εἰκονίσουν ὄργανον βασάνου, σύμφωνον πρὸς τὰς εὐαγγελικὰς ἀφηγήσεις. Ἀμφότεροι δὲ εἶναι προγενέστεροι τοῦ χριστιανισμοῦ. Τρεῖς συγγραφεῖς ἐκκλησιαστικοί, οἱ Σωζομε-

1 2 3 4 5 6

νός, Σωκράτης καὶ Ρουφῖνος, ἀφηγοῦνται μὲ τὰς ἰδίας σχεδὸν λέξεις τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Θεοφίλου ἐπὶ Θεοδοσίου (379 — 395) καταστροφὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Σεράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ὁ πρῶτος λέγει: «Βεβαιοῦσιν ὅτι κατὰ τὸν κατεδαφισμὸν τοῦ Σεραπείου εὗρον χαραγμένους ἐπὶ τῶν πετρῶν τινὰς τῶν λεγομένων ἱερῶν χαρακτήρων ὁμοίων μὲ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Ἡ παράστασις ἐκείνη ἑρμηνευθεῖσα ὑπὸ τῶν εἰδότων τὴν σημασίαν τῶν χαρακτήρων τούτων (ἱερογλυφικῶν) σημαίνει μέλλουσαν ζωήν. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ ἐκχριστιανίσουν πολλοὶ Ἐθνικοί, τόσον μᾶλλον ὅσον χρησμοὶ παλαιοὶ ἔλεγον ὅτι ὁ ναὸς θὰ κατεστρέφετο ὅταν τὸ γράμμα ἐκεῖνο θὰ ἔβλεπε τὸ φῶς». Εἰς τὴν ἀφήγησιν ταύτην ὁ Σωκράτης προσθέτει: «Οἱ Χριστιανοί, οἵτινες θεω-

ροῦν τὸν Σταυρὸν ὡς σῆμα τοῦ σωτηρίου πάθους τοῦ Ἰησοῦ ἐνόμισαν ὅτι ἀνεῦρον τὸ σύμβολον αὐτῶν. Οἱ ἐξ Ἐθνικῶν δὲ Χριστιανοὶ ἔλεγον ὅτι τοῦτο ἦτο τι κοινὸν τῷ τε Χριστῷ καὶ τῷ Σεράπιδι, καίτοι ἀληθῶς ὁ σταυρόσχημος οὗτος χαρακτὴρ εἶναι συμβολον διαφόρου παρ' ἑκατέρῳ ἐννοίας».

7

8

Ἀναμφίλεκτον εἶναι ὅτι οἱ Χριστιανοὶ τῆς Αἰγύπτου εἶχον δεχθῆ ὡς σύμβολον τὸν μετὰ λαβῆς σταυρὸν (Σχ. 1), ὅστις ἀπαντᾷ μυριάκις ἐπὶ τῶν γραφικῶν μνημείων τῆς αἰγυπτιακῆς λατρείας. Ὅτι ἐπεκράτησε τους πρώτους αἰῶνας σύγχυσίς τις τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, πολὺ φυσικὴ καὶ ἀνθρωπίνη, ἀποδεικνύει περιεργοτάτη ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ (76—138) πρὸς τὸν φίλον καὶ συγγενῆ του Σερβιανόν, ἥν ὅμως ὁ Μόμσεν θεωρεῖ ἀπόκρυφον. «Τὴν Αἴγυπτον ταύτην τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπήνεις τόσον, τὴν εὗρον ἐλαφράν, ἄστατον καὶ εὐκόλως ταρασσομένην καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην διάστασιν. Ἐνταῦθα οἱ λατρεύοντες τὸν Σέραπιν εἶναι οἱ Χριστιανοί, οἱ δὲ αὐτοκαλούμενοι ἐπίσκοποί των εἶναι οἱ πιστοὶ εἰς τὸν Σέραπιν. Οὔτε ἀρχηγὸς τῆς ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς ὑπάρχει ἐδῶ, οὔτε Σαμαρείτης, ὅστις νὰ μὴ εἶναι ἀστρολόγος, ἱεροσκόπος, ἢ τουλάχιστον ἀπατεών. Αὐτὸς ὁ Πατριάρχης ὁσάκις ἔρχεται εἰς Αἴγυπτον ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν μὲν νὰ λατρεύῃ τὸν Σέραπιν, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων τὸν Χριστόν».

Τὴν σύγχυσιν αὐτὴν τεκμηριώνουν δύο χαλκᾶ ἀγαλμάτια τοῦ Λούβρου. Τὸ ἓν (Σχ. 7) εἶναι θεὸς ἱερατικῆς αἰγυπτιακῆς φυσιογνωμίας, ἀλλὰ προφανῶς ἑλληνικῆς τεχνοτροπίας, τὸ δὲ (Σχ. 8), ἀνάθημα εἰς σχῆμα ἱέρακος. Καὶ τὰ δύο φέρουν ἐπὶ κεφαλῆς σταυρὸν ἑλληνικόν. Ἡ ἐξέλιξις τῆς θεολογικῆς συστάσεως τοῦ Ὀσίριδος—Ἄρεως ἢ Σεράπιδος τὸν ἀποδεικνύει ἀνάλογον πρὸς τὸν Βάκχον—Διόνυσον, οὗτινος, ἄλλως τε, ὑπάρχει εἰκόνισμα, παριστῶν αὐτὸν ἐστεμμένον ὑπὸ ταινίας ἱερατικῆς μετὰ πολλῶν κατὰ μῆκος σταυρῶν (Εἰκ. 9). Εἰς τὸ Λοῦβρον ὑπάρχουν πολλὰ ἰταλοελληνικὰ ἀγγεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων αἱ παραστάσεις ἀναφέρονται εἰς βακχικὰς τελετουργίας. Εἰς τὰ πλεῖστα τούτων ἀπαντᾷ σαφὴς ὁ σταυρός. Εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Ἰταλίας εὑρέθησαν ἄοκτοι τοῦ μυστικοῦ δείπνου τῶν ἱερῶν ὀργίων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπαντᾷ συμβολικῶς ὁ σταυρός. Ὁ Σαμσὶ Βοὺς υἱὸς τοῦ Σαλμανασσὰρ (832 π.Χ.) καὶ ὁ Ἀσοὺρ Ναζὶρ Χαβὰλ βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας (930 π. Χ.) φέρουν ἐπὶ τοῦ στήθους σταυρὸν ἐξαρτώμενον ἀπὸ ταινίας περὶ τὸν λαιμὸν (Εἰκ. 10). Τὰ ἀνάγλυφα των εὑρεθέντα εἰς

9

Νινευῆ ἀπόκεινται εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον. Ἀνάλογα εὑρέθησαν εἰς τάφους γαλατικοὺς καὶ ὑπὸ τοῦ Σλῆμαν εἰς τὴν Τρωάδα

10

15

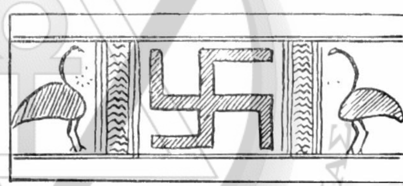

16

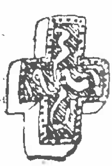

17

(Εἰκ. 11—12). Παρὰ τὸ Κάρνακ ἐπί τινος μαγχὶρ τοῦ Ὄρους τῆς Δικαιοσύνης ἀπαντᾷ ἀνάγλυφος σταυρὸς (Σχ. 13). Ἐπίσης εὑρέθη σταυρὸς εἰς τὴν Κνωσσὸν (Σχ. 14 καὶ 17). Καὶ τὰ δύο μνημεῖα εἶναι προϊστορικά.

Ἑλληνικὸν ἀγγεῖον τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου

11

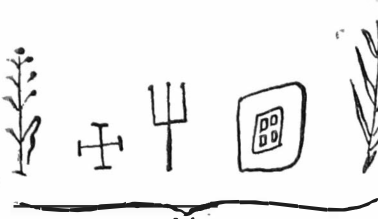
12

13

Καλτσοδέτα τελετουργικὴ κοσμημένη μὲ μαργαριτάρια τῶν Ἐρυθροδέρμων «Σάκ» Κάνσας.

14

Ἄλλο σταυροειδὲς σύμβολον παγκόσμιον εἶναι ὁ κ ε κ α μ μ έ ν ο ς σ τ α υ ρ ὸ ς ἢ γ α μ μ ά δ ι ο ν ἢ σβάστικα* ἀπαντῶν ἐπὶ θρησκευτικῶν μνημείων τῆς Μικρασίας, τῆς Ἑλλάδος, τῶν νήσων τοῦ

* Σημ. Συντ. Ὡρισμένοι σοφοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ γένεσις τοῦ ἀγκυλωτοῦ σταυροῦ πρέπει ν' ἀναζητηθῇ εἰς τὴν Ἀτλαντίδα, τὴν καταποντισθεῖσαν ἤπειρον περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ Πλάτων.

Αἰγαίου, τῆς Κύπρου, τῆς Ρόδου, τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως, τὸν Καύκασον, τὴν Σκανδιναυΐαν, τὴν Ἰνδικήν, τὸ Θιβέτ, τὴν Σινικὴν καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Εἰς τὰς χώρας ταύτας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς εἶναι καὶ τώρα ἀκόμη σύμβολον τοῦ Βουδδισμοῦ ** συχνότατα ἀπαντῶν χαραγμένος ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ

Τὰ θεωρούμενα ὡς ἴχνη τῶν πελμάτων τοῦ Γκαουτάμα Βούδδα.

Βούδδα. Ὅτι δὲ εἶχε δεχθῆ τὴν σβάστικα καὶ ὁ Χριστιανισμὸς μαρτυρεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀπαντᾶ εἰς πολλὰς νεκρικὰς ἐπιγραφὰς τῶν κατακομβῶν, εἰς τοιχογραφίαν τοῦ τάφου τοῦ νεκροθάπτου Διογένους, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται καὶ ὁ ἑλληνικὸς σταυρὸς καὶ τὸ μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπως κοσμεῖ καὶ τὴν ἐσθῆτα τοῦ «Καλοῦ ποιμένος» καὶ τὸν χιτῶνα τοῦ ἀγγέλου Γαβριὴλ εἰς δύο τοιχογραφίας χριστιανικὰς δημοσιευθείσας ὑπὸ τοῦ περιφήμου ἐξερευνητοῦ τῶν κατακομβῶν Ρόσσι. Εἰς τὴν Κνωσσὸν ἀπαντῶσι σχήματα σταυρόσχημα.

Ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία τῆς γενέσεως τῶν σχημάτων τούτων εἶναι ἡ ἑξῆς: Κατὰ τοὺς πρωτογενεῖς χρόνους τὸ πῦρ προὐκαλεῖτο διὰ τῆς ἰσχυρᾶς προστριβῆς δύο τεμαχίων ξύλου: τοῦ καυλοῦ π ρ α μ ά ν θ α καὶ τοῦ ἀ ρ ά μ ι. Ἀρχικῶς τὸ ἱερὸν σκεῦος ἦτο ξύλον μαλακὸν ρητινοῦχον, εἰς τὸ ὁποῖον διὰ κοπτεροῦ πυρίτου λίθου ὤρυσσον ὀπὴν ἢ βαθὺ κοίλωμα, καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ Ἀράμι, καὶ χονδροῦ καυλοῦ ὅστις προσετρίβετο ἰσχυρῶς πρὸς τοῦτο ἐντὸς τοῦ κοιλώματος καὶ τοῦτο ἦτο ὁ Πραμάνθα. Εἰκονίσθη δὲ ἀρκετὰ πιστῶς τὸ σκεῦος ἐν κατατομῇ, τῇ μόνῃ τότε παραστατικῇ μεθόδῳ, ὅπως τὸ βλέπομεν εἰς αἰγυπτιακὰ καὶ χαλδαϊκὰ ἀνάγλυφα καὶ εἰς τοιχογραφίας διὰ τοῦ σχήματος ὡς ἀνατετραμμένον Τ, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη σ τ α υ ρ ὸ ς διὰ τὴν πρὸς τὸ γράμμα Ταῦ ὁμοιότητα, τὸ ὁποῖον ἄλλως τε καὶ εἶναι τοιχογραφικὴ παράστασις τῆς κεφαλῆς τοῦ Ταύρου (Σχ. 15).

Βραδύτερον ἐπηνέχθη τελειοποίησίς τις τοῦ σκεύους. Τὸ Ἀράμι ἀπετελέσθη ἀπὸ δύο ξύλα ἐγκάρσια περατούμενα κατὰ τὰ ἄκρα εἰς ἄγκιστρα διὰ τῶν ὁποίων ἐστερεώνετο καλῶς εἰς τὸ ἔδαφος, ὥστε ἡ προστριβὴ νὰ μὴ χάνῃ πολὺ ἐκ τῆς ἐνεργείας της ἐκ τῶν

** Σημ. Συντ. Ὁ ἀγκυλωτὸς σταυρὸς παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς συμβολίζει τὴν ἀέναον περιστροφὴν τῆς γῆς ἐντὸς τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου, ἤτοι τὴν ἐξάρτησιν τῆς γηΐνης ζωῆς ἐκ τοῦ Ἡλιακοῦ Λόγου. Καὶ περαιτέρω συμβολίζει τὸν τροχὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὴν ἀνακύκλησιν τῆς ζωῆς διὰ μέσου τῶν μορφῶν, τὴν κίνησιν τοῦ τροχοῦ τῶν γεννήσεων καὶ θανάτων. Εἰς τὸ «Φῶς τῆς Ἀσίας» τὸ ὁποῖον εἶναι ποιητικὴ βιογραφία τοῦ Βούδδα, ἀναφέρονται τὰ κάτωθι, ὡς λεχθέντα ὑπὸ τοῦ μεμυημένου Ἀσίτα, μεταβάντος εἰς προσκύνησιν τοῦ Βούδδα, ὅτε ἦτο εἰσέτι νεογνόν:

«Ὦ, σὲ λατρεύω, διότι εἶσαι ὁ Πεφωτισμένος. Βλέπω τὸ ρόδινο φῶς, τὰ ἱερὰ σήματα, τὰ 32 ἀνώτερα καὶ 80 κατώτερα, καὶ εἰς τὸ πέλμα σου τὸ ἀποτύπωμα τῆς σβάστικας».

ἐκτοπισμῶν τοῦ Ἀράμι, ἐνῶ ὁ Πραμάνθα τῇ ἐνεργείᾳ ἴσως χορδῆς περιεστρέφετο εἰς τὴν κοιλότητα ὠρυγμένην κατά τὴν διασταύρωσιν τῶν δύο στοιχείων τοῦ Ἀράμι. Ἡ τελειοτέρα μορφὴ τοῦ Ἄραμι εἶναι ἡ σβάστικα, ἥτις ἐκ

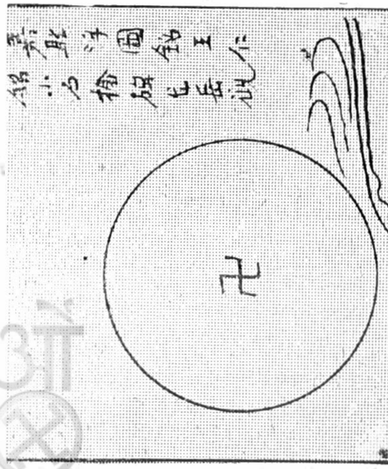

Κύπελλον τῶν Σουσων τοῦ 35ου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου.

τῆς λατρείας τοῦ πυρὸς ἔλαβε τὸν χαρακτῆρα ἱεροῦ συμβόλου. Ὁ Πραμάνθα ἐγένετο ὁ πατήρ, ὁ δὲ Ἀράμι ἡ μήτηρ, ἡ δὲ συναποτελουμένη ἐξ αὐτῶν σβάστικα, συνεβόλιζε, κατά φυσικὴν τῆς σκέψεως ὀλίσθησιν τὴν «ἐπερχομένην ζωήν». Ἡ εἰκὼν 16 μαρτυρεῖ τοῦτο εὐγλώτως. Εἰς πολλά ξόανα, ἤτοι ξύλινα ἀγαλμάτια παριστάνοντα γυναῖκα, βλέπομεν τὴν σβάστικα χαραγμένην εἰς τὸ ὑπογάστριον. Τοιοῦτο ξόανον περιεῖχεν ἡ συλλογὴ αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου Ράστοβιτς, ἡ περιελθοῦσα εἰς τὸ Ἐθνικόν μας Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.

Ἐντεῦθεν ὠνομάσθη Ταῦρος τὸ γεννητικὸν τῆς γυναικὸς ὄργανον καὶ δι' αὐτὸ ὅταν ὁ Αἰσχύλος ὀνομάζει τὴν Ἰφιγένειαν «ἀταύρωτον παρθένον» δὲν ἐννοεῖ «ἄγαμον», ἀλλά «κορασίδα».

Ὡς πρὸς τὴν σβάστικα, τὸ

Σβάστικα κυρυχθεῖσα ὕπατον ἡλιακον σύμβολον διὰ διατάγματος τῆς αὐτοκρατείρας Βοῦ (Wu) τὸν Ζ αἰῶνα μ. Χρ. ἐν Σινικῇ. (Ἐθν. Μουσεῖον Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς).

σύμβολον τοῦτο τοῦ Χιτλερισμοῦ*** πιθανῶς ἐλήφθη ἐκ τῆς

*** Σημ. Συντ. Μέχρι τῆς 12ης Μαρτίου 1933 — ὁποτε ὁ Χιντεμπουργκ ἀνέθεσε την ἀρχην εἰς τον Χιτλερ — ὁ ἀγκυλωτος σταυρὸς ἦτο ἁπλοῦν ἔμβλημα τοῦ «ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ κόμματος». Ὀλίγον ἀργότερον ἔγινε σύμβολον τοῦ «Τρίτου Ράϊχ». Ὁ ἀγκυλωτος σταυρὸς εἰς τοὺς βορείους λαούς, ὡς σύμβολον τοῦ Ἱεροῦ, τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Ἀγαθοῦ, ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς φυλακτόν. Ἐπιστεύετο ἐπίσης ὅτι ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τον Βόταν, τον Δία τῆς γερμανικῆς μυθολογιας, καὶ την σύζυγόν του Χέρταν, την θεαν τῆς Γεωργιας καὶ τῆς Γονιμότητος. Ἀλλὰ ὁ ἀγκυλωτὸς αὐτὸς σταυρός, ἦτο μὲ τὰ κεκαμμένα ἄκρα «κινουμενα» ἐξ ἀριστερῶν προς τὰ δεξιά, ὅπως οἱ δεῖκται τοῦ ὡρολογίου, ἦτο συνεπῶς σύμβολον λευκῆς μαγείας, ἐνῶ ὁ ἀγκυλωτὸς σταυρὸς τοῦ Χιτλερ, ἀκολουθῶν τὴν ἐκ δεξιῶν προς τ' ἀριστερά, ἐθεωρήθη σύμβολον μαύρης μαγείας καὶ τῆς ἰδέας τοῦ κακοῦ.

μονῆς τῶν Βενεδικτίνων τοῦ Λάϊμπαχ, ἔναντι τῆς ὁποίας διέμενεν ὁ Χίτλερ ὡς παιδίον, ἄγνωστον δὲ διὰ τίνα λόγον μοναχός τις εἶχε χαράξει τὸ σύμβολον τοῦτο εἰς τὴν εἴσοδον καὶ ἐπὶ τοῦ προσευχηταρίου. Ἡ λέξις σ β ά σ τ ι κ α εἶναι ἰνδική, σανσκριτικῆς προελεύσεως, καὶ μία τῶν πολλῶν της σημασιῶν εἶναι «σημεῖον εὐοίωνον». Ἀπὸ τοῦ 35ου αἰῶνος π.Χ. ὅτε ἐμφανίζεται εἰς τὸ Ἐλάμ καὶ τὴν Σουμερικὴν Μεσοποταμίαν διαδίδεται εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Μινωικὴν Κρήτην καὶ Ἑλλάδα, κατόπιν τὴν Σικελίαν καὶ ἀνέρχεναι εἰς τὴν Εὐρώπην. Παράδοξον ὅμως ὅτι δὲν εὑρέθη ἀκόμη εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην. Αἱ παρατιθέμεναι εἰκόνες καθιστοῦν περιττὴν τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν. Προκειμένου ὅμως περὶ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ συμβόλου εἰς τὴν προκολομβικὴν Ἀμερικήν, πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι καὶ ὁ μαίανδρος καὶ πολλὰ ἄλλα κοσμητικὰ σχήματα τοῦ παλαιοῦ πολιτισμένου κόσμου ἀνευρέθησαν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Καὶ παραστάσεις λιθολογικαὶ καὶ προϊστορικαί, ὅπως ἡ Ἰνδική, καθ' ἣν νεαρὰ μήτηρ γαλουχεῖ τὸ βρέφος της. Ἀκόμη ἐκπληκτικώτερον: Ὀλίγα τινὰ ἔτη πρὸ ἢ μετὰ τὸν Πτολεμαῖον εὐεργέτην Α' τῆς Αἰγύπτου, οἱ ἱερεῖς τῶν Ἴνκας ἐν Ἀμερικῇ συνέρχονται καὶ προσθέτουν ἕν ἔτος τροπικὸν κατὰ τετραετίαν τῶν 365 ἡμερῶν, ὅπως οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς τὸ κάμνου, συνελθόντες εἰς Κάνωπον. Μετεδόθησαν ταῦτα διὰ ἐπικοινωνίας; Ἢ ἡ αὐτὴ διδάσκαλος φύσις καὶ αἱ αὐταὶ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἀνάγκαι ἐνήργησαν ὁμοίως εἰς τοὺς δύο κόσμους; Μυστήριον!

Γ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

Ἄνθρωποι

Γεννήματα μιᾶς ἐπαφῆς, δημιουργήματα μιᾶς σάρκινης μάζας,
δείγματα ἑνὸς γένους π' ἀλλάζει συνεχῶς γνωρίσματα
δινόμαστε συμβολικὲς προσφορὲς στὸ χρόνο ποὺ διαβαίνει ἀμετάβλητος
τονίζοντας κάθε φορά, τὴν ταπεινή μας καταγωγή, συγκρίνοντάς μας [μαζί του.

Ἀκούραστοι πεζοπόροι στὸ δρόμο τῆς Μοίρας
σύντροφοι διαλεχτοὶ στοῦ πόνου τὴν προσφορὰ
τὴ δύναμη ἀψηφοῦμε τοῦ μυαλοῦ
ποὺ φέρνει στὸ πλατὺ φωτεινὸ μονοπάτι.
Κι' ἡ πορεία ποτὲ δὲν τελειώνει,
φριχτοὶ σκελετοὶ ξεθωριάζουμε στοῦ χρόνου τὸ διάβα.

Δὲ νοιώσαμε ποτὲ τὴ χαρὰ τῶν γλάρων
π' ἀψηφοῦν τὴ δυνατὴ καταιγίδα,
δὲν παλαίψαμε μὲ τ' ἀνέμου τὴ λύσσα,
δὲ ριχτήκαμε μ' ὁρμὴ στ' ἀφρισμένο κῦμα
ἔτσι... δὲ νικήσαμε ποτέ.
Τὶς ἔντονες ἐπιθυμίες σκορπίσαμε καὶ κάθε φορὰ
ξανά, καὶ ξανά, δεχόμαστε τὰ δεσμά μας
καὶ διαβαίνει ὁ χρόνος, κι' ὁ πόθος κρυώνει
καὶ παίρνει τὴν ταπεινὴ μορφή, τὴ μορφή μας
καὶ μοιάζει σ' ἐμᾶς καὶ πεθαίνει μαζί μας.

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΑΤΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΚΑΡΥΛ ΤΣΕΣΜΑΝ

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐπὶ 12 χρόνια περιμένει τὸν θάνατο ἐπέτυχε ἀκόμη μία ἀναστολή, ἐνῶ τὰ πάντα ἐφαίνοντο ὅτι εἶχαν τελειώσει γι' αὐτόν.

Ὁ Κάρυλ Τσέσμαν, κατάδικος εἰς θάνατον δι' ἀπαγωγὴν καὶ βίαν ἐπὶ γυναικῶν (ἐνοχή, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε παρεδέχθη, μολοντοῦτο μετὰ τὴν σύλληψί του ἐσταμάτησαν αἱ ἐπιθέσεις τοῦ ἀγνώστου ἀνθρώπου «μὲ τὸ κόκκινο φῶς») ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελεσθῆ τὸ 1948, ἀλλὰ ἐπέτυχε διαδοχικῶς ἀναστολὴν θανατώσεως στὸν θάλαμο τῶν ἀερίων. Τὸ δρᾶμα τῶν ἀναστολῶν αὐτῶν τὸ ὑπογραμμίζουν μερικὲς ἡμερομηνίες:

Στὰς 28 Φεβρουαρίου 1952 τοῦ ἐδόθη ἀναστολὴ ἑνὸς μηνός.

Στὰς 23 Ἰουνίου 1952 ἡ ἐκτέλεσις ἀνεστάλη γιὰ τρεῖς ἡμέρες.

Στὰς 12 Μαΐου 1954 ἐδόθη ἀναστολὴ δύο μόνον ἡμερῶν.

Στὰς 29 Ἰουλίου 1954 ἡ ἐκτέλεσις ἀναστέλλεται γιὰ τὴν ἑπομένη.

Στὰς 12 Ἰανουαρίου 1955 ἡ ἀναστολὴ εἶναι πάλι διήμερος.

Ἔτσι, ὁ ἐγκάθειρκτος τοῦ πασίγνωστου σ' ὅλον τὸν κόσμο

Ἡ πολυθρόνα τῶν καταδίκων εἰς θάνατον εἰς τὸν θάλαμον ἀερίων τῆς φυλακῆς Σὰν Κεντίν, ὅπου κρατεῖται ὁ Τσέσμαν (ἄνω ἀριστερά). Εἰς τὸν θάλαμον διατηρεῖται πάντοτε μιὰ ἐλαφρὰ ὀσμὴ ἀμμωνίας.

«Κελλιοῦ 2455» ζῆ μέσα στὴν πιὸ φοβερὴ δοκιμασία, καθὼς παλεύει ν' ἀπομακρύνη τὸν βίαιο θάνατο. Αὐτὴ τὴν φορὰ ἡ ἀναστολὴ εἶναι δίμηνος καὶ πιθανὸν ν' ἀποβῆ ἀποφασιστικὴ ὄχι γιὰ

τὸν Τσέσμαν μόνον, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν τύχη τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Ὁ κυβερνήτης τῆς πολιτείας τῆς Καλιφορνίας ἔδωσε τὴν ἀναστολὴ ὄχι τόσο γιὰ νὰ καταφύγη ὁ κατάδικος σὲ νέα ἔνδικα μέσα, ὅσο γιὰ νὰ μπορέση ἡ πολιτεία νὰ συζητήση πάλι τὸ θέμα τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Ἡ κατάργησις τῆς θανατικῆς ποινῆς ἐνδέχεται νὰ ἀποφασισθῆ —ἢ τουλάχιστον νὰ χορηγηθῆ χάρις, διότι θὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπαρκὲς τὸ μαρτύριο τῆς ἐπὶ 12 ἔτη ἀναμονῆς στὴν θύρα τοῦ θαλάμου τῶν ἀερίων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ὑπόθεσις Τσέσμαν ἔχει γυρισθῆ εἰς ταινίαν καὶ προβάλλεται εἰς 43 κινηματογράφους τῆς Καλιφορνίας. Ἡ ταινία αὕτη καταλήγει μὲ τὸ ἑξῆς ἐρώτημα: «Ποῖον εἶναι τὸ σοβαρώτερον ἔγκλημα; Ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον εἷς ἄνθρωπος πρόκειται νὰ καταδικασθῆ εἰς θάνατον ἢ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ κοινωνία διαπράττει ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ;».

"ΘΑ ΚΟΠΟΥΝ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ ΔΟΛΟΦΟΝΟΥ ΟΤΑΝ..."

Τὸ θέμα τῆς θανατικῆς ποινῆς ἀνεπτύχθη προσφάτως καὶ στὸ Α΄ Κακουργιοδικεῖον Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν δίκης διὰ διπλοῦν φόνον «διὰ λόγους τιμῆς». Ἀγορεύων ὁ Εἰσαγγελεὺς καὶ ζητῶν τὴν θανατικὴν ποινήν, ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ποινὴ αὐτή, ὅταν ἑδραιωθῆ, θὰ ἀποτρέπη τὰ ἐγκλήματα.

—«Τὰ χέρια παντὸς δολοφόνου μόνον τότε, εἶπε, θα κοποῦν, ὅταν γνωρίζη ὅτι πλήττων θὰ πληγῆ καὶ αὐτὸς καιρίως...».

Καὶ ὅμως, σὲ χῶρες καὶ σὲ ἐποχές, ὅπου οἱ δολοφόνοι ἐγνώριζαν ὅτι θὰ τιμωρηθοῦν ἀνταποδοτικά, δὲν ἔπαυσαν τὰ ἐγκλήματα. Ἀντιθέτως, σὲ χῶρες ὅπου ἡ θανατικὴ ποινὴ κατηργήθη δὲν ἐσημειώθη αὔξησις τῆς ἐγκληματικότητος, ὡς ἐκ τῆς «ἐνημερότητος» τῶν δολοφόνων, ὅτι δὲν θὰ θανατωθοῦν...

ΔΙΑΣΤΡΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΕ ΠΕΡΑΣΜΕΝΗ ΕΠΟΧΗ

Κατὰ τὸν Σοβιετικὸν ἐπιστήμονα κ. Ἄγκρεστ, καθηγητὴν τῶν φυσικομαθηματικῶν, διαστημόπλοια προερχόμενα ἐξ ἄλλων πλανητῶν ἐπεσκέφθησαν τὴν Γῆ κατὰ τὸ ἀπώτατον παρελθόν!

Κατὰ τὴν ἄποψίν του, ἡ περιγραφὴ τῆς καταστροφῆς τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων δὲν θὰ πρέπει νὰ διαφύγη τῆς προσοχῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐξοικειωμένος μὲ τὰς ἀνακαλύψεις τῆς πυρηνικῆς φυσικῆς.

«Τὸ μήνυμα αὐτό — συνεχίζει ὁ Ρῶσος καθηγητής—ἑρμηνευόμενον εἰς σύγχρονον γλῶσσαν ἀναφέρει ὅτι εἶχε γίνει σύστασις εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν περιοχὴν ὅπου ἀνεμένετο ἔκρηξις καὶ ὅπως μὴ παρατηρήσουν τὴν ἔκρηξιν ταυτην. Πράγματι, ὅσοι δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν διαταγὴν ἐτυφλώθησαν ἢ ἀπέθανον».

Ὁ Ἄγκρεστ διατυπώνει σχετικῶς τὴν εἰκασίαν, ὅτι οἱ ἀστροναῦται πρὶν ἐγκαταλείψουν τὴν Γῆν, ἐπροκάλεσαν ἔκρηξιν τῶν εἰς ἀτομικὴν καύσιμον ὕλην ἀποθεμάτων των, ἀφοῦ προηγουμέ-

νως εἰδοποίησαν τοὺς πληθυσμοὺς τῆς περιοχῆς νὰ ἀναχωρήσουν ἐκεῖθεν.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας του ὁ Σοβιετικὸς ἐπιστήμων ἐπικαλεῖται τὴν ὕπαρξιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς καὶ δὴ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Λιβύης, ὑελωδῶν ἀντικειμένων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνεκαλύφθησαν ραδιοϊσότοπα ἀλουμινίου. Ὅλαι αἱ προσπάθειαι διὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς προελεύσεως τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν ἀπέβησαν μέχρι τοῦδε μάταιαι καὶ δι' αὐτὸ ὁ κ. Ἀγκρεστ ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἀντικείμενα ἀποτελοῦν ἴχνη προσγειώσεων διαστημοπλοίων, προερχομένων ἐκ διαφόρων κατοικουμένων ἀστέρων.

Οἱ Δυτικοὶ ἐπιστήμονες δὲν ἀπέδωσαν σημασίαν εἰς αὐτὴν τὴν ἐκδοχήν.

ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΠΛΑΝΗΤΑΙ

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ «παραμύθι» αὐτό, οἱ ἐπιστήμονες ἐξετάζουν σοβαρὰ τὸ θέμα τῆς κατοικήσεως τῶν ἄλλων πλανητῶν ἀπὸ λογικὰ ὄντα. Τελευταίως, ἐπιστήμονες ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμο συνηντήθησαν στὴν Νίκαια γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὶς γνῶμες των ὡς πρὸς τὸ ποιὰ μορφὴ θὰ εἶχαν οἱ πιθανοὶ κάτοικοι τῶν ἄλλων κόσμων τοῦ Σύμπαντος.

Σχετικὰ μὲ τὸ συνέδριο αὐτὸ ἔγραψε στὸ «Βῆμα» ὁ κ. Γεώργ. Ι. Καραγιώργης, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὰ ἀκόλουθα:

«Οἱ πρόγονοι τοῦ ἀνθρώπου ἦσαν ζῶα, ἀρχικῶς ἰχθυοειδῆ, κατόπιν σαυροειδῆ, ὕστερα θηλαστικά. Ἀλλὰ μήπως θὰ ἦταν ἀδύνατο γιὰ τὴν φύσι νὰ παράγῃ δι' ἐξελίξεως ἕνα εὐφυὲς ὂν σὰν τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ἀπὸ φυτά; Μήπως ἀποκλείεται αὔριο στὸν Ἄρη — καὶ ξέρομε πόσο μεγάλες ἐκτάσεις φυτῶν ὑπάρχουν ἐκεῖ—να βροῦμε ἕνα εὐφυὲς ἀνθρωποειδὲς ὄν, ποὺ ἡ σαρκα του να ἀποτελῆται ἀπο τὴν ὀργανικὴ ὕλη ποὺ ἀποτελοῦνται τα φυτα καὶ που ὅλες γενικῶς οἱ λειτουργίες του να εἶναι ὅπως τῶν φυτῶν;

Σὲ ἕνα πλανήτη με ἀνώτερα ὄντα, ὅπου δυνατὸν να ὑπῆρξε πολιτισμὸς ἐπὶ ἑκατομμύρια χρόνια ἀντὶ γιὰ λίγες χιλιετηρίδες μόνο, ὅπως στὴ Γῆ, θα μποροῦσαν κάλλιστα τα ἀνώτερα ὄντα να ἔχουν καταντήσει μόνο κεφαλὴ καὶ ἐγκέφαλος, ἀκίνητα, χωρὶς σῶμα καὶ μέλη, δηλαδὴ νὰ εἶναι μόνον νοῦς, γιατὶ μέσα στὰ ἑκατομμύρια χρόνια τοῦ μεγάλου πολιτισμοῦ των θα ἔχουν κατασκευάσει τόσο ἔξοχα μηχανήματα, ποὺ θὰ ἐκτελοῦν αὐτὰ ὅλες τὶς ἀναγκαῖες λειτουργίες, ἔτσι ποὺ στὸ τελος νὰ ἀτρόφησαν καὶ νὰ ἐξαλείφθησαν πρῶτα τα μελη καὶ ἀργότερα καὶ τὸ σῶμα τῶν ἀνωτέρων ὄντων ποὺ κατεσκεύασαν τὶς μηχανὲς αὐτές. Οἱ μηχανὲς αὐτὲς θὰ μποροῦσαν νὰ γίνουν τόσο τέλειες μέσα σὲ ἑκατομμύρια χρόνια πολιτισμοῦ, ποὺ νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ αὐτοδιατηροῦνται ἐπ' ἀόριστον. Ἕνα βλέμμα γύρω μας μᾶς πείθει, ὅτι καὶ μὲ τὰ ἀτελέστατα ἀκομη μηχανήματα τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ μας, πολιτισμοῦ ἀκόμη στὴν αὐγή του μόλις, δὲν ἐξασκοῦμε τὰ μέλη μας ὅσο βέβαια οἱ ἔστω σχετικῶς κοντινοὶ πρόγονοί μας. Τί θὰ γίνη στα μέλη αὐτά; Ὅλο οἱ μηχανὲς θὰ ἀτροφοῦν, μέσα σὲ μιὰ ἐξέλιξι ἑκατομμυρίων ἐτῶν, ἔτσι ποὺ στὸ τέλος θὰ μείνῃ μόνο ὁ ἐγκέφαλος. Μήπως, λοιπόν, ἀποκλείεται να ὑπάρχουν τέτοιου εἴδους ἀνώτερα ὄντα εἰς τὸ Σύμπαν,

Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Ἐπίσης ὁ ξένος τύπος ἠσχολήθη τελευταίως μὲ τὸ θέμα τῶν ἄλλων πλανητῶν καὶ εἰδικὰ τῆς

᾿Αφροδίτης, μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ κατορθώματος δύο ᾿Αμερικανῶν ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι ἀνυψώθησαν μὲ τὴν βοήθεια ἀεροστάτου εἰς ὕψος 80.000 ποδῶν (26.000 μ. περίπου), ἤτοι περὶ τὸ τέρμα τῆς γηΐνης ἀτμοσφαίρας καὶ ἔλαβαν σπουδαῖες φωτογραφίες.

Οἱ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ᾿Αφροδίτης ὀφείλονται εἰς τὸν πλωτάρχην τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυτικοῦ Μάλκομ Ρός, ὁ ὁποῖος ἦταν καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ ἀεροστάτου, καὶ τὸν φυσικὸν Τσάρλς Μούρ. Οἱ δύο τολμηροὶ ἐρευνηταὶ ἀπεγειώθησαν πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἀπὸ τὸ Ράπιντ Σίτυ τῆς Νοτ. Ντακότας, μὲ τὸ ἀερόστατόν τους, τοῦ ὁποίου ὁ εἰδικὸς θαλαμίσκος ἦταν ἀπὸ λεπτὸν ἀλουμίνιον καὶ αὐτὸ καθ᾿ ἑαυτὸ τὸ μπαλλόνι ἀπὸ πολυθυλαίνη, μία πλαστικὴ ὕλη πάχους μόλις δύο χιλιοστῶν τῆς ἴντσας.

῾Η ὕπαρξις ὑδρατμῶν εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ πλανήτου αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἔνδειξιν ὅτι ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχῃ ζωή. Ὄχι, ὅμως, καὶ τί εἴδους ζωῆς. Αὐτὸ εἶναι τὸ δεύτερο αἴνιγμα ποὺ πρέπει νὰ ἐπιλύσουν οἱ ἐπιστήμονες. Πολλοὶ πιστεύουν, ὅτι ἡ θερμοκρασία τῆς ἐπιφανείας τῆς ᾿Αφροδίτης εἶναι πολὺ ὑψηλή, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ ζωὴ μὲ τὴν μορφὴ ποὺ ἔχει προσλάβει εἰς τὸν δικόν μας πλανήτην.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΖΩΑ

Σ᾿ ἕνα πολὺ ἐνδιαφέρον ἄρθρο του στὸ «Βῆμα» (21 ᾿Ιανουαρίου) ὁ διακεκριμένος παιδαγωγὸς καὶ διανοούμενος κ. Ε. Π. Παπανοῦτσος διαιρεῖ σὲ τρεῖς περιόδους τὴν ἐξέλιξι τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων.

Πρώτη περίοδος (μυριάδες ἐτῶν τῆς προϊστορίας): τὸ ζῶο μὲ τὴ ρώμη καὶ τὴ σοφία του ἐμπνέει στὸν ἄνθρωπο δέος καὶ θαυμασμό.

«Ζωόμορφες ὑπῆρξαν οἱ πρῶτες θεότητες τοῦ ἀνθρώπου: τοτεμισμός. Τὸ τοτὲμ (ὁ ταῦρος, τὸ φίδι, τὸ γεράκι, ὁ τράγος, ὁ παπαγάλος κ.ο.κ.) εἶναι ἡ ρίζα καὶ ἡ ἀλκή, τὸ ἀκατάλυτο θεϊκὸ στοιχεῖο ποὺ θεμελιώνει, ἀσφαλίζει καὶ ἀνανεώνει τὴν ἀρχέγονη κοινωνία (τὴ φυλὴ ἢ τὴν πατριά). Ὁ ἄνθρωπος τὸ φοβᾶται καὶ τὸ προσκυνάει· ὅταν τὸ ἡμερώνῃ, τὸ συντηρεῖ κοντά του μὲ εὐλάβεια. Δὲν τὸ σκοτώνει, οὔτε τὸ τρώει, παρὰ μόνον ὅταν σὲ ἔσχατη ἀνάγκη περιμένη τὴ σωτηρία του ἀπ᾿ αὐτὴ τὴ θεοφαγία ποὺ γίνεται σύμφωνα μὲ αὐστηροὺς τύπους, τελετουργικά. Ὑπάρχουν μεγάλοι, ἱστορικοὶ πολιτισμοὶ (παράδειγμα ὁ Αἰγυπτιακὸς) ποὺ δὲν ξεπέρασαν τὸ στάδιο τῶν ζωόμορφων θεῶν — καὶ ὅταν ἀποτολμοῦν νὰ τοὺς δώσουν σῶμα ἀνθρώπινο, τὸ κεφάλι ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι κεφάλι ζώου. Ἡ ἔρευνα ἔδειξε ὅτι ἀκόμη καὶ σὲ πολὺ μεταγενέστερα στάδια τῆς ἱστορίας ἔχομε στὴ λατρεία σαφῆ τὰ ἴχνη τοῦ πανάρχαιου τοτεμισμοῦ. Τί ἄλλο εἶναι ὁ Δίας ταῦρος ἢ κύκνος, ἡ κουκουβάγια τῆς ᾿Αθηνᾶς, ἡ Ἄρτεμις μὲ τὸ ἐλάφι της, οἱ τραγοπόδαροι Σάτυροι τῶν ἀρχαίων ῾Ελλήνων; Ἄλλωστε τὸ ζῶο ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ ὡς σύμβολο καὶ στὶς θρησκευτικὲς παραστάσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ (τὰ «θηρία» τῶν

Εὐαγγελιστῶν, τὸ περιστέρι καὶ ὁ ἰχθὺς τῆς παλαιοχριστιανικῆς τέχνης κ.ο.κ.).

Δεύτερη περίοδος: τὸ ζῶο χάνει τὴ μεταφυσικὴ σημασία του καὶ γίνεται ἁπλῶς τροφή, διασκέδαση, ἐργαλεῖο τοῦ ἀνθρώπου. Σ' αὐτὴ τὴν περίοδο τὰ ζῶα ἀπησχόλησαν καὶ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτά, βέβαια, δὲν παράκουσαν τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, δὲν ἔπεσαν στὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, οὔτε πλάστηκαν ὅμως κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τοῦ Δημιουργοῦ — γιατί ἔγιναν λοιπόν, καὶ προπάντων τί θ' ἀπογίνουν; Θὰ ὑπάρξῃ καὶ γιὰ τὰ ζῶα μιὰ «ἀποκατάσταση», ὅπως καὶ γι' αὐτὸν ἀκόμη τὸ Διάβολο, κατὰ τὴ θεωρία τοῦ Ὠριγένη;

Τρίτη περίοδος: ἡ σύγχρονη, μὲ χαρακτηριστικὸ τὴν θεωρία τῆς ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν, ἡ ὁποία τοποθέτησε τὸν ἄνθρωπο ὡς βιολογικὸ εἶδος μέσα στὴ φυσική του οἰκογένεια. Τὰ ζῶα δὲν εἶναι θεοί, οὔτε καὶ δοῦλοι, ἀλλὰ μακρυνοὶ πρόγονοι. Ὁ Δαρβινισμὸς μπορεῖ νὰ μὴν προκαλῇ σήμερα τόση βεβαιότητα, ὅση ἄλλοτε, πάντως ἔχει βαθειὰ ἐπηρεάσει τὴ στάση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὰ ζῶα».

Τὸ παραπάνω ἄρθρο ἐγράφηκε ἀπὸ ἀφορμὴ τὰ 100 χρόνια ἀπὸ τὴν δημοσίευση τοῦ βιβλίου τοῦ Δαρβίνου «Ἡ γένεσις τῶν εἰδῶν».

"Η ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ,,

Ἐπίκαιρα, μπορεῖ νὰ πῇ κανείς, παίχθηκε ἀπὸ τὸν θίασο τοῦ «Ἑλληνικοῦ Λαϊκοῦ Θεάτρου» τὸ ἔργο τῶν Ἀμερικανῶν συγγραφέων Λῶρενς καὶ Λῆ, μὲ θέμα τὴν δίκη στὸ Ντέυτον τοῦ Τενεσσῆ, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1925. Ἔγραφε σχετικῶς στὴν «Ἐλευθερία ὁ κ. Μάριος Πλωρίτης:

«Κάποιος δάσκαλος εἶπε στὰ μαθητούδια πὼς ὁ κόσμος δὲν πλάστηκε σὲ 7 μέρες (ὅπως λέει ἡ Βίβλος) ἀλλὰ σ' ἑκατομμύρια χρόνια (ὅπως λέει ἡ Ἐπιστήμη) καὶ πὼς ὁ ἄνθρωπος δὲν γεννήθηκε ἀπὸ μιὰ φοῦχτα πηλὸ (ὅπως λέει ἡ Γένεση), ἀλλὰ πὼς εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἀμέτρητων ἐξελίξεων καὶ μεταμορφώσεων (ὅπως λέγει ὁ Κάρολος Ντάρβιν). Αὐτές, λοιπόν, οἱ κοινότατες ἀλήθειες ποὺ «τρέχουν στοὺς δρόμους», προκάλεσαν μέγα σάλο στὴ θρησκόληπτη πολιτεία, ὁ δάσκαλος θεωρήθηκε ἐγκληματίας καθοσιώσεως καὶ παραπέμφθηκε σὲ δίκη «ἐπὶ προσβολῇ τῆς πίστεως» καὶ «εἰσαγωγῇ καινῶν δαιμονίων»... Λαμπρὴ εὐκαιρία γιὰ τοὺς φανατικούς, τοὺς δημαγωγοὺς καὶ τοὺς ἐμπόρους τοῦ δογματισμοῦ, ποὺ ἀκόνισαν τὰ σπαθιὰ καὶ τὶς γλῶσσες τους «ἐναντίον τῶν βεβήλων οἱ ὁποῖοι πτύουν κατὰ τοῦ ἐξ ἀποκαλύψεως Λόγου τοῦ Κυρίου». Ἡ δίκη, μάλιστα τοῦ Ντέυτον ἔκανε ἀκόμα μεγαλύτερο πάταγο, ἐπειδὴ τὴν πολιτικὴ ἀγωγὴ ἐκπροσώπησε ἕνας ἱκανὸς χρισταμύντωρ (καὶ πολιτικάντης φυσικά), ἐνῶ τὴν ὑπεράσπιση τοῦ κατηγορουμένου ἀνέλαβε ἕνας «δαιμόνιος» δικηγόρος «ἐλευθερόφρων» καὶ ἀθεϊστής...».

Αὐτὰ τὰ ξεχασμένα πράγματα ἀνέλαβαν οἱ δύο συγγραφεῖς νὰ ὑπενθυμίσουν στοὺς σημερινοὺς θεατάς. Ὑπάρχει ὅμως καί...

Η ΑΠΟΨΙΣ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ

Τὴν ἄποψι αὐτὴ εἴδαμε σ' ἕνα ξένο περιοδικό, ἀνυπόγραφη, δυστυχῶς. Εἶναι ἕνα χαριτωμένο ποίημα, ὅπου οἱ πίθηκοι ἀπο-

κρούουν τὴν «κατηγορία» ὅτι ἔχουν καμμιὰ συγγένεια μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Νὰ τὸ ποίημα σὲ πρόχειρη μετάφρασι:

Τρεῖς μαιμοῦδες κάθονται στὴν κοκκοφοινικιὰ
καὶ σοβαρα μιλᾶν καὶ συζητᾶνε.
Καὶ λέει στὶς ἄλλες μια μαιμοῦ: «Τί ψέμμα
ἐτοῦτο πάλι! Οἱ ἄνθρωποι να κακολογᾶνε,
ταχα πῶς ἔχουν ἐμᾶς προγονικά!
Τί προσβολη γιὰ μᾶς!
Μάιμουδος χωρισε ποτὲ τὴ θηλυκιά του,
Ἢ ἄφησε τὸ μωρό του νηστικό; Καὶ γκρεμισε τὴν
[οἰκογένειά του;
Καὶ εἶδε ποτὲ κανεὶς καμμιὰ μαιμοῦ
ν' ἀφήνη τὸ παιδί της για τοὺς ἀγαπητικοὺς
καὶ ἕναν μὲ τὸν ἄλλον νὰ τοὺς ἀλλαζη;
Ἀμ το ἄλλο πάλι! Εἶδε ποτὲ κανεὶς μαιμοῦ
τὴν κοκκοφοινικια σὲ φράχτη νὰ τὴν κλείνη
μὴν ἔρθουν ἄλλοι καὶ τῆς φᾶν καμμια καρυδα
καὶ να προτιμάει καλλιο νὰ σαπίσουν
παρα να δώση σ' ἄλλους ποὺ πεινοῦν;
Μα κι' ἂν ἐγὼ εἶχα τρελλαθῆ καὶ φράξει
τὸ δεντρο γιὰ δικό μου, τί θα κάνατε;
Δὲν θα μὲ κλέβατε ἀπὸ τὴν πεῖνα;
Ὑπαρχουν κι' ἄλλα ἀνθρώπινα παράξενα
που μια μαιμοῦ ποτὲ δὲν κάνει
Γυρίζει νυχτα σκνίπα στὸ μεθύσι
ἢ μήπως ἀφαιρεῖ ἄλλης μαιμοῦς ζωὴ
μὲ ὅπλο, ξυλο ἢ μαχαίρι;
Ὄχι, ἀδέρφια μου, ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ
ἀπο τοὺς πιθηκους νὰ κατάγεται!..».

ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΙΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Ἡ ὑποθετικὴ παρουσία μυστηριωδῶν ὑποβρυχίων στὸν κόλπο τῆς Ἀργεντινῆς ἐγέννησε τὴν ἀπορία πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὴν βάσιν των ἢ μεταξύ των, πρὸς λῆψιν ὁδηγιῶν περὶ τοῦ πρακτέου, ἐφόσον κανένα ὑποβρύχιο δὲν μπορεῖ νὰ κάμη χρῆσιν ἀσυρμάτου ἐν καταδύσει, διότι τὰ ραδιοκύματα δὲν μεταδίδονται μέσα ἀπὸ τὸ νερό.

Τὸ πρόβλημα ἔχει ἀπασχολήσει τὶς μεγάλες ἑταιρίες τῆς Ἀμερικῆς «Τζένεραλ Ἐλέκτρικ», «Γουεστινχάουζ» καὶ «Μπέλλ Τέλεφον», ποὺ ἵδρυσαν ἐν συνεργασίᾳ ἕνα «βιοηλεκτρονικὸ ἐργαστήριο» μὲ σκοπὸ τὴν ἔρευνα τῆς ἐπικοινωνίας διὰ τῆς σκέψεως.

Τὸ μεγάλο πείραμα ἔγινε τὴν αὐγὴν τῆς 25ης Ἰουλίου τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἦτο τὸ πρῶτον τοῦ εἴδους του, ἀφοῦ δι' αὐτοῦ ἐπρόκειτο νὰ διαπιστωθῆ κατὰ πόσον οἱ σχετικὲς ἐπιτυχίες, ποὺ ἔχουν πραγματοποιηθῆ στὴν μεταβίβασι τῆς σκέψεως σὲ μεγάλες ἀποστάσεις θὰ ἐπαληθεύοντο καὶ μεταξὺ ξηρᾶς καὶ ὑποβρυχίου ἐν καταδύσει. Ἔτσι, ἕνα μυστηριῶδες ἄτομον ἐπεβιβάσθη τοῦ ἀτομικοῦ ὑποβρυχίου «Ναυτίλος» καὶ μέσα στοὺς τέσσερις σιδερέ-

νιους τοίχους τῆς ἀπομονωμένης ἀπὸ τὸ λοιπὸ πλήρωμα καμπίνας του «ἦλθε σὲ ἐπαφή», ὅταν ὁ «Ναυτίλος» εὑρίσκετο ἐν καταδύσει στὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανό, μὲ κάποιο ἄλλο, ἐπίσης μυστηριῶδες ἄτομο, ποὺ εὑρίσκετο κλεισμένο στὰ ἐργαστήρια τῆς «Γουεστινχάους» τῆς πολιτείας Μέρυλαντ. Ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν γνωστῶν διεθνῶν σημείων μεταβιβάσεως τῆς σκέψεως ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως, ἤτοι ἑνὸς τετραγώνου, ἑνὸς κύκλου, τριῶν κυματοειδῶν γραμμῶν, ἑνὸς σταυροῦ καὶ ἑνὸς ἀστέρος, εἶχε ἐπιτυχίαν, ὅπως διεπιστώθη μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ταξιδίου καὶ τὴν σύγκρισιν τῶν καταγραφέντων ἑκατέρωθεν σημείων ἐπικοινωνίας— ἦτο μία ἐπιτυχία περισσότερον τοῦ 70ο)ο.

Ο ΓΙΕΧΟΥΝΤΙ ΜΕΝΟΥΧΙΝ ΚΑΙ Η ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ

Ἕνας μουσικοκριτικός, ποὺ ἄκουσε τὸν Μενουχὶν νὰ παίζῃ σ' ἕνα κονσέρτο στὸ Σὰν Ντιέγκο τῆς Ἀμερικῆς, εἶπε ὅτι μὲ τὸ παίξιμό του ἡ ἐξέδρα ἔδινε τὴν ἐντύπωσι ἑνὸς βωμοῦ καὶ ἔμοιαζε σὰν νὰ μετέδιδε θεία λειτουργία, μὲ τὸν ρέοντα λυρισμὸ μιᾶς νοκτύρν τοῦ Σοπὲν ἢ μὲ τὴ σοβαρότητα μιᾶς σονάτας τοῦ Μπάχ. Αὐτὸ δὲν μᾶς φαίνεται περίεργο, ὅταν σκεφθοῦμε πῶς βλέπει τὴ ζωὴ ὁ Μενουχὶν καὶ μὲ ποιὸν τρόπο ἀντιμετωπίζει ἡ μεγαλοφυΐα του τὸ καθῆκον ἀπέναντι τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἰδοὺ τί ἔγραφε ἡ ἐφημερὶς «Σὰν Νιοὺς Πικτόριαλ» τῆς Μελβούρνης τῆς Αὐστραλίας, ποὺ μᾶς δίνει μιὰ ἰδέα γιὰ τὴν πνευματικὴ φύσι τῶν σκέψεών του. Εἶναι μιὰ συνέντευξις ποὺ πῆρε ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς ἐφημερίδος ἀπὸ τὸν Μενουχίν.

«Καμμιὰ φορά, εἶπε ὁ Μενουχίν, νομίζω πὼς βρῆκα μιὰ φιλοσοφία ποὺ μὲ ἱκανοποιεῖ τέλεια, ἀλλὰ κατόπιν ἀνακαλύπτω πὼς πάλι δὲν εἶναι τέλεια καὶ ὅλη ἡ ἐργασία τῆς σκέψης μου καταρρέει σὰν τραπουλόχαρτα...

Τριγύρω μου νιώθω δονήσεις. Μερικὲς φορὲς νιώθω δονήσεις κἄποιου προσώπου ποὺ βρίσκεται σὲ μεγάλη ἁρμονία μὲ μένα, ἐνῶ ἄλλα πρόσωπα, ποὺ εἶναι εὐχάριστα καὶ ἔχουν χάρι, μὲ κάνουν νὰ φύγω μακρυά τους.

Μ' ἐρωτᾶτε ἂν πιστεύω στὴ μετενσάρκωσι. Μοῦ ἔκαμαν πολλοὶ αὐτὴ τὴν ἐρώτησι... Μιὰ μέρα καθόμουνα πλάϊ στὸν πατέρα μου κοντὰ σὲ μιὰ λίμνη, κοιτάζοντας τὰ γαλανὰ νερά. Ἔνιωθα πὼς τὸ κάθε τὶ ποὺ ἔβλεπα μοῦ ἤτανε γνωστὸ ἀπὸ πολὺ πρὶν καὶ τοῦ εἶπα: Πατέρα, μερικὲς φορὲς ὀνειρεύομαι πράγματα, ποὺ ἔχουν συμβῆ πρὸ πολλοῦ, σ' ἕνα περασμένο αἰώνα... Ὑπάρχουν τόσα πολλά, ποὺ μοῦ εἶναι γνωστά, ἐνῶ ποτὲ μου δὲν ἄκουσα τίποτα γι' αὐτά, οὔτε τὰ εἶδα, οὔτε τὰ ἐδοκίμασα. Φαίνεται νἄχω γεννηθῆ μὲ τὴ γνῶσι αὐτή. Ὅταν ἤμουνα 8 χρονῶν ὁ δάσκαλός μου μοῦ εἶπε μιὰ μέρα ὅτι ὑπάρχουν τόσα πολλὰ πράγματα ποὺ μπορῶ νὰ διδάξω σ' αὐτόν, ποὺ δὲ θἄπρεπε νὰ τὸν φωνάζω πιὰ δάσκαλο. Πῶς μποροῦσα νὰ ξέρω ἐγὼ περισσότερα ἀπ' αὐτόν, ποὺ ἤτανε ἕνας ὥριμος ἄν-

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

—Τὰ Γραφεῖα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, Δραγατσανίου 6 (Πλατ. Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, εἶναι ἀνοικτὰ κάθε Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11—12 π. μ. καὶ 6.30—7.30 μ.μ. Παρακαλοῦνται οἱ φίλοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ νὰ ἐπισκέπτωνται ἐλευθέρως τὰ Γραφεῖα.

—Οἱ συνδρομηταὶ οἱ ὁποῖοι ἀλλάζουν ἢ βλέπουν τὴν διεύθυνσίν των λανθασμένως ἢ ἀνεπαρκῶς ἀναγραφομένην, νὰ μᾶς εἰδοποιοῦν, διὰ νὰ λαμβάνουν τὰ ἐκδιδόμενα τεύχη χωρὶς καθυστέρησιν.

—Προηγούμενα τεύχη καὶ τόμοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ πωλοῦνται εἰς τὰ Γραφεῖα μας (Δραγατσανίου 6) κάθε Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11—12 καὶ 6.30—7.30 καθὼς καὶ εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν: «Ἑστία» Ἰω. Κολλάρου (Σταδίου 38), Μ. Βασιλείου (Σταδίου 40), Χ. Κορνάρου (Σταδίου 34β), Ἐκδόσεις Γκοβόστη (Πεσμαζόγλου 9), Π. Πατσιλινάκου (Πανεπιστημίου 47).

—Ὑπενθυμίζομεν καὶ συνιστῶμεν εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας τοῦ ΙΛΙΣΟΥ τὴν ἀγορὰν τοῦ βιβλίου τῆς H. P. Blavatsky «Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας». (Μετάφραση Μαρίκας Ἰω. Σακελλαρίου—Κανδήλη, ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ πρωτοτύπου).

—Ἐξακολουθοῦν νὰ ἀναδημοσιεύωνται ἀπὸ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ δημοσιεύματα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, χωρὶς νὰ ἀναφέρεται ὅτι ἀναδημοσιεύονται ἀπὸ τὸν ΙΛΙΣΟ. Τὸ ἐγράψαμε καὶ ἄλλοτε, τὸ ἐπαναλαμβάνομε καὶ πάλι: Κάθε ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὸν ΙΛΙΣΟ ἐπιτρέπεται, μᾶς τιμᾶ καὶ μᾶς εὐχαριστεῖ. Νομίζομε ὅμως ὅτι εἶναι ἐπιβεβλημένο νὰ ἀναφέρεται ἡ προέλευσή της.

δρας καὶ μεγάλος δάσκαλος;

Γιὰ μένα μιὰ ἀπάντησι ὑπάρχει σ᾽ αὐτό. Πρέπει νὰ τὰ ἀποδώσω στὴ μετενσάρκωσι. Προηγούμενες δονήσεις, ἀπὸ προηγούμενους βίους, δονήσεις ποὺ δυνάμωσαν, ἕως ὅτου ἔγιναν τὸ ὄργανο μὲ τὸ ὁποῖο μπορῶ νὰ τραγουδήσω τὸ τραγοῦδι τῆς ζωῆς. Γιατί λοιπὸν νὰ μὴν εἶμαι ταπεινός; Πάντοτε μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τοὺς μακρυνοὺς λόφους κάθε πρωῒ ἕνα νέο τραγοῦδι, ποὺ εἶναι ὡραιότερο ἀπὸ τὸ χθεσινό».

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. Παρ. Ἐνταῦθα. Εὐχαριστοῦμε γιὰ ὅσα γράφετε γιὰ τὸν ΙΛΙΣΟ καὶ γιὰ τὶς προσπάθειές σας νὰ τὸν διαδώσετε. **Κ. Μανωλ., Ρόδον.** Νὰ μᾶς γράψετε ποῖα εἶναι τὰ τεύχη ποὺ σᾶς λείπουν, ὥστε νὰ σᾶς τὰ στείλωμεν. **Μ. Παπαρ., Ἐνταῦθα.** Ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἐγκατέλειψε πρὸ ἔτους, λόγῳ ἀκαταλληλότητος, τὸ κτίριον τῆς ὁδοῦ Γ΄ Σεπτεμβρίου. Συστεγάζεται μὲ τὸν ΙΛΙΣΟ, καθὼς καὶ μὲ τὸν Συν)σμὸ «Θεοσοφικαὶ Ἐκδόσεις», εἰς τὴν ὁδὸν Δραγατσανίου 6 (Πλατ. Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος. Νὰ ἔλθετε εὐχαρίστως στὰ Γραφεῖα τὶς ἡμέρες καὶ ὧρες ποὺ εἶναι ἀνοικτά. **Π. Ἀντ., Λευκωσίαν.** Τὸ «Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας» μπορεῖτε νὰ τὸ ζητήσετε εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Στυλιανοῦ στὴ Λεμεσό. **Στ. Παπαρ., Ἐνταῦθα.** Δὲν εἶναι περίεργο ὅτι δὲν ἐλάβατε τὰ δύο τελευταῖα τεύχη τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, ἀφοῦ ἀλλάξατε διεύθυνση καὶ δὲν μᾶς εἰδοποιήσατε. Σᾶς τὰ ταχυδρομοῦμε **Κ. Ἀνδρικ., Ἐνταῦθα.** Τὸ ἄρθρον σας δὲν εἶναι «γιὰ πέταμα». Ἁπλῶς δὲν ἐνεκρίθη ἡ δημοσίευσή του στὸν ΙΛΙΣΟ. Πιθανὸν ἄλλο ἄρθρο σας νὰ κριθῇ κατάλληλο καὶ νὰ δημοσιευθῇ. Ὁ ΙΛΙΣΟΣ δὲν κάνει κανενὸς εἴδους πολιτικὴ ἢ παραχώρηση σχετικὰ μὲ τὴν ἐπιλογὴ τῆς ὕλης του. **Ἄγγ. Μεϊντ., Ζάκυνθον.** «Κλειδὶ Θεοσοφίας» καὶ «Στοχασμοὶ» ἐ-

στάλησαν ἀπὸ 13)1)60.

Βιβλία καὶ Περιοδικὰ ποὺ λάβαμε

Ἄγι Θέρου «Λυρικὴ Πορεία» (ποιήματα), Παύλου Μίχου «Στῆς ἀστραπῆς τὴ λάμψη» (ποιήματα), Δημ. Κάββουρα «Οἰωνοὶ» (ποιήματα), Ξάνθου Λυσιώτη «Ὠδὲς τοῦ Νότου» (ποιήματα), Γερ. Γρηγόρη «Ἡ ξέσκεπη πολιτεία», (διηγήματα).

Παρνασσός, Ἀρχιτεκτονική, ὁ Ζυγός, Ἐπιθεώρηση Τέχνης, Ὁ Αἰών, Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς, Ὁ Φίλος τῶν ζώων, Ἠπειρωτικὴ Ἑστία, Εὐβοϊκὸς Λόγος, Κριτική, Θεοσοφικὸν Δελτίον (Ἀθῆναι—Ἰανουάριος 1960), The Theosophist (Adyar), Le Lotus Bleu (Paris), The American Theosophist (Wheaton — Ill), The Canadian Theosophist (Toronto), Main Currents (N. York), Theosophy in Action (England), Theosophical News and Notes (London), Theosophical Review (Varanasi), Alba Spirituale (Roma), Theosophy in Australia (Sydney), Theosophy in New —Zealand (Auckland), The Link (Johannesburg), Dharma (Mexico).

Ἀντιπρόσωποι στὶς ἐπαρχίες

Ἀντιπρόσωποι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ εἰς τὰς ἐπαρχίας εἶναι οἱ κάτωθι: Θεσ)νίκη: Εὐδόκ. Μουράδογλου, Πάτραι: Λάμπης Ἀντωνόπουλος, Καλάμαι: Ἠλίας Βενιόπουλος, Καβάλα: Ρένος Βαμβακούσης, Ἀλεξανδρούπολις: Ἰω. Κωνσταντινίδης, Μυτιλήνη: Γεώργ. Ἀλεπουδέλης, Λάρισα: Εὐθ. Ἀνάγνου, Σῦρος: Στάθ. Σταθόπουλος, Κύπρος: Ἀντ. Στυλιανοῦ (P.O.B. 373, Limassol). Σέρραι: Εὐ. Ἀσπιώτης, Κάλυμνος: Δρ. Κωλλέτης, Χανιά: Σπ. Νικολαΐδης, Ρόδος: Γ. Παπανικήτας, Ν. Ὀρεστιάς: Δ. Κακαγιᾶς, Χαλκίς: Ἀλ. Χαρισιάδης.

Παρακαλοῦμεν τοὺς φίλους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις νὰ ζητήσουν νὰ ἀναλάβουν τὴν ἀντιπροσώπευσίν του.

Ο "ΙΛΙΣΟΣ,,

Ἔχει ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς σας:

Ἐμβάσατε ἐγκαίρως τὴν συνδρομὴν τοῦ 1960.

Μὴν καθυστερεῖτε, παρακαλοῦμεν, καὶ μᾶς ὑποβάλλετε εἰς κόπους καὶ δαπάνας ὑπενθυμίσεων.

Ἀλλά, θὰ ὑπάρχουν ἀσφαλῶς καὶ φίλοι σας, οἱ ὁποῖοι **ἔχουν ἀνάγκην τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ».**

Ἐγγράψατέ τους συνδρομητάς. Θὰ σᾶς εὐχαριστήσουν. Σᾶς εὐχαριστεῖ καὶ ὁ «Ἰλισὸς» διὰ τὴν ἐνίσχυσίν του.

20 ο)ο ΕΚΠΤΩΣΙΣ

Ἡ τιμὴ τοῦ κλασικοῦ ἔργου τῆς Ε. Π. ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ:

ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ

ὡρίσθη εἰς Δραχ. 50.

Εἰδικῶς δι' ὅσους τὸ προμηθευθοῦν μέχρι τέλους Ἀπριλίου, θὰ παραχωρηθῇ ἔκπτωσις 20ο)ο καὶ τὸ ἔργον θὰ παραδίδεται ἢ στέλλεται ἐλεύθερον ταχ. τελῶν ἀντί:

ΜΟΝΟΝ ΔΡΑΧ. 40

Συνιστῶμεν εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» νὰ προμηθευθοῦν τὸ λίαν ἐνδιαφέρον αὐτὸ βιβλίον.

«ΘΕΟΣΟΦΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ» ΣΥΠ)ΣΜΟΣ Π. Ε.

Δραγατσανίου 6, Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11—12 καὶ 6,30—7,30

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

H. P. Blavatsky:	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας	Δρχ.	50
(Μέχρι Ἀπριλίου ἔκπτωσις 20ο)ο)	Τιμὴ ἐξωτερικοῦ	»	60
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	»	20
Annie Besant:	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	»	40
»	Πρὸς τὴν Μύησιν	»	20
»	Μετενσάρκωση	»	10
»	Κάρμα	»	10
C. Leadbeater:	Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἀτραπὸς	»	60
»	Κεκρυμμένη Ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ	»	50
Besant-Leadbeater:	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	»	10
C. Jinarajadasa:	Ἀπόκρυφος Ἐξέλιξις Ἀνθρωπότητος	»	50
Ed. Arnold:	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	»	30
J. Van der Leeuw:	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	»	10
	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	»	10
J. Krishnamurti:	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου	»	10
»	Ἡ Ἀτραπὸς	»	10
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	»	15
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	»	15
»	Δελτίον Ἀστέρος ἐτῶν 1931, 1932, 1933	»	60
»	12 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάι 1934	»	20
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάι 1944	»	20
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή μας	»	50
Ἀντ. Ἀδριανοπούλου:	Ὁ Ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωὴ	»	40
	Τιμὴ ἐξωτερικοῦ	»	50
Ἰωάν. Βασιλῆ:	Τὸ Σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	»	40
	Τιμὴ ἐξωτερικοῦ	»	50
Κ. Μελισσαροπούλου:	Ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ Ὀρ-[θολογισμοῦ καὶ τοῦ Μυστικισμοῦ	»	25
»	Προσωκρατικοὶ Φιλόσοφοι καὶ Θεοσοφία	»	20
»	Ὁ Κομήτης (θέατρο ἰδεῶν	»	15
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι 1956 — 1959, ἕκαστος	»	40

Ἤρχισεν ἡ πώλησις
τῶν νέων γραμματίων

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ

Ἡ 51η Ἔκδοσις
θὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς ἀγοραστὰς
μεγίστας ἐλπίδας ἐπιτυχίας καὶ
χαρᾶς

*

Τὰ 65⁰)₀
τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων
ἀνήκουν πάντοτε εἰς τοὺς
τυχεροὺς

Ὁ ἕνας στοὺς δύο κερδίζει

Τιμὴ Τεύχους Δραχ. 10.—